Early Modern

Icons from Maramureș

Icoane maramureșene

din perioada modernă timpurie

museIKON studies 6

Early Modern Icons from Maramureș

Icoane maramureşene din perioada modernă timpurie

museikon

This research is part of a project that has received funding from the European Research Council (ERC) under the European Union's Horizon 2020 research and innovation programme (Grant agreement No. 950287 – Project "ORTHPOL – Orthodoxies and Politics: The Religious Reforms of Mid-17th Century in Eastern and South-Eastern Europe"). The following text reflects only the author's views. The ERC is not responsible for any use that may be made of the information it contains.

museIKON studies 6

Early Modern

Icons from Maramureș

Icoane maramureșene

din perioada modernă timpurie

EDITURA MEGA **CLUJ-NAPOCA**
EDITURA MUZEULUI NAȚIONAL AL UNIRII ALBA IULIA

2026

COLLECTION DIRECTOR : Ana Dumitran.

CONCEPT, DESIGN, EDITING : Alexandru Baboș, Ana Dumitran.

COVER, PHOTO : Alexandru Baboș (detail of sovereign icon from Călinești : *Deësis*, see cat. 12).

SCIENTIFIC SUPERVISION : Lidia Cotovanu, Volodymyr Moroz, Dan Ioan Mureșan, Szilveszter Terdik.

ENGLISH TRANSLATION : Mihail K. Qaramah.

LINGUISTIC SUPERVISION : Andreea Buzaș, Ion-Mihai Felea, Mykhailo Skop.

PHOTO : Alexandru Baboș.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
Early Modern Icons from Maramureș = Icoane maramureșene din perioada modernă timpurie / Alexandru Baboș, Roksolana Kosiv, Mihai Covaci, Ana Dumitran. - Cluj-Napoca : Mega ; Alba Iulia : Editura Muzeului Naţional al Unirii Alba Iulia, 2026
Conține bibliografie
Index
ISBN 978-630-372-038-8

I. Baboș, Alexandru
II. Kosiv, Roksolana
III. Covaci, Mihai
IV. Dumitran, Ana

Deepest gratitude goes to His Grace Father Iustin, Bishop of the Romanian Orthodox Bishopric of Maramureş and Sătmar; to His Grace Father Vasile Bizău, Bishop of the Greek Catholic Bishopric of Maramureş; and to Mrs. Mirela Ana Bârz, distinguished Director of the Maramureş Museum in Sighetu Marmaţiei, together with all the countless collaborators, devoted specialists, institutions, and communities committed to the common good and the public interest, without whose support and dedication this research would not have been possible.

Profundă recunoştinţă Preasfinţiei Sale, Părintelui Iustin, Episcopul Episcopiei Ortodoxe Române a Maramureşului şi Sătmarului, Preasfinţiei Sale, Părintelui Vasile Bizău, Episcopul Episcopiei Greco-Catolice de Maramureş, Doamnei Mirela Ana Bârz, directoarea Muzeului Maramureşean din Sighetu Marmaţiei, precum şi tuturor ajutoarelor nenumărate, oamenilor prietenoşi, înţelegători şi generoşi, specialiştilor, instituţiilor şi comunităţilor dedicate binelui şi bunului public, fără sprijinul cărora această cercetare nu ar fi fost posibilă.

Orthodoxies and Politics: The Religious Reforms of Mid-17th Century in Eastern and South-Eastern Europe

Ortodoxii și politici. Reformele religioase ale mijlocului de secol XVII în estul și sud-estul Europei

Ovidiu Victor Olar

ORTHPOL, an European Research Council Starting Grant, presents an interconnected view of the Early Modern religious reforms, the fault lines of which are visible in contemporary debates. In the 17th century, following similar developments in Western and Central Europe, the wind of religious change swept throughout Orthodox Christianity with unparalleled intensity. While a consensus has been reached on the pivotal role of the Reforms of Nikon, named after the controversial Patriarch of Moscow (†1681), its causes and far-reaching consequences remain a matter of debate, fueled by the emergence of new sources and, at times, polemical reassessments.

Our first aim is to broaden the scope of research by examining unpublished texts and visual materials held in repositories from Greece, Italy, the Netherlands, Romania, Russia and Ukraine, to mention the most important ones. Based on this data, read against published materials, we argue that the reformist thrust covered wider areas and aspects than hitherto assumed, affecting even the Orthodox communities of the Ottoman Empire. Focusing on the vital interplay between the religious and political spheres, we show that Nikon was part of a larger dynamics of religious reforms promoted by such diverse and disputed figures as the 'Calvinist' Patriarch of Constantinople Kyrillos Loukaris (†1638), the 'Westernizer' Metropolitan of Kyiv Peter Mohyla (†1647) and the 'Orthodox' Patriarch of Jerusalem Dositheos (†1707).

Given the phenomenon's multi-layered nature, we propose a model of analysis that highlights the specificity, antagonisms and connections between Muscovite, Ruthenian, Wallachian and Greek reforming currents by combining historical, theological and linguistic research tools. Our research

Proiectul ORTHPOL, finanțat de Consiliul European al Cercetării, oferă o viziune interconectată a reformelor religioase moderne timpurii, ale căror linii de falie sunt încă vizibile în dezbaterile contemporane. În secolul al XVII-lea, similare evoluției din Europa de Vest și Centrală, vânturile schimbării religioase au lovit creștinismul ortodox cu o intensitate fără egal. Dacă a început să se manifeste un anume consens asupra rolului central al reformelor lui Nikon, controversatul patriarh al Moscovei (†1681), cauzele și consecințele lor profunde rămân subiect de dezbatere, ca urmare a apariției de noi surse și a unor reevaluări alimentate polemic.

Primul nostru obiectiv este să lărgim domeniul de cercetare prin examinarea textelor inedite deținute în biblioteci și arhive din Grecia, Italia, Țările de Jos, România și Rusia. Pornind de la aceste date, confruntate cu sursele deja publicate, vom argumenta că impulsul reformator a acoperit arii și aspecte mai largi decât s-a crezut până acum, afectând inclusiv comunitățile ortodoxe din Imperiul Otoman. Subliniind interacțiunea vitală dintre sfera religioasă și cea politică, vom arăta că Nikon face parte dintr-o dinamică mai largă de reforme religioase promovate de figuri la fel de diverse și contestate precum Kyrillos Loukaris (†1638), patriarhul „calvin" al Constantinopolului, Petru Movilă (†1647), „mitropolitul occidentalizat" de Kyiv, și Dositei (†1707), Patriarhul „ortodox" al Ierusalimului.

Ținând cont de natura complexă a fenomenului, vom folosi un model de analiză care evidențiază specificul, antagonismele și legăturile dintre curentele reformatoare moscovite, rutene, românești și grecești, prin combinarea instrumentelor de cercetare istorică, teologică și lingvistică. Proiectul

compares, contextualizes and transgresses boundaries artificially imposed by nationalistic historiographies, while it tackles key topics in Early Modern religious, institutional and cultural history: confessionalization, factional (political) shaping of the 'Right Faith' (seen as cultural system) and tension between tradition and innovation.

https://orthpol.org/

nostru compară, contextualizează și depășește granițele impuse artificial de istoriografiile naționale, abordând în același timp teme-cheie ale istoriei bisericești, instituționale și culturale moderne timpurii: confesionalizarea, evoluția factologică (politică) a „credinței drepte" (înțeleasă ca sistem cultural) și tensiunile între tradiție și inovație.

https://orthpol.org/

CONTENTS
CUPRINS

INTRODUCTION	11	INTRODUCERE
HISTORICAL AND ECCLESIASTICAL CONJUNCTURES	17	CONJUNCTURI ISTORICE ȘI ECLESIASTICE
ARCHITECTURAL CORRELATIONS	157	INTERFERENȚE ARHITECTURALE
ART CONNECTIONS	223	CONEXIUNI ARTISTICE
CONCLUSIONS	321	CONCLUZII
CATALOGUE OF ICONS	336	CATALOGUL ICOANELOR
BIBLIOGRAPHY	580	BIBLIOGRAFIE
INDEX OF PAINTERS	592	INDICELE PICTORILOR
INDEX OF PLACES	598	INDICE DE LOCURI

INTRODUCTION
INTRODUCERE

Similar to other long-standing politico-administrative entities, the term Maramureș has historically denoted an area whose boundaries have fluctuated over time and which, at different periods, was incorporated into distinct territorial formations corresponding to the states of which it formed part. The historical development of this territory has not previously been the object of scholarly investigation by any of the authors of this volume. Even so, a synoptic overview is indispensable, not only for an accurate understanding of the visual culture segment under discussion but also, more importantly, for authenticating conclusions in a society currently facing considerable political and ideological pressures. This challenge is not unfamiliar to the academic circles in Central, Eastern, and Southeastern Europe. Over the past two centuries, terminologies have been introduced, and concepts have been devised to obscure or surpass the contributions of certain ethnic groups, often to the detriment of others. The endeavours undertaken in the years following the collapse of communist regimes to establish stable channels of communication must now be supplemented by a genuinely fair and impartial discourse. The examination of Maramureș icons can serve, in this regard, as an exemplary model of collaboration, effectively showcasing how each segment of a multiethnic and multiconfessional community has played a role in shared advancement. Therefore, to achieve this aim, it is imperative to gain a comprehensive understanding of the context in which these icons were created and revered as objects of devotion.

Asemeni oricărei structuri politico-administrative multiseculare, denumirea Maramureș a desemnat un areal ale cărui contururi au fluctuat în timp și care a fost subordonat mai multor formațiuni teritoriale, diferite în funcție de epocă și de statele din cuprinsul cărora a făcut parte. Evoluția istorică a acestui teritoriu nu a constituit până acum obiectul de interes științific al niciunuia dintre autorii acestui volum. Totuși, o schițare a sa era absolut necesară, atât pentru înțelegerea corectă a segmentului de cultură vizuală ce urmează a fi discutat, cât mai ales pentru validarea concluziilor într-o societate expusă în acest moment unei mari presiuni politico-ideologice. Situația nu este una nouă pentru comunitatea academică din centrul, estul și sud-estul Europei, unde, în ultimele circa două secole, au fost vehiculați termeni și create concepte menite să oculteze, respectiv să surclaseze contribuția unor grupuri etnice în detrimentul altora. Eforturile depuse, în deceniile de după înlăturarea regimurilor comuniste, pentru găsirea unor căi stabile de comunicare trebuie consolidate acum printr-un discurs cu adevărat *sine ira et studio*. Cercetarea icoanelor din Maramureș poate oferi – în acest sens – un bun exemplu de colaborare pentru evidențierea corectă a modului în care fiecare segment al unei colectivități multietnice și multiconfesionale a contribuit la progresul comun. Or, pentru îndeplinirea acestui scop, este neapărată nevoie de o imagine de ansamblu a contextului în care au fost ele create și au servit ca obiect al devoțiunii.

The intricacy of the subject is reflected in the territorial extent of the name Maramureș, which is presently used in Romania to denote one of the 41 counties (*județe*) formed following the latest administrative-territorial reorganization in 1968. Situated in the extreme north, adjacent to Ukraine, Maramureș County – like almost all the counties in Transylvania – was deliberately structured to dismantle the last remnants of old local solidarities. Consequently, besides the segment integrated into Romania and now referred to as 'Historic Maramureș', over half of this county's territory originates from areas that were once part of the historical provinces of Transylvania and *Partium*. The other 'historic' segment, known as Northern Maramureș, which includes the districts of Rakhiv, Tyachiv, and Khust, along with additional territories annexed by the Soviet Union from Hungary and Slovakia, has constituted the Zakarpattya region since 1946, now within Ukraine. Historically, from as early as 1300, or at the latest by the transition between the 14th and 15th centuries until 1918, the two regions of Maramureș, as defined by the Treaty of Trianon in 1920, collectively formed the Maramureș County. The boundaries of this politico-administrative entity remained unchanged since 1454, despite its successive integration into the Kingdom of Hungary, the Principality of Transylvania, and the Habsburg Empire – which evolved into the Austrian Empire in 1804 and was later renamed Austria-Hungary in 1867.

Nestled 'right in the middle of the mountains', as observed by the Moldavian chronicler Miron Costin during his travels to Poland,[1] Maramureș was naturally sequestered from its neighboring regions by various segments of the Carpathian range. To the southwest, it is bordered by the Oaș and Gutâi Mountains; to the south, by the Țibleș and Rodna Mountains; to the east, by the Maramureș, Černá hora, and Wooded Carpathians; and to the north-northeast, by the Beskids Mountains. The mountain passes primarily facilitated access to the counties of Szatmár, Ugocsa, and Bereg, along the Cosău Valley,[2] Tisa, and through the Borzhava and Rika Valleys.[3] Additionally, routes extended towards Mol-

1 Costin 1958, p. 206.

2 "The road that leads from this village, Bârsana, to the town of Baia Sprie" is documented as early as 1390; Mihályi 1900, p. 106. A 'salt road' led towards Oaș; Popa 1970, p. 130.

3 Access through the *indagines silve Maramarosi*, near Khust, mentioned in 1271; *DIR. C. Transilvania*, vol. II, p. 145. The road, documented in 1336, was constructed following the arrival of Saxons and Hungarians in Maramureș; Mihályi 1900, p. 14; Popa 1970, p. 40.

Complexitatea subiectului este reflectată de însăși acoperirea teritorială a numelui Maramureș, folosit actualmente în România pentru a denumi unul dintre cele 41 de județe rezultate după ultima împărțire administrativ-teritorială, care a avut loc în 1968. Situat în nordul extrem, la granița cu Ucraina, județul Maramureș – ca mai toate celelalte județe din Transilvania – a fost configurat anume pentru a distruge ultimele reminiscențe ale vechilor solidarități locale. Astfel, pe lângă partea revenită României, cunoscută acum ca „Maramureșul istoric", mai bine de jumătate din arealul acestui județ provine din entități teritoriale care aparțineau anterior provinciilor istorice Transilvania și *Partium*. Cealaltă parte „istorică", așa-numitul Maramureș de Nord, împărțit în districtele Rahău, Teceu și Hust, împreună cu alte teritorii pe care Uniunea Sovietică le-a răpit Ungariei și Slovaciei, formează din 1946 Regiunea Subcarpatică (Zakarpattya), actualmente teritoriu al Ucrainei. Anterior, începând cel mai devreme din 1300 / cel mai târziu de la turnura secolelor XIV-XV și până în 1918, cele două Maramureșuri rezultate în urma Tratatului de la Trianon din 1920 formaseră împreună comitatul Maramureșului. Hotarele acestei componente politico-administrative au rămas neschimbate din 1454, deși ea a făcut pe rând parte din regatul Ungariei, din principatul Transilvaniei și din Imperiul Habsburgic, devenit Imperiul Austriac în 1804 și redenumit Austro-Ungaria în 1867.

Situat „chiar în mijlocul munților", cum avea să constate cronicarul moldovean Miron Costin, care l-a traversat în drum spre Polonia[1], Maramureșul a fost un ținut izolat natural de regiunile înconjurătoare de mai multe componente ale lanțului carpatic: spre sud-vest Munții Oașului și Gutâiului, spre sud Munții Țibleșului și ai Rodnei, spre est Munții Maramureșului, Cernahora și Carpații Păduroși, iar spre nord–nord-est Munții Beskizi. Trecătorile au fost funcționale mai ales spre comitatele Sătmar, Ugocsa și Bereg, pe valea Cosăului[2], Tisa și urmând văile Bârjava și Iza Neagră[3], apoi spre Moldova, pe văile Vișeului și Vaserului[4], și spre Halici și Liov, urmând afluenții Tisei. După dispariția regatului Un-

1 Costin 1958, p. 206.

2 „Drumul care duce din acest sat, Bârsana, la orașul Baia Sprie" este atestat din 1390; Mihályi 1900, p. 106. Un „drum al sării" ducea spre Oaș; Popa 1970, p. 130.

3 Accesul prin *indagines silve Maramarosi*, lângă Hust, pomenite în 1271; *DIR, Transilvania*, vol. II, p. 145. Drumul, atestat în 1336, a fost amenajat după sosirea în Maramureș a sașilor și maghiarilor; Mihályi 1900, p. 14; Popa 1970, p. 40.

4 Popa 1970, p. 39.

davia via the Vișeu and Vaser Valleys[4] and to Halych and Lviv by tracing the Tisa's tributaries. Following the dissolution of the Kingdom of Hungary in the mid-16th century, traffic towards Transylvania increased, either along the Sălăuța Valley or by circumventing through Baia Mare.

The enduring status of Maramureș as a borderland has afforded it exposure to various spheres of civilization, gradually forging pathways that aligned closely with the religious and cultural characteristics of its diverse ethnic populations. As a result, the region developed predominant cultural connections with Galicia and Moldavia, a legacy that is particularly evident today in painting and manuscript art. Earlier, however, the region experienced a significant cultural infusion, notably in architecture, through Central European Catholic influences. This was facilitated by the settlement of Saxon and Hungarian royal guests (*hospites regii*) in the late 13th century in towns such as Sighet, Khust, Vyshkovo, Tyachiv, and Câmpulung.

A comprehensive study of this territory, essential for a thorough understanding of the phenomena of cultural and demographic mobility, has yet to be undertaken. Presently, the discourse is predominantly shaped by perspectives from Romanian, Hungarian, and Ukrainian historians, often expressed during critical junctures, which contributes to their contradictory nature. The emergence of 20th-century historical literature under an irreconcilable nationalist ethos was further exacerbated post-World War II by stringent restrictions on cross-border movement. This limitation made it nearly impossible to conduct research beyond national confines and coincided with a waning interest in learning the languages of cohabiting nationalities, thereby restricting access to the historiographical literature of other cultures. Although joint research projects have been encouraged in recent years by funding from the European Union institutions, they have yet to focus on the Maramureș territory in its entirety, nor has our contribution been able to encompass it. Based on research conducted over several decades on both sides of the Romania–Ukraine border, this volume is devoted solely to the Romanian communities of Maramureș.

Accordingly, the present study focuses on the corpus of historic icons originating in the Romanian communities of Maramureș. Here, numerous old places of worship have been preserved, along with their interior decorations from various historical

4 Popa 1970, p. 39.

gariei, la mijlocul secolului XVI, traficul spre Transilvania s-a intensificat, urmând valea Sălăuței sau ocolind pe la Baia Mare.

Condiția de teritoriu de graniță pe care a îndeplinit-o mereu i-a oferit Maramureșului deschideri spre mai multe sfere de civilizație, sedimentând cu timpul acele trasee care rezonau cel mai firesc cu specificul confesional al grupurilor etnice care l-au locuit. Orientarea spre centrele de iradiere culturală din Galiția și Moldova a devenit astfel predominantă, fapt reflectat astăzi îndeosebi de pictură și arta manuscriselor. Mai înainte, un aport cultural, vizibil în special în arhitectură, fusese adus din mediul catolic central-european de așa-numiții oaspeți regali (*hospites regii*), adică de maghiarii și sașii colonizați de regalitate începând cu ultimele decenii ale secolului XIII la Sighet (azi Sighetu Marmației, România; magh. Sziget), Hust (Хуст, Ucraina; magh. Huszt), Vișc (Вишково, Ucraina; magh. Visk), Teceu (Тячів, Ucraina; magh. Técső) și Câmpulung (azi Câmpulung la Tisa, România; magh. Hosszúmező; ucr. Довге Поле).

Studierea acestui teritoriu în ansamblul său, singura capabilă să conducă la o înțelegere adecvată a fenomenelor de mobilitate culturală și demografică, își așteaptă încă vremea. Deocamdată, există doar puncte de vedere exprimate de istorici români, maghiari și ucraineni, cel mai adesea în momente critice, de unde și caracterul lor contradictoriu. Spiritului naționalist ireconciliant, sub semnul căruia s-a născut literatura istorică a secolului XX, i s-au adăugat, după cel de-al doilea război mondial, restricționarea drastică a circulației persoanelor, care a făcut aproape imposibilă documentarea dincolo de granițele propriului stat, și un interes tot mai scăzut pentru însușirea limbilor naționalităților conlocuitoare, care a restrâns inclusiv accesul la literatura produsă de celelalte istoriografii. Proiectele comune de cercetare, stimulate în ultimii ani de finanțările oferite de structurile abilitate ale Uniunii Europene, nu au avut deocamdată ca obiect teritoriul Maramureșului în întregul său, și nici contribuția noastră nu l-a putut acoperi. Desfășurată pe parcursul câtorva decenii de ambele părți ale graniței dintre România și Ucraina, ea acoperă în acest volum doar comunitățile românești din Maramureș.

Cercetarea icoanelor vechi se focusează, deci, în acest studiu, pe cele provenite din comunitățile românești din Maramureș, unde s-au păstrat multe lăcașuri vechi de cult, împreună cu înzestrările lor interioare din diferite epoci. Icoanele sunt martore

periods. These icons serve as testimonies to a continuous artistic evolution deeply embedded in the cultural and historical context of the Northern Carpathians. Within this expansive framework, the art of Maramureș experienced a unique and gradual development among Romanian communities, warranting particular scholarly focus. Notably, the Romanians in Maramureș distanced themselves from their Ruthenian co-religionists in the north by abandoning the use of the Slavic language in church services. The introduction of the Romanian language into religious practices began amidst the Protestant Reformation in the 16th century and was further shaped by movements of emancipation and separation during the 17th and 18th centuries. A hallmark of the early modern period, this developmental trajectory culminated first in the partition of the region along linguistic lines in 1853 and subsequently in a geographical partition after 1918, when most Romanian communities were incorporated into Romania. Naturally, as the icons age, distinguishing them from those of neighbouring regions becomes increasingly challenging. However, by the mid-19th century, distinctive features emerge, influenced by the different movements of artists. This volume concludes its examination in the mid-18th century, leaving the subsequent artistic developments for future exploration, except for the works of painter Alexander Ponekhalsky, who was active in Maramureș between 1746-1782 and has already been the subject of dedicated study.[5]

Icons represent mobile artifacts originating from the periodic endowments received by Maramureș churches. These endowments were predominantly focused on the iconostases, which is why icons are almost exclusively sourced from these interior structures. Despite the numerous endowments that took place up until the mid-18th century, only a relatively small number of icons have been preserved. Some have survived from churches that have long since disappeared, while others have been conserved due to the continued use of old places of worship into more recent times. Although Maramureș icons have been the subject of repeated studies, these have often been selective and conducted within limited frameworks. The aim of this study is to comprehensively gather these icons for the first time, up to the mid-18th century, to make them accessible to a wider audience, and to elucidate their significance within a broad historical, geographical, religious, architectural, and artistic framework. To achieve this, the icons will be presented in chronological order, facilitating an initial staged and evolutionary analysis.

5 Baboș 2024a.

ale unei evoluții artistice continue, ancorată în mediul cultural și istoric ce a caracterizat zona Carpaților de Nord. În acest cadru larg, arta din Maramureș a cunoscut un parcurs gradual diferit în comunitățile românești, care cere o atenție particulară. O parte dintre românii maramureșeni s-au desprins de frații lor coreligionari ruteni din nordul regiunii odată cu renunțarea la uzul limbii slavone în biserică. Introducerea limbii române în cult a început în contextul Reformei protestante din secolul al XVI-lea și a prins contur în manifestarea unor tendințe de emancipare și de separare, în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea. Proprie modernității timpurii, această evoluție s-a încheiat prin împărțirea regiunii pe criterii lingvistice, în 1853, și apoi geografice, după 1918, când majoritatea comunităților românești a fost încorporată României. În mod firesc, cu cât mai vechi sunt icoanele, cu atât mai dificilă devine diferențierea lor de cele din regiunile vecine, iar, cu cât ne apropiem de mijlocul secolului al XIX-lea, cu atât apar mai multe aspecte distinctive, date de circulația diferită a artiștilor. Actualul volum se oprește la mijlocul secolului al XVIII-lea, lăsând pentru un studiu viitor evoluția artistică următoare, mai puțin activitatea zugravului Alexandru Ponehalschi, activ în Maramureș între 1746-1782, căruia i-a fost deja dedicat un volum[5].

Icoanele sunt piese mobile care provin din înzestrările periodice prin care au trecut lăcașurile de cult din Maramureș. Înzestrările au fost concentrate în iconostase, de aceea icoanele provin aproape exclusiv din aceste ansambluri interioare. Din nenumăratele înzestrări care au avut loc până la mijlocul secolului al XVIII-lea, s-a mai păstrat doar un număr relativ limitat de icoane. Dacă o parte din ele au supraviețuit unor biserici demult dispărute, celelalte s-au păstrat tocmai datorită rămânerii în funcțiune a vechilor lăcașuri până aproape de zilele noastre. Multe dintre icoanele maramureșene au mai fost cercetate în repetate rânduri, dar selectiv și într-un cadru limitat. Rostul acestui studiu este de a le aduna pentru prima dată pe toate cele vechi la un loc, de a le face accesibile tuturor și de a le lămuri relevanța într-un context larg, istoric, geografic, religios, arhitectural și artistic. În acest

5 Baboș 2024a.

Few of the ancient icons remain in active use today. The emphasis has consistently been on renewal and transformation, often resulting in their complete replacement or, at best, their repurposing by painting on their reverse or fragmenting them for alternative uses. Icons that fell out of use and escaped destruction were frequently stored in attics or discreetly kept within churches, presumably as reserves should the need arise. It was in these hidden spaces that researchers and collectors rediscovered them in the last century, bringing them back into the public eye and conferring upon them a new significance as artistic and historical heritage. Without this revaluation, they might have disappeared without a trace.

Given their historical and artistic worth, icons have become attractive additions to secular spaces, both public and private, where they can be appreciated without interfering with religious ceremonies. Their transfer from churches to museums and collections was intended for preservation, though often conducted under uncontrolled conditions, leading to the irreversible loss of crucial information about their historical and artistic contexts, especially concerning provenance and original placement within the church. A more fortunate scenario is observed with icons that remained in old wooden churches, which, along with the entire architectural ensemble, have been protected under historic monument laws since 1955. Over recent decades, nearly all these churches have been replaced with new structures, with the old ones retained primarily as museums, functioning only occasionally for liturgical purposes. Icons that have remained in churches or have preserved information about their provenance illustrate an intimate connection with the architecture of the places of worship, offering insights into the communal and individual efforts to embellish them. These icons serve as evidence of the ensembles to which they once belonged, of their liturgical role, and, occasionally, of the ritual practices performed in their presence.

scop, icoanele vor fi prezentate cronologic, permițând o primă analiză etapizată și evolutivă a lor.

Puține dintre icoanele vechi mai sunt încă în uz. Prioritatea a fost mereu acordată înnoirilor și schimbărilor, care au condus adesea la înlocuirea completă sau, în cel mai bun caz, la refolosirea lor, prin pictarea pe dos sau chiar fragmentarea pentru a primi destinații noi. Acele icoane ieșite din uz, care nu au fost distruse, au fost îngrămădite prin poduri sau dosite prin biserici, probabil ca rezerve în caz că vor fi de lipsă vreodată. Acolo au fost ele redescoperite în secolul trecut de cercetători și colecționari, care le-au scos din uitare, conferindu-le o nouă valență: cea de patrimoniu artistic și istoric. Fără această nouă semnificație, ele ar fi dispărut demult fără urmă.

Datorită valorii lor istorice și artistice, icoanele au devenit atractive în spații profane, publice și private, fără interferențe cu ritualul religios și mai accesibile admiratorilor. Transferul lor din biserici spre instituții muzeale și colecții s-a făcut pentru a le salva, însă adesea a avut loc în condiții necontrolate, ceea ce a condus de multe ori la pierderea irecuperabilă a informațiilor despre contextul lor istoric și artistic, în special a detaliilor legate de proveniență și de locația în biserică. Un caz mai fericit este cel al icoanelor care au rămas în bisericile vechi de lemn și care au intrat, împreună cu întregul ansamblu arhitectural, sub protecția legii monumentelor istorice, începând cu anul 1955. Aproape toate aceste biserici au fost înlocuite în ultimele decenii cu noi lăcașuri de cult, cele vechi fiind păstrate mai mult ca muzee, funcționând doar ocazional în scop liturgic. Icoanele care au rămas în biserici sau care au păstrat informații despre proveniența lor probează o relație intimă cu arhitectura lăcașurilor de cult, oferind mărturii despre eforturile comunitare și individuale de a le împodobi. Aceste icoane mărturisesc despre ansamblurile din care odată au făcut parte, despre rostul lor liturgic și uneori chiar despre ritualul care se desfășura în jurul lor.

Fig. **1**. *Pentecost*, Master of the iconostasis of Moisei Monastery (MMXVIIA34), late 17th century, private collection. Photo: Ana Dumitran, December 2025.

Coborârea Sfântului Duh, Maestrul iconostasului Mănăstirii Moisei (MMXVII34), ultimele decenii ale secolului XVII, colecție particulară. Foto: Ana Dumitran, decembrie 2025.

HISTORICALS AND ECCLESIASTICALS CONJUNCTURES

CONJUNCTURI ISTORICE ŞI ECLESIASTICE

The Mysteries of Origins

Understanding the origins of Maramureş's inhabitants has long been a challenging endeavor for historians. This theme permeates historical literature, from medieval chronicles to modern analyses, and is corroborated by studies in history, linguistics, and archaeology. According to these chronicles, colonization by the 'ancient Romans'[1] and 'Orthodox Christians'[2] in Maramureş occurred relatively late, during the 13th and 14th centuries. This happened in the context of the Hungarian Kingdom's conflicts with the Tatars.

Archaeological findings support this, showing minimal human settlements from the end of the Bronze Age (13th–10th centuries BC) to the 12th–13th centuries AD.[3] Evidence sporadically indicates

1 The 'Legend of Roman and Vlahata' from the so-called *Moldavian-Russian Chronicle*. Panaitescu 1959, p. 152-161.

2 The so-called *Cantacuzino Chronicle*. Grecescu, Simonescu 1960.

3 Popa 1970, p. 42-43; Popa 1971, p. 622; Vasiliev *et alii* 2002, *passim*; Vizauer 2016, p. 177-178. The task of addressing the historical gap in Maramureş, identified in 1970 by archaeologist Radu Popa in his insightful monograph on 14th-century Maramureş and highlighted by historian Mihail Berza in the book's preface, was earmarked as a priority for future research endeavors. However, systematic archaeological investigations in Maramureş have since lapsed, and the significance of conducting historical assessments prior to new construction inside the villages has been largely overlooked. The transition from traditional housing to modern structures, undertaken without thorough archaeological and historical documentation, has resulted in the irreversible loss of invaluable data that could have advanced our understanding of the region's history. Moreover, this issue extends beyond Maramureş, as both historical and contemporary medieval archaeological

Tainele începuturilor

Dificultatea stabilirii originii locuitorilor din Maramureş a fost o constantă a literaturii istorice, reflectată deopotrivă de cronicile medievale şi de exegeza lor modernă şi contemporană şi confirmată de studiile istorice, lingvistice şi arheologice. Astfel, cronicile vorbesc de o colonizare în Maramureş a „vechilor râmleni"[1], respectiv a „pravoslavnicilor creştini"[2], întâmplată cândva târziu, abia în secolele XIII-XIV, în contextul luptelor Regatului maghiar cu tătarii.

Cercetările arheologice au confirmat o prezenţă aproape nesemnificativă a aşezărilor umane între sfârşitul Epocii Bronzului (secolele XIII-X a. Chr.) şi secolele XII-XIII p. Chr.[3]. Practic, au fost sur-

1 „Legenda lui Roman şi Vlahata" din aşa-numita *Cronică moldo-rusă*. Panaitescu 1959, p. 152-161.

2 Aşa-numitul *Letopiseţ Cantacuzinesc*. Grecescu, Simonescu 1960.

3 Popa 1970, p. 42-43; Popa 1971, p. 622; Vasiliev *et alii* 2002, *passim*; Vizauer 2016, p. 177-178. Lămurirea acestei lacune în istoria regiunii, constatată în 1970 deopotrivă de arheologul Radu Popa în preţioasa lui monografie dedicată Maramureşului în secolul al XIV-lea, cât şi de prefaţatorul acestei cărţi, istoricul Mihail Berza, era trasată ca deziderat pentru viitoarele investigaţii. De atunci, însă, cercetările arheologice sistematice au încetat în Maramureş şi nimeni nu pare să fi înţeles importanţa „descărcării de sarcină istorică" a lucrărilor de construcţie desfăşurate în vetrele satelor în deceniile care au urmat. Înlocuirea cu clădiri moderne a vechiului sistem de locuire, fără o prealabilă documentare arheologică şi istorică a siturilor, a dus la pierderea iremediabilă a oricăror informaţii care ar fi permis progresul cercetării istorice a regiunii. În plus – iar această observaţie se referă nu doar la Maramureş – nici vechile şi nici recentele cercetări de arheologie medievală nu

the presence of Dacians in the 1st century BC to 1st century AD,[4] Slavs in the 6th–7th centuries,[5] and Hungarians in the 10th–12th centuries.[6] The earliest document mentioning Maramureș dates back to 1199, but detailed written records begin to accurately reflect the region's realities only from the 14th century onward.[7]

Linguists provide compelling evidence against the theory of Roman colonization in Maramureș and explicitly refute the idea of any continuous Romanization. They assert that if the Maramureș Romanians were indeed descendants of Romans or Romanized locals, their linguistic evolution would have been distinctly shaped by the geographical isolation imposed by the surrounding mountains. However, the dialect spoken by the people of Maramureș shows minimal variation from other Romanian dialects, both north and south of the Danube. Furthermore, many Slavic influences in their vocabulary and anthroponymy are traced back to South Slavic origins, rather than Moravian or Ruthenian, which might have been expected.[8] To understand this linguistic phenomenon, as well as the shared folklore elements between Maramureș and groups like the south-danubian Aromanians and *Moții* from Transylvania, linguists point to the practice of transhumance. They have deduced that the settlement of Romanians in Maramureș likely began in the 10th century due to the migration of South-Danubian Romanity. Two migratory routes have been identified: one following the Balkan-Carpathian mountain chain through Transylvania to the north of the Tisa River, and the other through Pannonia, within the borders of the First Bulgarian Empire, which extended to the Northern Carpathians.[9]

Transhumance, particularly prominent in the 18th century and the first half of the 19th century, has played a significant role in supporting national historiography, especially in the debates over the continuity of the Daco-Roman population and the precedence of Romanians in areas later occupied by Hungarians. Byzantine sources from the 9th to

efforts have shown little interest in, or adaptation to, uncovering the remnants of a wooden civilization.

4 Popa 1970, p. 43; Vasiliev *et alii* 2002, p. 46-82.

5 Popa 1977, p. 40: Crăciunești; Vizauer 2016, p. 177: certain discovery at Crăciunești-Mohelcă, 7th century; uncertain discovery at Tisa-Lazu, 6th–7th centuries; debatable discovery at Sarasău-Zăpodie.

6 Vizauer 2016, p. 178: hoard of Arab coins discovered near Khust; jewelry discovered at Sighet.

7 Popa 1970, p. 45-61; Diaconescu 1996; Ivanciuc 2016.

8 Papahagi 1925, p. LIII-LXXVIII.

9 Papahagi 1925, p. LXXX-LXXXII; Drăganu 1933, p. 594-601.

prinse arheologic doar sporadice locuiri ale dacilor în secolele I a. Chr. – I p. Chr.[4], ale slavilor în secolele VI-VII[5] și ale maghiarilor în secolele X-XII[6]. Cel mai vechi document în care se face referire la Maramureș datează din 1199, dar informațiile scrise încep să reflecte realități concrete abia din secolul XIV[7].

Concluziile lingviștilor sunt și ele foarte tranșante, în sensul că este respinsă colonizarea romană și, în mod explicit, continuitatea etno-lingvistică a unei eventuale romanizări, deoarece, dacă românii maramureșeni ar fi descendenții romanilor sau ai autohtonilor romanizați, evoluția lor lingvistică ar fi trebuit să se supună izolării determinate de relieful muntos care îi separă de restul vorbitorilor de limbă română. Or, graiul maramureșenilor nu diferă în mod semnificativ de restul graiurilor românești nord și sud-dunărene. În plus, o mare parte din influențele slavone resimțite în lexic și antroponimie sunt de factură sud-slavă, nu moravă sau ruteană, cum ar fi de așteptat[8]. Pentru explicarea acestei realități lingvistice, precum și a similitudinii unor elemente de folclor maramureșene, regăsite și la aromâni, dar și la moții din Transilvania, lingviștii au invocat în primul rând transhumanța. Ei au ajuns la concluzia că așezarea românilor în Maramureș a avut loc în secolul X ca o consecință a migrației romanității sud-dunărene. Două au fost rutele astfel reconstituite: una urmând lanțul muntos balcanic-carpatin, prin Transilvania până la nord de Tisa, cealaltă prin Pannonia, în cuprinsul granițelor Primului Țarat Bulgar, care se întindea până la Carpații Nordici[9].

Înfloritoare îndeosebi în secolul XVIII și în prima jumătate a secolului XIX, transhumanța a fost un aliat de nădejde al istoriografiei naționale în sterila dispută asupra continuității populației daco-romane și a precedenței românilor în teritoriile ocupate de maghiari. În ceea ce-i privește pe vlahii sud-dunăreni, pe baza surselor bizantine din secolele IX-XIII se poate vorbi doar despre practicarea unui pășunat sezonier în zonele din apropierea

au fost interesate și cu atât mai puțin adaptate urmelor unei civilizații a lemnului.

4 Popa 1970, p. 43; Vasiliev *et alii* 2002, p. 46-82.

5 Popa 1977, p. 40: Crăciunești; Vizauer 2016, p. 177: descoperire sigură la Crăciunești-Mohelcă, secolul VII; descoperire incertă la Tisa-Lazu, secolele VI-VII; descoperire discutabilă la Sarasău-Zăpodie.

6 Vizauer 2016, p. 178: tezaur de monede arabe descoperit în apropiere de Hust; bijuterii descoperite la Sighet.

7 Popa 1970, p. 45-61; Diaconescu 1996; Ivanciuc 2016.

8 Papahagi 1925, p. LIII-LXXVIII.

9 Papahagi 1925, p. LXXX-LXXXII; Drăganu 1933, p. 594-601.

13th centuries, however, only highlight the practice of seasonal grazing by the South-Danubian Vlachs in the vicinity of their permanent settlements.[10] Thus, transhumance was not the primary driver behind the migration of the Romanic population. Instead, the formation of the First and Second Bulgarian Empires, along with the impact of the last waves of Turanic migrations during the 11th–13th centuries from a Transylvanian viewpoint, provide more substantial explanations.[11]

The northward migration of populations from the Balkans, reaching 'up to the frontiers of the Ruthenians and Poles,' is documented in the earliest known Hungarian chronicle. Much like the 19th-century theory of transhumance, the *Chronicle of the Anonymous Notary of King Béla*, composed in the early 13th century, served a political agenda. It aimed to legitimize the Hungarian conquest of the middle Danube region by claiming that their forebears, the Huns, were the initial rulers of Pannonia following the Romans. It further contended that the Slavs and Bulgarians only entered the territory after Duke Attila's demise.[12] In detailing the capture of the fortress of Mukachevo soon after the Hungarian tribes' arrival, the chronicle presents the history of the Slavs in this region as they purportedly recounted it to Duke Almus:

> "[...] and they recounted how, after the death of King Athila, the great Duke Kean, ancestor of Duke Salanus, left Bulgaria with the support and advice of the Emperor of the Greeks and occupied that land. And also how they, the Slavs, were brought from the land of Bulgaria to the border of the Ruthenians [...]."[13]

The Slavic population, after residing for a period south of the Danube, migrated northward along the Lower Tisa and the Middle Danube. This movement brought them to the Northern Carpathians and into contact with other Slavic groups, such as the Moravians and Poles in the west, and Ruthenians in the east, including those in Maramureș.[14] Subsequently, several waves of Roma-

10 Curta 2025, p. 83-92.
11 Nägler 2003, p. 211-227.
12 Tóth 2010, p. 30-32.
13 [...] *et narrabant, quomodo mortuo Athjla rege, magnus Keanus preauus ducis Salani dux de Bulgaria egressus, auxilio et consilio imperatoris Grecorum preoccupauerat terram illam, qualiter etiam ipsi Sclaui de terra Bulgarie conductu fuerunt ad confinium Ruthenorum* [...]; Anonymus, cap. XII (Popa-Lisseanu edition 1934). For the validity of these statements, see Onciul 1968, vol. I, p. 185-187.
14 Пеняк 1980; Vasiliev *et alii* 2002, p. 102-104.

așezărilor lor permanente[10]. Deci transhumanța nu a fost factorul principal al migrației populației romanice, dar rămân ca explicații valabile formarea Primului și a celui de-al Doilea Țarat al bulgarilor și – privind dinspre Transilvania – consecințele sosirii ultimelor valuri de migratori turanici, în secolele XI-XIII[11].

Direcția de mișcare a populațiilor dinspre Balcani spre nord „până la fruntariile Ruthenilor și Polonilor" este, de altfel, confirmată de cea mai veche cronică maghiară cunoscută. Asemeni teoriei transhumanței, concepută în secolul XIX, așanumita *Cronică a notarului anonim al regelui Béla* a fost alcătuită în primul deceniu al secolului XIII tot dintr-un interes politic: acela de a dovedi legitimitatea cuceririi de către maghiari a teritoriului de pe cursul mijlociu al Dunării, prin stipularea că strămoșii lor, hunii, au fost primii stăpâni ai Pannoniei după romani, iar slavii și bulgarii au invadat-o abia după moartea ducelui Attila[12]. Relatând despre ocuparea cetății Muncaci imediat după sosirea triburilor maghiare, autorul său redă istoria slavilor din această zonă așa cum ei înșiși i-ar fi relatat-o ducelui Almus:

> „[...] și i-au povestit în ce chip, după moartea regelui Athila, marele duce Kean, strămoșul ducelui Salanus, plecând din Bulgaria, cu sprijinul și sfatul împăratului Grecilor, ocupase acea țară. Și, de asemenea, cum chiar ei, slavii, au fost aduși din țara Bulgariei până la hotarul Ruthenilor [...]"[13].

Am avea astfel o populație slavă care, după staționarea o vreme în sudul Dunării, a fost împinsă spre nord, pe cursul inferior al Tisei și pe Dunărea Mijlocie, până în Carpații Nordici, ajungând în vecinătatea celorlalte populații slave, de vest (moravi, poloni) și de est (ruteni), deci inclusiv în Maramureș[14]. Ulterior, au venit mai multe valuri de populație romanică, deopotrivă din sudul și din nordul Dunării, dar numai după încheierea procesului de glotogeneză, prin asimilarea influențelor slave.

10 Curta 2025, p. 83-92.
11 Nägler 2003, p. 211-227.
12 Tóth 2010, p. 30-32.
13 [...] *et narrabant, quomodo mortuo Athjla rege, magnus Keanus preauus ducis Salani dux de Bulgaria egressus, auxilio et consilio imperatoris Grecorum preoccupauerat terram illam, qualiter etiam ipsi Sclaui de terra Bulgarie conductu fuerunt ad confinium Ruthenorum* [...]; Anonymus, cap. XII (ediția Popa-Lisseanu 1934). Pentru veridicitatea acestor afirmații, vezi Onciul 1968, vol. I, p. 185-187.
14 Пеняк 1980; Vasiliev *et alii* 2002, p. 102-104.

nic populations arrived from both the south and north of the Danube. However, these migrations occurred only after the process of glottogenesis had been completed, which involved the integration of Slavic influences into the local linguistic landscape.

The initial settlement of Maramureș predominantly by Slavs can account for the significant presence of Slavic toponyms and hydronyms, which constituted over 40% of names just before they were documented in the records of the Hungarian Kingdom's chancery. In contrast, names derived from Latin appellatives made up approximately 20%.[15] By the early 14th century, it is likely that the Slavs from this initial wave had already been assimilated. Consequently, the population of Maramureș, excluding the villages along the Borzhava Valley, was primarily Romanian. Notable exceptions included two villages in the eastern region: Ruscova and Poienile de sub Munte, which were new Ruthenian colonies founded by the late 13th century. Additionally, five settlements – Vyshkovo, Khust, Câmpulung, Tyachiv, and Sighet – were established with *hospites regii* (Saxons and Hungarians) around the same time.[16] In subsequent centuries, the expansion of large noble estates led to increased Ruthenian colonization. By the end of the 16th century, there were 36 villages exclusively inhabited by Ruthenians since their inception and 31 villages with mixed populations, some already fully Ruthenized.[17] Only the villages south of the Tisa and four settlements near Sighet remained untouched by Ruthenian colonization.[18]

The late wave of Ruthenian colonization, primarily propelled by noble initiatives or royal markets, largely involved populations of modest social status. A notable exception to this was the Lithuanian Prince Theodore Koriatovych, who sought asylum in Hungary between 1393 and 1394.[19] However, the Ruthenian settlements linked to him focused on the neighboring Mukachevo fortress rather than Maramureș.[20]

Under these circumstances, the patronage exercised by Romanian noble families over the churches in newly established Ruthenian colonies, as well as those in Romanian villages, whether or not they were increased with Ruthenian populations, remained a reality evident even in the 18th century.[21] This raises

15 Popa 1977, p. 38-39.
16 Popa 1970, p. 119-121; Diaconescu 1996, p. 93.
17 Diaconescu 1996, p. 93-98; Тиводар 2012, p. 19.
18 Nyzhnya Apsha, Serednie Vodiane, Solotvyno and Bila Tserkva.
19 Кобаль 2004, p. 15-16.
20 Вегеш, Віднянський 2019, p. 284-287.
21 Babos 2004, p. 250-274.

Repopularea Maramureșului inițial doar cu slavi ar explica proporția de peste 40% toponime și hidronime slave la momentul imediat anterior înregistrării lor în documentele emise de cancelaria Regatului maghiar, comparativ cu cele aproximativ 20% denumiri derivate din apelative latine[15]. La acel moment, adică în primii ani ai secolului XIV, se poate spune că slavii din acest prim val fuseseră deja asimilați și populația Maramureșului, care nu cuprindea încă satele de pe Valea Bârjavei, era în marea sa majoritate românească. Excepție făceau doar două sate din extremitatea sa estică: Ruscova și Poienile de sub Munte, care erau colonii rutene de dată recentă, cel mai târziu de la sfârșitul secolului XIII, și cele cinci așezări colonizate tot la sfârșitul secolului XIII cu oaspeți regali, sași și maghiari, de la Vișc, Hust, Câmpulung, Teceu și Sighet[16]. În secolele următoare, ca o consecință a constituirii marilor domenii nobiliare, colonizarea rutenilor s-a intensificat, astfel încât la sfârșitul secolului XVI existau 36 de sate care încă de la întemeiere au fost locuite numai de ruteni și 31 de sate cu populație mixtă, unele deja complet rutenizate[17]. Neafectate de colonizarea ruteană au rămas doar satele de la sud de Tisa și, la nordul său, patru așezări situate în proximitatea Sighetului[18].

Această colonizare ruteană târzie, datorată inițiativei nobiliare sau a târgurilor regale, a antrenat doar populație de condiție socială modestă. Singura excepție o reprezintă prințul lituanian Teodor Koriatovych, refugiat în Ungaria în 1393-1394[19], dar colonizarea ruteană de care este considerat el responsabil nu a vizat Maramureșul, ci domeniul învecinat al cetății Muncaci[20]. În aceste condiții, exercitarea unui patronaj al familiilor nobile române și asupra bisericilor din satele nou întemeiate pentru colonii ruteni, la fel ca și asupra celor din satele românești sporite sau nu cu populație ruteană, a rămas o realitate care era încă evidentă în secolul al XVIII-lea[21]. Dar ce coridoare culturale[22] au fost

15 Popa 1977, p. 38-39.
16 Popa 1970, p. 119-121; Diaconescu 1996, p. 93.
17 Diaconescu 1996, p. 93-98; Тиводар 2012, p. 19.
18 Apșa de Jos, Apșa de Mijloc, Slatina și Biserica Albă.
19 Кобаль 2004, p. 15-16.
20 Вегеш, Віднянський 2019, p. 284-287.
21 Babos 2004, p. 250-274.
22 Pentru conceptul „coridoarelor culturale", vezi Theodorescu 1974, p. 339-348. În opinia noastră, expresia „coridor cultural" se referă la rețeaua de conexiuni spirituale pe care Maramureșul le-a putut dezvolta cu alte regiuni învecinate sau îndepărtate, cu care a ajuns în contact ca urmare a dinamicii centrelor de putere politică, eclesiastică și economică active în centrul Europei și în Balcani.

intriguing questions about the cultural corridors[22] traversed to find painters for adorning these new churches. Were these artists sought from the Ruthenian settlers' places of origin, or did existing routes continue to be followed? If so, which routes were they? This inquiry is closely tied to another aspect of local history: the ecclesiastical jurisdiction recognized by the Romanians of Maramureş, from whom, together with blessings and teachings, craftsmen or at least advice on the proper adornment of an Eastern rite place of worship could be requested.

Thus, to claim a tradition, waves of Romanian settlers would have needed to bring icons with them and maintain connections with the episcopal residences from their places of origin, namely south of the Danube or from Transylvania. An echo of reliance on a functional hierarchy in Transylvania from the mid-10th century – specifically the so-called Bishopric of *Tourkia*, named after the Byzantine term for territories occupied by the Hungarians, which became an archbishopric in the 11th century[23] – might be evident in the 1494 subordination of the Hrushovo stauropegial patriarchal monastery to a mysterious archbishop of Transylvania, whose name and location remain unspecified.[24] A few years later, this role was assumed by Gelasius, the hegumen of Hrushovo, as indicated by an inscription dating from 1503-1516 found in the narthex of the episcopal residence monastery church at Râmeț in Transylvania.[25] At a later point, we will revisit these details, whose documentary fragility contrasts starkly with their significance in the ecclesiastical history of Maramureş. For now, we will venture into the potentially audacious task of identifying the earliest cultural corridors. In the absence of tangible objects or even minimal written data, discussions can only manifest as a series of hypotheses. However, this does not imply that such discussions should be avoided altogether.

As Mysterious as the Beginnings: Cultural Corridors

In our catalog, item number 6 features an icon of Saint Demetrius depicted on horseback, driving a spear into the body of Emperor Maximian. This narrative

22 For the concept of 'cultural corridors,' see Theodorescu 1974, p. 339-348. In our opinion, the term 'cultural corridor' refers to the network of spiritual connections that Maramureş was able to develop with other neighboring or distant regions. These connections arose as a result of the dynamics of political, ecclesiastical, and economic power centers active in Central Europe and the Balkans.
23 Révész 2022, p. 256-263. For the complexity of the context in which this bishopric emerged, see the entire group of studies edited by Marcu Istrate, Mureşan, Rustoiu 2022.
24 Pâclişanu 1943.
25 Dumitran 2020, p. 148-150.

parcurse în căutarea pictorilor care să le împodobească noile ctitorii? Au fost ei căutați în locurile de origine ale colonilor ruteni sau au continuat să fie parcurse rutele anterioare și, dacă da, care au fost acelea? Răspunsul este intim legat de un alt aspect al istoriei locale, și anume jurisdicția eclesiastică recunoscută de românii maramureşeni, de la care e de presupus că, împreună cu binecuvântările și cuvântul de învățătură, puteau fi ceruți și meșterii sau măcar sfaturi despre corecta împodobire a unui lăcaș de cult de rit răsăritean.

Astfel, pentru a revendica o tradiție, valurile de colonizatori români ar fi trebuit să poarte cu sine icoane și să păstreze legătura cu reședințele episcopale din locurile de origine, adică din sudul Dunării sau din Transilvania. Un ecou târziu al dependenței de o ierarhie funcțională în Transilvania începând cu mijlocul secolului X (așa-numita Episcopie a *Tourkiei*, după numele dat de bizantini teritoriilor ocupate de maghiari, devenită în secolul XI arhiepiscopie[23]) ar putea fi subordonarea la 1494 a mănăstirii stavropighie patriarhală din Peri către un enigmatic arhiepiscop al Transilvaniei, căruia nu i s-a specificat nici numele, nici reședința[24]. Peste câțiva ani această funcție va fi ocupată chiar de egumenul de la Peri, Ghelasie, atestat de o inscripție databilă între 1503-1516 din pronaosul bisericii mănăstirii reședință episcopală de la Râmeț, în Transilvania[25]. La momentul potrivit, vom reveni asupra acestor detalii, a căror fragilitate documentară e invers proporțională cu importanța rolului lor în istoria eclesiastică a Maramureșului. Aici vom continua cu o tentativă poate prea temerară de identificare a celor mai vechi coridoare culturale. Căci, în lipsa obiectelor sau măcar a unor minime informații scrise despre ele, orice discuție se poate concretiza doar într-o serie de presupuneri, ceea ce nu înseamnă că toate discuțiile de acest fel trebuie evitate.

La fel de tainice precum începuturile: coridoarele culturale

În catalogul nostru, la nr. 6, se află o icoană a Sfântului Dimitrie redat călare, înfigând sulița în trupul împăratului Maximian, o opțiune narativă ce pare să fi dominat în Maramureș până în a doua jumătate a secolului XVII, dar care

23 Révész 2022, p. 256-263. Pentru complexitatea contextului în care a apărut această episcopie, a se vedea întregul grup de studii editate de Marcu Istrate, Mureșan, Rustoiu 2022.
24 Pâclișanu 1943.
25 Dumitran 2020, p. 148-150.

Fig. **2**. *Strâmtura.* The iconographic type of *Saint Demetrius slaying Emperor Maximian*, a depiction documented only in Romanian churches in Maramureșt. Photo: July 2025.

Strâmtura. Sfântul Dimitrie ucigându-l pe împăratul Maximian, o reprezentare întâlnită, deocamdată, doar în bisericile românești din Maramureș. Foto: iulie 2025.

portrayal appears to have been prevalent in Maramureș until the latter half of the 17th century, although it has not been documented elsewhere. While earlier depictions from before the iconoclast period have not survived, a comparative analysis with the iconographic development of other saints suggests that the earliest icons of Saint Demetrius – particularly from the time when he was primarily a local saint and protector of Thessaloniki – followed the martyr typology: depicted as a bust in civilian attire, holding specific attributes such as a cross, representing the Christian faith for which he was martyred in 307 by order of Emperor Marcus Aurelius Valerius Maximianus (285-310),[26] and possibly a spear, to remind of how he ended his earthly life[27] (fig. 2).

During the invasions of the Avars and Slavs, his figure accumulated increasingly warlike features, which were accentuated from the second half of the 9th century, after his cult gained acceptance in Constantinople and Demetrius became recognized as a protector of the imperial family.[28] The earliest representation of Saint Demetrius as a military saint is documented in the collection of *Miracula* com piled by Bishop John of Thessaloniki in the 7th century. This account narrates an event during a Slavic raid before the year 603, in which Demetrius appeared in full armor, striking down the first attacker attempting to breach the defensive walls of Thessaloniki. On another occasion, Saint Demetrius is described as defending the city while mounted on a white horse and adorned in a white cloak.[29] Furthermore, in the collection of miracles by the Georgian monk Euthymios the Athonite, dating from the 10th to 11th centuries, Demetrius is portrayed punishing the 'king of the unbelievers', identified as the Khagan of Avaria or Mauros.[30]

Such descriptions gained prominence in iconography once Demetrius was acknowledged as a myrrh-streamer, a distinction that significantly contributed to his status among the foremost military saints.

26 Dobyčina 2012, p. 115; Walter 2016, p. 76, 270; Gedevanishvili 2025, p. 224-225, 229-230.
27 Kyriakoudis 2006-2007, p. 203-213.
28 Dobyčina 2012, p. 115-116; Gedevanishvili 2025, p. 227.
29 Walter 2016, p. 70-72.
30 Gedevanishvili 2025, p. 230-231.

nu a mai fost până acum semnalată nicăieri. Deși nu s-au păstrat reprezentări anterioare iconoclasmului, o analiză comparată cu evoluția iconografiei altor sfinți a condus la concluzia că cele mai vechi icoane ale Sfântului Dimitrie, mai ales din perioada când a fost doar un sfânt local, protector al Tesalonicului, au urmat tipologia rezervată martirilor: bust, în veșminte civile, ținând în mâini atributele specifice, adică o cruce, simbol al credinței creștine pentru care a fost ucis în anul 307, din ordinul împăratului Marcus Aurelius Valerius Maximianus (285-310)[26], eventual și o suliță, pentru a aminti de modul în care și-a sfârșit viața pământească[27] (fig. 2).

În timpul invaziilor avarilor și slavilor, figura sa a acumulat tot mai multe trăsături războinice, accentuate din a doua jumătate a secolului al IX-lea, după ce cultul său a fost acceptat în Constantinopol și Dimitrie a devenit protectorul familiei imperiale[28]. Cea mai veche prezentare a sa ca sfânt militar se află în colecția de *Miracula* realizată în secolul VII de episcopul Ioan de Tesalonic, care relatează că, în timpul unui jaf al slavilor petrecut anterior anului 603, Dimitrie a fost văzut îmbrăcat în armură, împungându-l cu sulița pe primul atacator care a încercat să escaladeze zidul de apărare al Tesalonicului. Altădată, Sfântul a venit în apărarea orașului călărind un cal alb și purtând o mantie albă[29]. În colecția de miracole a călugărului georgian Euthymios Hagioritul (secolele X-XI), Dimitrie îl pedepsește pe „regele necredincioșilor", Khagan al Avariei sau Mauros[30].

Acest fel de descrieri s-au reflectat în iconografie îndeosebi după ce Dimitrie a început să fie cunoscut ca izvorâtor de mir, un atribut care a contribuit decisiv la includerea sa între principalii sfinți militari, însărcinați de ideologia vremii cu rolul de a-i doborî pe dușmani la picioarele împăraților bizantini[31]. Reprezentările bust sau figură întreagă, dar și călare și chiar tronând, în care Dimitrie

26 Dobyčina 2012, p. 115; Walter 2016, p. 76, 270; Gedevanishvili 2025, p. 224-225, 229-230.
27 Kyriakoudis 2006-2007, p. 203-213.
28 Dobyčina 2012, p. 115-116; Gedevanishvili 2025, p. 227.
29 Walter 2016, p. 70-72.
30 Gedevanishvili 2025, p. 230-231.
31 Walter 2016, p. 84, 272-278, 281.

99

MMXVIIA34 *Master of the iconostasis in Moisei Monastery*

Moisei Monastery, main icon, *Saint Nicholas of Myra, with Scenes from His Life*, Сѵ̈ти Николае Мирски чѵ[дотворецъ], on the book: Рече Гдь: швца моа гласа моего слышают, і аз знаю̃, і по мнѣ грядѵ̀т: і аз живот вѣ̀чный дам им, і не погибнѵ̀т во вѣки, і никтоже восхи̾ти и ѿ рѹки моеѧ (John 10:27-28), 64×99,5 cm. Restoration by Mihai Covaci 2022. Photo July 2022.

Popa 1938, p. 125-126; Porumb 1975a, p. 10-11, fig. 11; Porumb 1975b, p. 79; Porumb 1978, p. 327-332, fig. 4-5; Porumb 1981, p. 79-80; *Monumente istorice* 1982, p. 130; Porumb 1998, p. 245; Porumb 2023, p. 400-401.

100

MMXVIIA34 *Master of the iconostasis in Moisei Monastery*

Moisei Monastery, patron saint icon, *Dormition of the Theotokos*, 61,5×91,5 cm. Restoration by Mihai Covaci 2022. Photo July 2022.

Popa 1938, p. 125-126, fig. 7; Porumb 1975a, p. 10-11, fig. 10; Porumb 1975b, p. 79; Porumb 1978, p. 327-330, 333, fig. 6; Porumb 1981, p. 79-80; *Monumente istorice* 1982, p. 130; Porumb 1998, p. 245; Porumb 2023, p. 400-401.

101

MMXVIIA34 *Master of the iconostasis in Moisei Monastery*

Breb, royal doors, *Annunciation, with Four Evangelists*, Maramureș Museum, inv. i496 A-B, 32+35,5×130,5 cm.

Restoration by Mihai Covaci 2021-2025.

Photo March 2025.

102

MMXVIIA34 *Master of the iconostasis in Moisei Monastery*

Breb, main icon, *Saint Paraskeva*, Ѯ Прп҃ Параскева Тернавкїа, on the scroll: Ѡ тебѣ мнѣ Прпбнаѧ Параскевїе їзвѣщенх бѣ҃ Спасенїа, wбра҃ воспрїемши бо крестъ послѣдовала еси Хѵ, и творящи научила еси, презирати плѡ҃, преходѧ бо; прилежати же ѡ дшѝ вещи без смертнѣй, 54,5×88 cm. Restoration by Mihai Covaci 2021-2025. Photo March 2025.

Porumb 1975a, p. 11, fig. 12; Porumb 1978, p. 328, 331, 334-335, figs 2, 7; Porumb 1998, p. 60; Porumb 2023, p. 90; Dumitran 2023, p. 110-111, fig. 20.

103

MMXVIIA34 *Master of the iconostasis in Moisei Monastery*

Breb, festal icon, *Mandylion*, Ѻбразъ нерѵкотворенни ѣа и сїѣа йшего ЇЇС ХС, 77×40,5 cm.

Restoration by Mihai Covaci 2021-2025.

Photo March 2025.

Porumb 1998, p. 60; Porumb 2023, p. 90; Dumitran 2023, p. 110-111, fig. 21.

104

MMXVIIA34 *Master of the iconostasis in Moisei Monastery*

Breb, festal icon, *Pentecost*, Сошѣствіе Ст҃аго Дх҃а, Maramureș Museum, inv. i494, 64×42,5 cm.

Restoration by Elisabeta Pop 1970-1980.

Photo April 2019.

Tesori 1970, p. 26, 33, nr. 66; Nicolescu 1971, p. 46, nr. 52, pl. 56; Ștefănescu 1981, ill. [19]; Drăguț 1982, p. 465; Efremov 2002/2003, p. 128, fig. 247, cat. 131.

105

MMXVIIA34 *Master of the iconostasis in Moisei Monastery*

Breb, festal icon, *Baptism*, [Крещен]іе Го[сподне], on the red band: Сей є̑ Сн҃ь Мои в[озлюбл]енн ѡ не[мже бл҃гво]лихъ (Mark 1:11), words from the mouth of John: ... Ѻц҃а [и Сн҃а] [и Свѧтого] Дх҃а,
Maramureş Museum, inv. i490, 32,5×41,5 cm. Restoration by Elisabeta Pop 1970-1980.
Photo April 2019.

апостоли
їйль
Ї Хї

106

MMXVIIA34 *Master of the iconostasis in Moisei Monastery*

Breb, festal icon, *Entry into Jerusalem*, [Ѣ҃к]хиїѥ во Ꙁрослимь, Maramureș Museum, inv. i191, 33,5×42 cm.

Restoration by Mihai Covaci 2021-2025.

Photo March 2025.

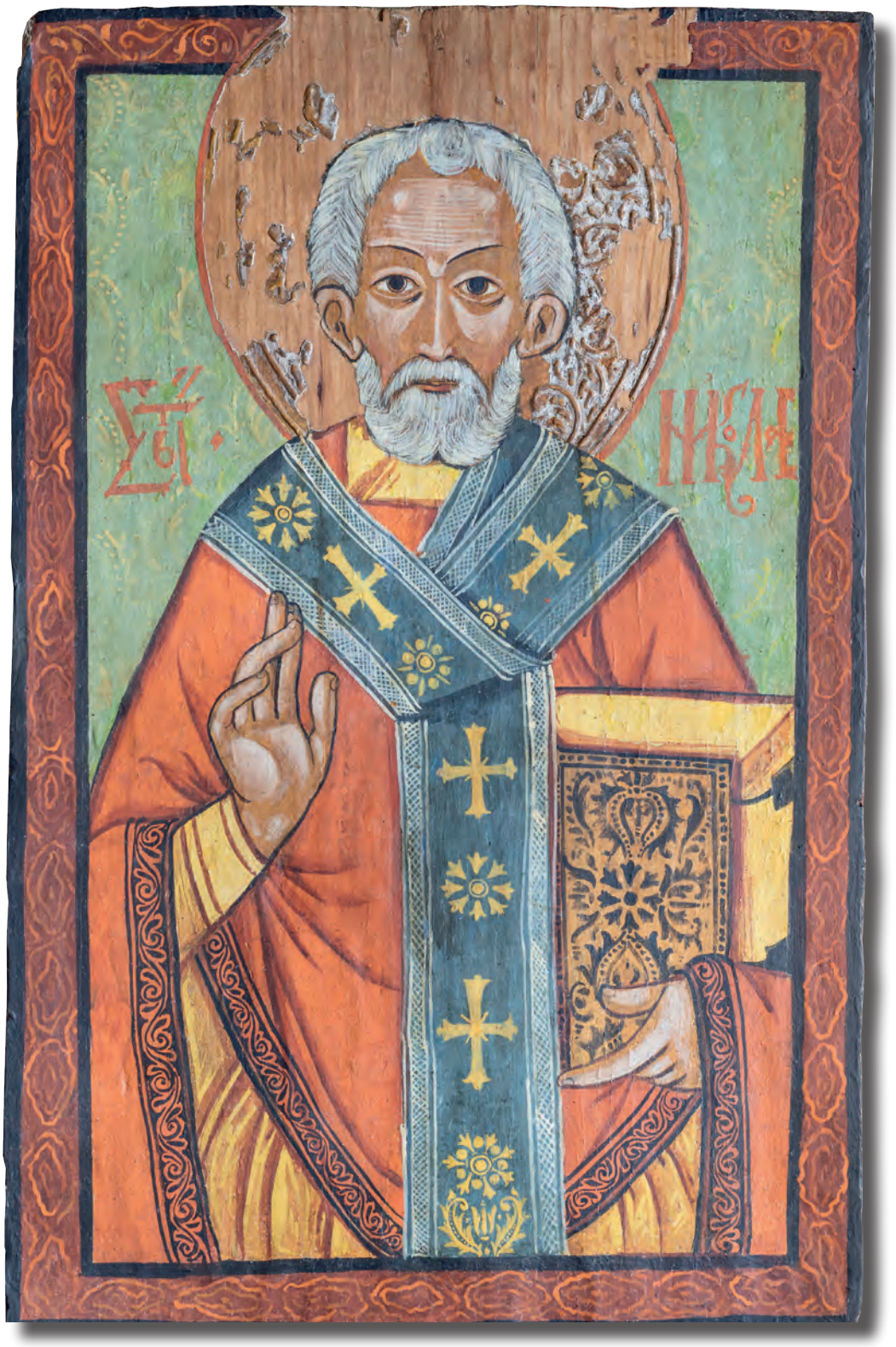

107

MMXVIIA34 *Master of the iconostasis in Moisei Monastery*

Breb, main icon, *Saint Nicholas of Myra*, Сѫ̈ин Николае, 57,5×87 cm. Restoration by Mihai Covaci 2021-2025. Photo March 2025.

108

MMXVIIA34 *Master of the iconostasis in Moisei Monastery*

Poienile Izei, main icon, *Saint Nicholas of Myra*, *with Other Six Saints*, 60,5×83,5 cm.

Photo April 2019.

Ștefănescu 1968, p. 86; Porumb 1975a, p. 11; Porumb 1978, p. 330; Porumb 1998, p. 294; Dumitran 2023, p. 110-111, fig. 24.

109

MMXVIIA34 *Master of the iconostasis in Moisei Monastery*

Poienile Izei, main icon, *Dormition of the Theotokos*, 73×95,5 cm. Restoration by Mihai Covaci 2021-2025. Photo March 2025.

Porumb 1975a, p. 11-12; Porumb 1978, p. 335; *Monumente istorice* 1982, p. 122; Porumb 1998, p. 294; Porumb 2023, p. 400-401; Dumitran 2023, p. 110-111, fig. 25.

110

MMXVIIA34 *Master of the iconostasis in Moisei Monastery*

Glod, main icon, *Ascension*, Вознесение Гне на небеса, 69,5×106,5 cm. Restoration by Mihai Covaci 2021-2025. Photo March 2025.

Porumb 1975a, p. 15.

111

MMXVIIA34 *Master of the iconostasis in Moisei Monastery*

Glod, sovereign icon, *Mother of God with Child*, ΜΡ ΘΥ and ΙC ΧC, text from 1771 on the upper frame: дє тнне сѫ бѫкѫрѫ тоѵѣ фѫп[тѫр]ѫ, on the lower frame: ачастѣ иконѣ дѵ плѣтнит ..., previously behind the Mother of God: ,дѱоа, partly repainted in 1771 by Radu Munteanu of Ungureni, cleaned in 2024, since 1970s in private collections, 59×92 cm.

Restoration by Mihai Covaci 2021-2025.

Photo June 2024.

112

MMXVIIA34 *Master of the iconostasis in Moisei Monastery*

Onceşti, main icon, *Birth of the Theotokos*, on the frame: [Ишакимѫ и] Ѧнна поношенїа бесчадїѧ Ѧда[м] же и Ꙋ҃ѵѵа ѿ тлѣ смⷱтїа свободисѧ сѧ, Пречⷭ҃таѧ сⷭ҃тⷱмⷯ рⷭ҃дⷭ҃вⷭ҃ѣ Твоⷱмⷯ. То празднⷱютъ [... избавлѣше сѧ...] неплоды раждаетъѧ богородицⷱ и питателницⷱ жизны нашеѧ (Hymn sung during this great feast), Maramureş Museum, inv. i2738, 52×76 cm.

Restoration by Mihai Covaci 2021-2025.

Photo March 2025.

113

MMXVIIA34 *Master of the iconostasis in Moisei Monastery*

Giulești Monastery, chandelier cross, face 1: *Virgin of the Incarnation*, ЙР ѲѴ, on the horizontal arms: херѵвйн славы ѡсѣнающїи ѡтаря, on the upper arm: превышше же єіа, on the lower arm: к нѣ же стѣ на лаз та сѵ: тѣ, 69×64,5 cm.

Restoration by Mihai Covaci 2021-2025.

Photo March 2025.

Porumb 1975a, p. 45, fig. 34.

113

MMXVIIA34 *Master of the iconostasis in Moisei Monastery*
Giulești Monastery, chandelier cross, face 2: *The New Testament Holy Trinity*, Σ҃ Тро҂ц[а], 69×64,5 cm.
Restoration by Mihai Covaci 2021-2025.
Photo March 2025.

114

MMXVIIA35 *Master of the cross in Nistoreşti*

Săliştea de Sus Nistoreşti, hanged cross, front: *Seraph flanked by God and Three Archangels*, сѫдфй,
Bârsana Monastery Museum, 51×53,5 cm. Restoration by Ovidiu Ciocşan 2006-2012.
Photo April 2019.

115

MMXVIIA36 *Master of the cross in Hărnicești*

Hărnicești, hanged cross, front: *Seraph flanked by Angels and Holy Spirit*, 42,5×42,5 cm.

Repainted by Emerich Schaitzner in 1845.

Сѧ префекѹт дн анилѧ 1845 кѹ телтѹлала лѹи Фаркаш Григорне

Photo April 2023.

116

HRYHORII of Kolomyia

Budeşti Susani, royal doors, *Annunciation, with Four Evangelists*, 35,5+37×119+12 cm.

Photo March 2018.

Brătulescu 1941, p. 34, fig. 44; Porumb 1975a, fig. 40.

117

HRYHORII of Kolomyia

Sârbi Susani, royal doors, *Annunciation, with Four Evangelists*, 35+37×135+18 cm.

Photo September 2017.

Baboș 2022, p. 275, fig. 13.

118

HRYHORII of Kolomyia

Budești Josani, sovereign icon, *Mother of God with Child*, Ⰵⰻⱃ Ⰱⰳⰰ and ⰻⰹ Ⱗⰹ, 58×84,5 cm.

Restoration by Cornelia and Dinu Săvescu 2007-2009.

Photo April 2019.

119

HRYHORII of Kolomyia

Budești Susani, sovereign icon, *Mother of God with Child*, ⰔⰏⰐ ⰖⰌⰅⰎ, 59,5×84 cm.

Photo April 2019.

Porumb 1975a, p. 13; Porumb 1978, p. 338-339.

Прр҃къ Мосе̑
on the scroll:
а кꙋпинꙋ видѣ̀ тѧ ѡ҃нѣ̀ горѣщꙋ

Цр҃ь Давíдъ
on the scroll:
Воскресни Гⷭ҇и во покои твои

Пророкъ Исаíа
on the scroll:
се дѣ̀вица во чревѣ̀ прíѧ́тъ и родѝтъ сы́на

Пророкъ Ѕе́кíи
on the scroll:
аз двѣ̀ видѣ̀ тѧ чи҃тая затворе́нꙋ

Пророкъ Ѵремея
on the scroll:
пꙋ тѧ видѣ̀ пречи҃тая

Пророкъ Данíи
on the scroll:
горꙋ тѧ видѣ̀ пречи҃та ѿ нея же ѿтесе́

Пророкъ Áро
on the scroll:
видѣ̀ тѧ пречи҃тая жезлъ прозя́шꙋ

Цр҃ь Соломо́
on the scroll:
премꙋ́дро созда себѣ̀ хра́мъ и ѹтвер[ди]

Пророкъ Ї́ако
on the scroll:
аз видѣ̀ тѧ лѣствицꙋ ѹтвержéнꙋ

Пророкъ Гедеѡ́н
on the scroll:
синдетъ ако дождь на рꙋно слово во чревѣ̀

Пророкъ Заха́рия
on the scroll:
аз видѣ̀ тѧ пречи҃тая свѣщни́ зла҃тꙋ

Пророкъ Áввакꙋ́мъ
on the scroll:
Бог ѿ Ѵга прíдетъ и свѧти́ изъ горы

120

HRYHORII of Kolomyia

Sârbi Susani, sovereign icon, *Praises of the Mother of God*, ЇР ѲѴ, 69×95 cm. Restoration by Mihai Covaci 2021-2025. Photo March 2025.

Brătulescu 1941, p. 43, fig. 59; Bongiu 1973, p. 278; Porumb 1975a, p. 13, fig. 17; Porumb 1998, p. 363; Porumb 2023, p. 593; Dumitran 2023, p. 108, 110, fig. 19; Baboș 2024a, p. 191, cat. 93.

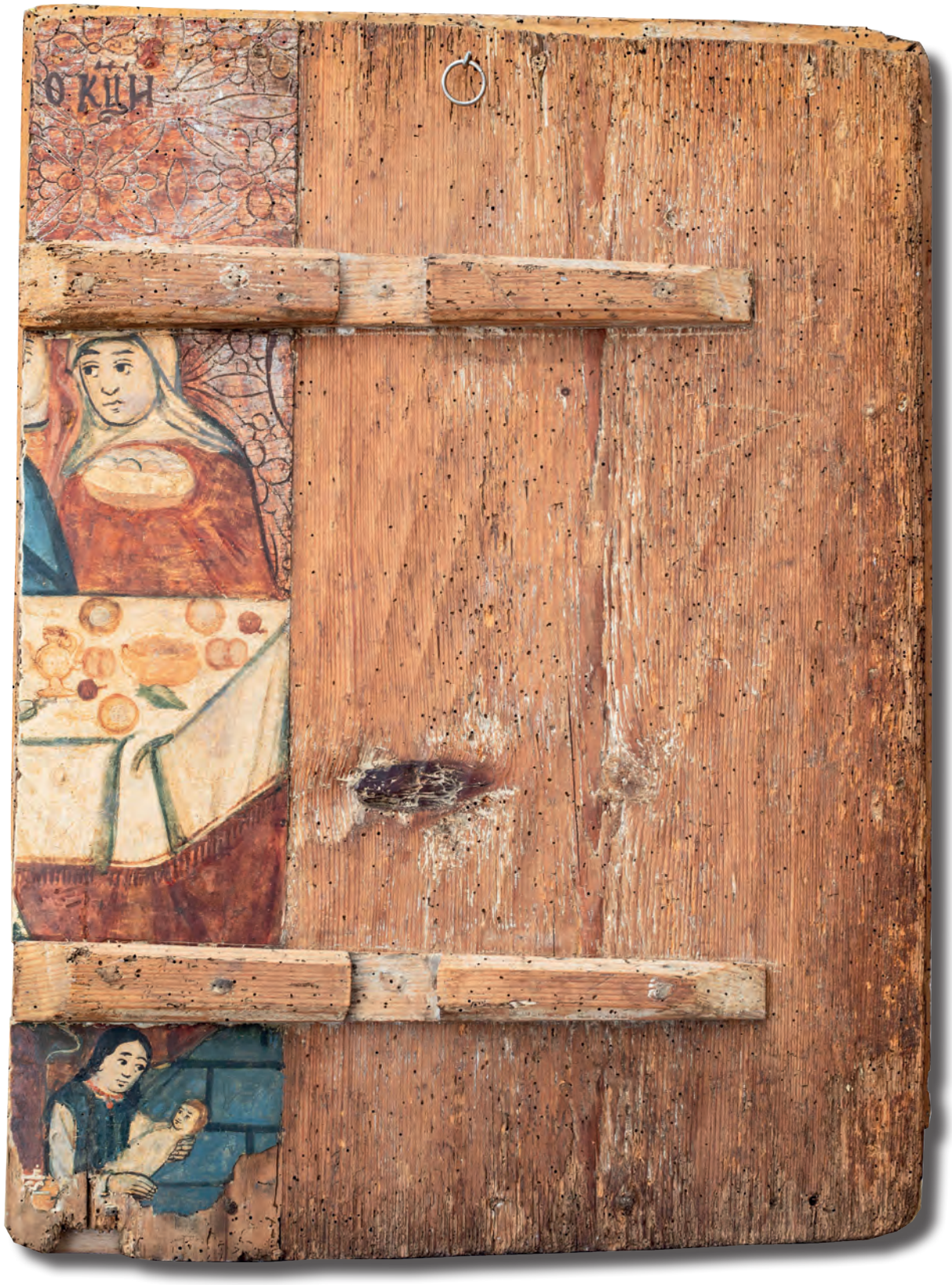

121

HRYHORII of Kolomyia

Bârsana, main icon, *Birth of the Theotokos*, [Рождест]во Їцы, fragment reused on the other side on a 19th century icon, private collection, 14×63,5 cm. Restoration by Mihai Covaci 2021-2025.

Photo March 2025.

122

HRYHORII of Kolomyia

Provenance unknown, sovereign icon, *Mother of God and Christ Child*, Ⰵⰻⱃ Ⰵⰳ and ⰏⰒ ⰟⰒ, private collection, 63,5×92,5 cm. Restoration by Mihai Covaci 2021-2025.

Photo March 2025.

123

HRYHORII of Kolomyia

Provenance unknown, main icon, *Archangel Michael*, ⰱⰻⰷ Ⱌⰻ, private collection, 64×92 cm.

Restoration by Mihai Covaci 2021-2025.

Photo March 2025.

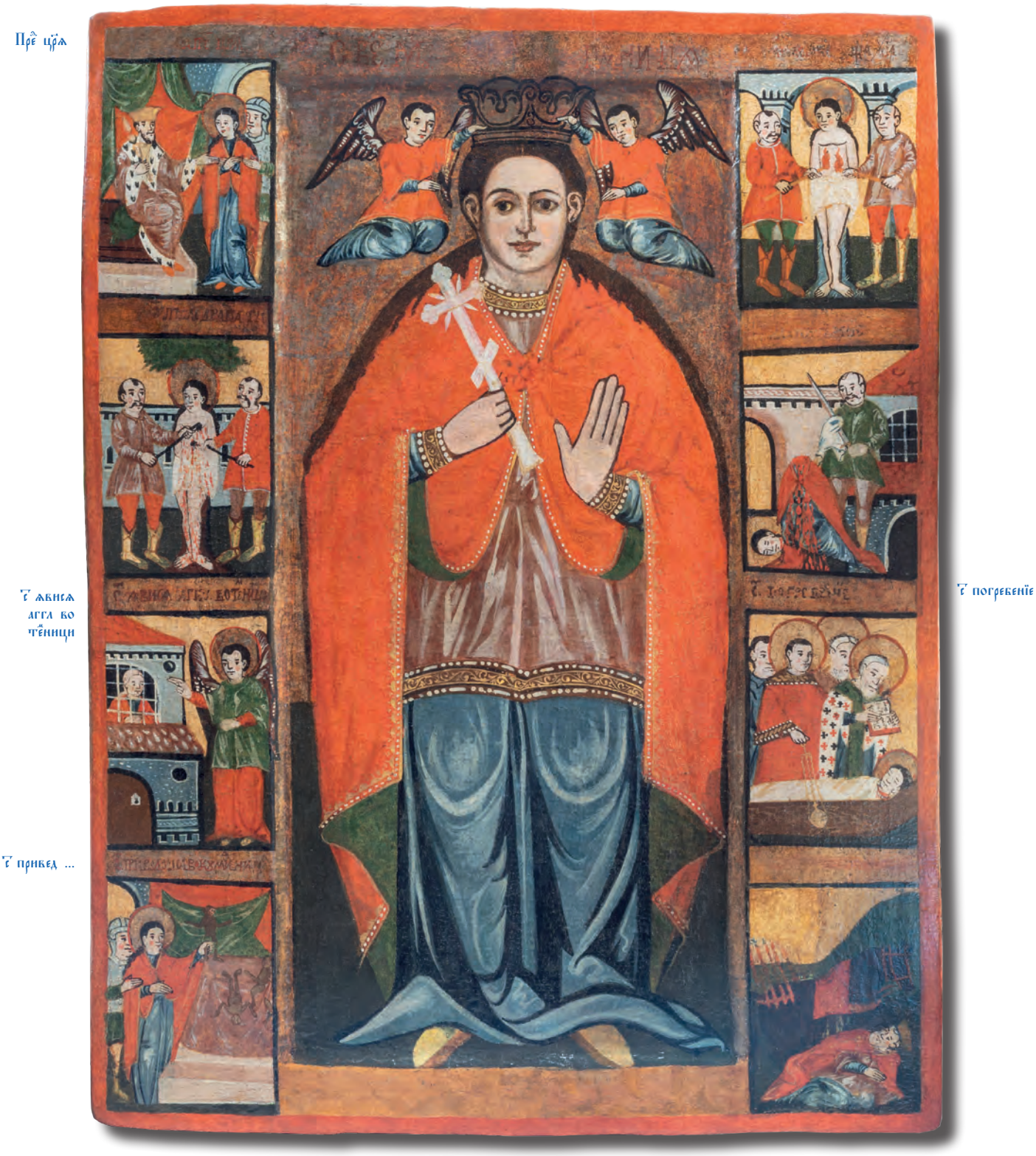

124

HRYHORII of Kolomyia

Provenance unknown, main icon, *Saint Paraskeva, with Scenes from Her Life*, С҃ вⷱл ЇѴ Пⷯтница, private collection, 62×81 cm. Restoration by Mihai Covaci 2021-2025.

Photo September 2020.

125

HRYHORII of Kolomyia

Provenance unknown, main icon, *Saint Theodor*, Ѳ҃. Вѣ҃. Ѡ҃ Ѳеѡдо҂, private collection, 64×88,5 cm.

Partly cleaned by Mihai Covaci 2021-2025.

Photo April 2023.

126

MMXVIIA37 *Master of the Deësis icon in Berbești*

Berbești, sovereign icon: *Christ Pantokrator (Deësis)*, ΪC ΧC, partly repainted and painted on the backside in 1760, Maramureș Museum, inv. i648, 63,5×87 cm.

Photo April 2019.

Baboș 2020a, p. 139, fig. 23; Baboș 2024a, cat. 89.

127

MMXVIIA38 *Master of the Mother of God icon in Rona de Sus*

Rona de Sus, sovereign icon, *Mother of God with Child*, private collection, fragment, repainted on the backside, 54×80 cm.

Restoration by Mihai Covaci 2021-2025.

Photo March 2025.

128

MMXVIIA39 *Carver of the royal doors in Hărnicești*

Hărnicești, royal doors, *Annunciation, with Four Evangelists*, repainted in the 18th century, 34+37×126+19 cm. Photo April 2019.

129

MMXVIIA40 *Carver of the royal doors in Rona de Jos*

Rona de Jos, royal doors, *Annunciation, with Four Evangelists*, the colonett was replaced and the medallions repainted in the 18th century, 43+37×136 cm.

Photo July 2018.

130

MMXVIIA41 *Master of the Archangel Michael icon in Ieud Şes*

Ieud Şes, main icon, *Archangel Michael*, Стги аρьха[н]гѣ Мїха́ил, 58,5×101,5 cm.

[С]ен и[кона аѵ кѵмпара]тѵ Шофра[н] Пинтѧ [ши кѵ соц]ѧ са Пѧраска ши кѵ фечорѵ сеѵ Дѵпѵ ...

Photo July 2018.

Baboş 2024b, p. 580, fig. 3.

131

MMXVIIA41 *Master of the Archangel Michael icon in Ieud Șes*
Ieud, main icon, *Saint George slaying the Dragon*, Maramureș Museum, inv. i28189, 72,5×108 cm.
Photo September 2020.

132

MMXVIIA41 *Master of the Archangel Michael icon in Ieud Șes*

Ieud, sovereign icon, *Christ Pantokrator (Deësis)*, Maramureș Museum, inv. i28188, 63×97,5 cm.

Photo September 2020.

133

MMXVIIA41 *Master of the Archangel Michael icon in Ieud Șes*
Ieud, main icon, Maramureș Museum, inv. i28190, 68×107,5 cm.
Photo September 2020.

134

MMXVIIA42 *Carver of the royal doors in Nistorești*

Săliștea de Sus Nistorești, royal doors, *Annunciation, with Four Evangelists*, repainted in the first half of the 18th century, 35+41×144+15 cm.

Photo March 2018.

Baboș, Covaci 2020, p. 607-608, figs 3, 5.

135

MMXVIIA43 *Master of the iconostasis in Vișeu de Jos*

Vișeu de Jos, royal doors, *Annunciation, with Four Evangelists*, moved and repainted in Botiza 1899, 36+39×142+32 cm. On the iconostasis: Сне к икон перфектованое вш шбраженїе пана Поп Щефана котори церкове зѣѵдовалѧ сїю иконамї чеснїмї приздобилѧ за свое спасеніе Р[ок] Б[ожии] 1700. Cleaned by Mihai Covaci 2021-2025. Photo September 2021.

Baboș, Covaci 2020, p. 609, fig. 6.

136

MMXVIIA43 *Master of the iconostasis in Vişeu de Jos*

Vişeu de Jos, door to nave, former frontside facing the narthex, *Archangel Michael transfixing Satan*, Ꙗрх Мнхл[нл] пѵ̀тер..., manufactured 1699, painted around 1700, moved to Botiza and overpainted in 1899.

Above: ... вєдє лѵ̀минѫ ...; to the right: їзбовєцıє прє нои дє [чел] хитлѣ[н] (Matthew 6:13).

Photo July 2019.

Baboş 2024b, p. 590, 593, fig. 14.

137

MMXVIIA43 *Master of the iconostasis in Vișeu de Jos*

Vișeu de Jos, entrance door, backside facing the narthex, *Death on Horseback*, Морте пѧкѧтосꙋ[лꙋи] ютє (Psalms 33:20), manufactured 1699, painted 1700 as part of the cycle of *The Last Judgement* on the wall and moved to Botiza in 1899. To the left: [Ѳтѫ] кинꙋ ка фꙋрꙋл, феріче чел каре стрежꙋеще кешминтꙋл сѫꙋ сѫ нꙋ рмбля голь (Revelation 16:15); in the middle: [Ѧ]лꙋнгж[-]ши пре ѣ ши мꙋнце пре ѣ ши нꙋ м[-]ои дниторче пѧнж нꙋ сѫ ѡрꙋ свирши. ѱа̑[м] (Psalm 17:41); to the right: Фїць гатѫ ка нꙋ цинц соа нїче час[ꙋл] кинд Ѧм[ꙋл] кострꙋ ка кени (Matthew 25:13); under the arm: Тлѧ[-]ѡ кꙋ спѧтѫ ме ши кон кирꙋи пре ѣ [кꙋ] минж ме (Deuteronomy 32:41).

Photo March 2018.

Brătulescu 1941, p. 98, 104, fig. 170; Betea 2012, p. 171; Baboș 2024b, p. 590, 593-595, fig. 13.

138

MMXVIIA44 *Master of the Mother of God icon in Apşa de Mijloc*

Apşa de Mijloc / Serednie Vodiane, lower church, sovereign icon, *Mother of God with Child*, 55×70,5 cm.
Photo November 2002.

ICONS FROM THE FIRST HALF OF THE 18TH CENTURY

ICOANE DIN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XVIII-LEA

139

MMXVIIIA01 *Master of the Baptism icon in Ieud Deal*

Ieud Deal, festal icon, *Baptism*, Богоявление ЇС ХС, 37,5×57 cm. Restoration by Dana Postolache and Ion Darida 2007-2011. Photo March 2025.

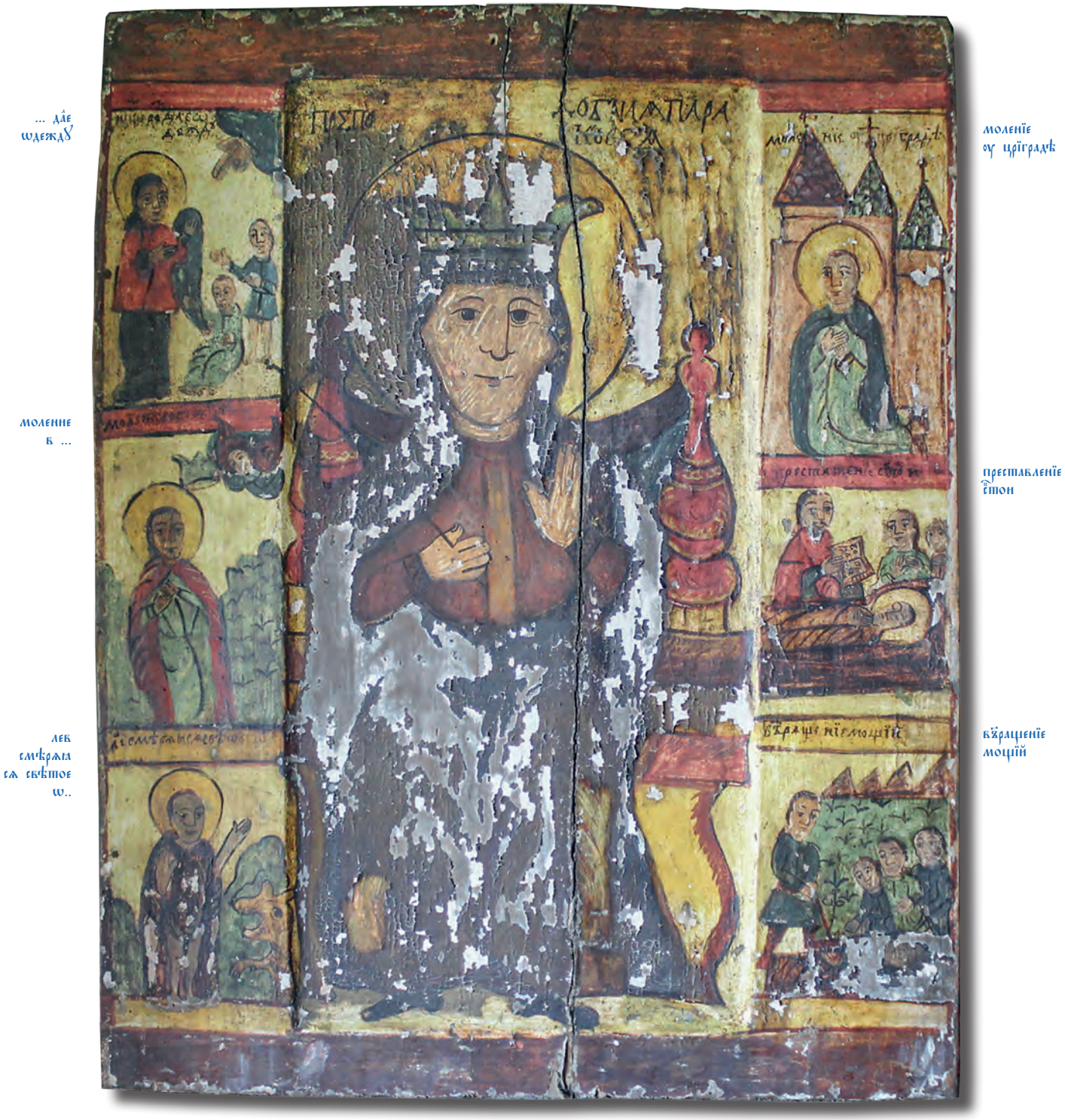

140

MMXVIIIA02 *Master of Saint Paraskeva icon in Sârbi Susani*

Sârbi Susani, patron saint icon, *Saint Paraskeva Enthroned, with Scenes from HerLife*, Преподомнаѧ Параскова, 62×81 cm.

Cleaned by Mihai Covaci 2025.

Photo David Covaci, August 2025.

Bongiu 1973, p. 276-277.

141

MMXVIIIA03 *Carver of the hand cross in Borşa de Sus*

Borşa de Sus, cross, face 1: *Baptism*, Сѣтое Богомв[леніе].

рокѵ вжа ѧѱгкї

Photo September 2020.

141

MMXVIIIA03 *Carver of the hand cross in Borşa de Sus*

Borşa de Sus, cross, face 2: *Crucifixion*, Ροспѧтїе Хѣ҃.

ρокѵ вѣ҃а ѧ҃ѱгѣї

Photo September 2020.

142

MMXVIIIA04 *Master of Christ Pantokrator icon in Bârsana Monastery*

Bârsana Monastery, sovereign icon, *Christ Pantokrator*, ЇС ХС, on the book: Придѣте Бл҃гословенїй Ѻц҃а моего наслѣдѹйте ѹгото[ваное вамъ] (Matthew 25:34), above: Пречистомѹ сен wбра[з]ѹ поклонѧемсѧ, благи[й] просвѣти и рѣчнїе прогрѣшенн[ꙗ] (troparion to the Sunday of Orthodoxy), Bârsana Monastery Museum.

Restoration by Octavian Ciocşan 2006-2012.

Photo April 2019.

143

MMXVIIIA04 *Master of Christ Pantokrator icon in Bârsana Monastery*

Bârsana Monastery, main icon, *Saint Paraskeva*, ... Пар[аск]ев[ꙗ], above: Ѻ тебѣ Мати Параскевїе изыѣстен бы҃ сїнїа wбразъ возпрїемшю Ї҃же... ... есн Хр҃е, Bârsana Monastery Museum, 60×89,5 cm.

Restoration by Octavian Ciocşan 2006-2012.

Photo April 2019.

144

MMXVIIIA05 *Master of the old sovereign icons in Sârbi Josani*
Sârbi Josani, sovereign icon, *Mother of God with Child*, ⵎⵏⵖ ⵙⵙⵢ and ⵉⵛ ⵅⵛ, 62/66,5×88 cm.
Photo April 2019.

145

MMXVIIIA05 *Master of the old sovereign icons in Sârbi Josani*

Sârbi Josani, sovereign icon, *Christ Pantokrator (Deësis)*, ЇС ХС, on the book: Придѣте Блгословенїй Ѻца моего наслѣдѹйте Ѹготованое вамъ, ... (Matthew 25:34), 62/67×84,5 cm.

Photo April 2019.

146

MMXVIIIA05 *Master of the old sovereign icons in Sârbi Josani*

Rona de Jos, sovereign icon, *Mother of God with Child*, Ⰵⰻⱃ Ⰵⱄ and ⰻⰹ Ⱏⰹ, Bârsana Monastery Museum, 69,5×102 cm.

Restoration by Octavian Ciocşan 2012-2014.

Photo April 2019.

147

MMXVIIIA05 *Master of the old sovereign icons in Sârbi Josani*

Provenance unknown, icon, *Saint Theodor on horseback, slaying the Dragon*, Ст҃ы Вел҃ Мч҃ Хв҃ь Ѳеодоръ Тиронъ, The Art Collections Museum in Bucharest, inv. 114739/15, 53×79 cm. Restored in the Laboratory of the National Museum of Art of Romania.

Inscription on the back: С҃ Евстаѳїе, С҃ Фока, С҃ Лазарїе, С҃ Гервасїе, ... С҃ Мученик Василиск, С҃ Артемїе, С҃ Григорїе, С҃ Димитрїе, С҃ Нестор, С҃ Терентїе, С҃ Мученик Христофоръ, Дїаконъ Щефань.

Photo March 2025.

Nasta 2023, p. 73.

148

MMXVIIIA06 *Master of the Mother of God icon in Breb*

Breb, sovereign icon, *Mother of God with Child (Hodegetria)*, ⰅⰏⰢ ⰊⰑⰎ and ⰏⰂ ⰋⰂ, on a reused icon, 82,5×92,5 cm.

Restoration by Mihai Covaci 2021-2025.

Photo March 2025.

Porumb 1975c, p. 91, fig. 27.

149

MMXVIIIA06 *Master of the Mother of God icon in Breb*

Sat-Șugatag, sovereign icon, *Mother of God with Child*, fragment, 45×88 cm. Restoration by Mihai Covaci 2021-2025. Photo March 2025.

150

MMXVIIIA06 *Master of the Mother of God icon in Breb*

Hărnicești, festal icon, *Birth of the Theotokos*, Рождѣ҃тво прес[вя]тыꙗ Б[огороди]ца, 30,5×43 cm.

Restoration by Mihai Covaci 2016-2019.

Photo April 2019.

151

MMXVIIIA06 *Master of the Mother of God icon in Breb*

Hărniceşti, festal icon, *Beheading of Saint John the Baptist*, 33×42 cm. Restoration by Mihai Covaci 2016-2019. Photo April 2019.

152

MMXVIIIA06 *Master of the Mother of God icon in Breb*

Deseşti, patron saint icon, *Saint Paraskeva*, Ст҃аꙗ Вѣл Мч҃е Хва Параскевеꙗ, 63,5×92 cm.

Restoration by Mihai Covaci 2016-2019.

Photo July 2019.

153

MMXVIIIA06 *Master of the Mother of God icon in Breb*

Deseşti, main icon, *Saint George on horseback, slaying the Dragon*, 51×67 cm. Restoration by Mihai Covaci 2016-2019. Photo July 2019.

154

MMXVIIIA06 *Master of the Mother of God icon in Breb*

Slătioara, processional cross, face 1: *Baptism*, ІС ХС, private collection, 41×45,5 cm.

Photo July 2019.

154

MMXVIIIA06 *Master of the Mother of God icon in Breb*

Slătioara, processional cross, face 2: *Crucifixion*, ІС ХС, private collection, 41×45,5 cm.

Photo July 2019.

155

MMXVIIIA06 *Master of the Mother of God icon in Breb*

Glod, main icon, *Archangel Michael*, Ст Архис Михаил, 47×82,5 cm. Restoration by Mihai Covaci 2021-2025. Photo July 2019.

156

MMXVIIIA06 *Master of the Mother of God icon in Breb*
Şieu, main icon, *Dormition of the Theotokos*, 70×95 cm.
Photo April 2019.

157

MMXVIIIA06 *Master of the Mother of God icon in Breb*

Borşa de Sus, processional cross, face 1: *Baptism*, ІС ХС, 38×59 cm.

Photo July 2019.

157

MMXVIIIA06 *Master of the Mother of God icon in Breb*
Borşa de Sus, processional cross, face 2: *Crucifixion*, ІС ХС, 38×59 cm.
Photo July 2019.

158

MMXVIIIA06 *Master of the Mother of God icon in Breb*
Glod, processional cross, face 1: *Baptism*, ІС ХС and ЇѠ, 41×60 cm.
Photo March 2025.

158

MMXVIIIA06 *Master of the Mother of God icon in Breb*

Glod, processional cross, face 2: *Crucifixion*, ЙР ЙѲУ, ЇС ХС and ІНЇ, 41×60 cm.

ДУника Гавр[ил] а лУ Гъврѹш

Photo March 2025.

159

MMXVIIIA07 *Master of the Deësis icon in Onceşti*

Onceşti, sovereign icon, *Mother of God with Child*, ⰜⰏⱣ ⰖⰑⰋ and ⰏⰓ ⰟⰓ, Maramureş Museum, inv. i8009, 54,5×79 cm. Photo April 2019.

Baboş 2019, p. 156, fig. 13.

160

MMXVIIIA07 *Master of the Deësis icon in Onceşti*

Onceşti, sovereign icon, *Christ Pantokrator (Deësis)*, ЇС ХС, on the book: Пріидѣте Бл҃гословенїи Ѻц҃а моего наслѣдуйте Уготов[ан]ное вам есть ц҃а[р]ство небесное, ѿ поч҃а[тка] (Matthew 25:34), Maramureş Museum, inv. i8014, 59,5×83 cm. Photo April 2019.

Baboş 2019, p. 156, fig. 14.

161

MMXVIIIA08 *Master of the royal doors in Deseşti*

Deseşti, festal icon*, Mandylion*, private colection, 52,5×44 cm. Restoration by Mihai Covaci 2021-2025. Photo March 2025.

162

MMXVIIIA08 *Master of the royal doors in Deseşti*

Deseşti, royal doors, *Annunciation, with Four Evangelists*, 63×145+10 cm.

Photo September 2017.

163

MMXVIIIA09 *Master of Saint Paraskeva icon in Cornești*

Cornești, main icon, *Saint Paraskeva*, Maramureș Museum, inv. i676, 40×54 cm. Restoration by Mihai Covaci 2021-2025. Photo March 2025.

164

MMXVIIIA09 *Master of Saint Paraskeva icon in Cornești*

Hărnicești, door to nave, face inside narthex, *Apostles Peter and Paul*, 94×174,5 cm.

Photo April 2019.

165

MMXVIIIA09 *Master of Saint Paraskeva icon in Cornești*

Breb, icon, *Apostles Peter and Paul*, 36,5×54 cm. Restoration by Mihai Covaci 2021-2025.
Photo March 2025.

166

MMXVIIIA09 *Master of Saint Paraskeva icon in Cornești*

Provenance unknown, icon, *Apostles Peter and Paul*, private collection, 46,5×75,5 cm. Restoration by Mihai Covaci 2021-2025. Photo March 2025.

167

MMXVIIIA09 *Master of Saint Paraskeva icon in Cornești*
Valea Stejarului, festal icon, *Baptism*, 38,5×44 cm.
Photo September 2020.

168

IOAN [SEREDYSKYI] of Rybotycze

Bârsana Monastery, icon, *Eucharistic Christ*, ЇС ХС, originates most probably from Boronyava Monastery, Maramureş Museum, inv. i3378, 65×45,5 cm.

Козакъ ѣдь змалювати зашѣбуіе... своеи року ѧѰѰѯѯ мѣсеца ап ... Іоанъ маларь Рѣб[ωтице]

Photo April 2019.

169

MMXVIIIA10 *Master of the royal doors in Săliştea de Sus Buleni*

Săliştea de Sus Buleni, royal doors, *Annunciation, with Four Evangelists*, 36+40×143 cm.

Restoration by Cornelia and Dinu Săvescu 2010-2013.

ѧ҃ѱ҃к҃ѧ҃ мц ноємврїе

Photo July 2018.

Baboş 2022, p. 278, fig. 18; Baboş 2024b, p. 595-596, fig. 15.

170

MMXVIIIA10 *Master of the royal doors in Săliștea de Sus Buleni*

Borșa de Sus, main icon, *Saint Nicholas of Myra*, Ѯ Ѻтецъ Николае, Bârsana Monastery Museum, 67×114 cm.

Restoration by Ovidiu Ciocșan 2006-2012.

П[равило вѣ]ры и wбразъ кротости в[оздержания оу̑чи]тела нав[и та] ... стадо̑ ... (Troparion, tone 4)

Photo April 2019.

171

MMXVIIIA10 *Master of the royal doors in Săliștea de Sus Buleni*

Borșa de Sus, triptych, *Saint Peter and Paul*, Ѯ҃т ⷭ҃поⷭт[ол Петр҃ъ] and Ѯ҃т ⷭ҃[поⷭтол Пав]ѣ[л], 22×39 cm.

Restoration by Mihai Covaci 2021-2025.

Photo July 2022.

171

MMXVIIIA10 *Master of the royal doors in Sălişte de Sus Buleni*

Borşa de Sus, triptych, *Saint Archangels Gabriel and Michael*,

Сѧ҃т҃ Архⷭ҃гγелъ Гаврилъ and Сѧ҃т҃ Архⷭ҃гγелъ Михаилъ, 46×39 cm.

Р҃ Х҃ дв҃ѧ мц҃а декемвр҃іе дн҃ к҃з҃ слⷭ҃ зⷭ҃ргвнтъ чⷭ҃сть помелникъ

On the left half: Помяни г҃и дш҃ꙗ рабъ своⷯ Ивнъ Пинтилей, Мⷯрне, Пⷯлагие, Ивнь, Гⷭ҃ргє, Гаврил, Ана, Тодора, Петре, Ивнъ, Щефан, Мⷯрне, Васїле, Козма, Пⷯраскꙗ, Пⷯлагга, Некита, Ѧкⷭ҃сение • Поминец[е] Дмне пре ро[бн] тⷯи чнї адормнци Гаврилъ, Нⷯстака, Гⷭ҃ргє, Илїꙗ, Ѡдоте, Василе, Пⷯла[гн]е, Гⷭ҃ргє, Григоре, Гⷭ҃ргє, Ѡдоте, Вⷯрьварⷯ, Ивнъ, Мⷯрїе, Мⷯрїе, Ивнъ, Мⷯрне, Ивнъ, Тинтилⷯ,

on the right half: Морци: Ивнъ, Мⷯрне, Григорне, Василїе, Тинтилⷯ, Пⷯлагрїе, Гⷯхне, Мⷯрїе, еремъ Некитⷯ, Ѧкьсение, еремъ Мⷯд,ен, Соломне, Вⷯрварⷯ, еремъ Максимъ, Ѳодора, еремъ Гⷭ҃ргє, еремъ Толдерь, Мⷯрїе, Щефань, еремъ Симионъ, Лⷺпь, ... Мⷯрїе, еремъ Некита, Мⷯрїе, еремъ Гаврил ... Пинте, Мⷯрїе, Пⷯраскⷯ, Ивнъ, Толдерь, Некита.

Photo July 2019, before restoration.

Baboş 2024b, p. 595, 597, fig. 16.

172

MMXVIIIA10 *Master of the royal doors in Săliștea de Sus Buleni*
Rona de Jos, sovereign icon, *Mother of God with Child*, [Μ̈Ρ̈] Θ̈Ϋ and Ï̈Σ Χ̈Σ̈, Bârsana Monastery Museum.
Restoration by Ovidiu Ciocșan 2012-2014.
Photo April 2019.

173

MMXVIIIA10 *Master of the royal doors in Săliștea de Sus Buleni*

Rona de Jos, sovereign icon, *Christ Pantokrator*, ЇС ХС, on the book: Венници бл[агосло]вицїй Пждтте[хѵи] Мїеѵ де [моцие]ници ... гѣтатѣ во'ж дп[ѣ]рѧцїе май [наин]те де дчепѵтѵ҃ лѵмїен (Matthew 25:34) • Дж Доамне ЇС ХС пѣтрѵ мил[о]ст[и]вире Та съ лѵбнмь шин ной атѵ҃че Глаѕѵль Тжѵ Ачеста Амин. (Cazania lui Varlaam, Iași, 1643, homily for the third Sunday after Pentecost), Bârsana Monastery Museum, 62×89 cm. Restoration by Ovidiu Ciocşan 2012-2014. Photo April 2019.

Baboș 2024b, p. 595-598, fig. 17.

174

MMXVIIIA10 *Master of the royal doors in Săliștea de Sus Buleni*

Poienile Izei, sovereign icon, *Christ Pantokrator*, ЇС ХС, on the book: Пріидѣте бл[гослов]енїй Ѻц̃а м[оего наслѣдꙋ́йте ѹготованное вамъ цар[ст]во небесное ѿ сотво[же]нїа [мїра] (Matthew 25:34), 53×79 cm.

Photo April 2019.

175

MMXVIIIA10 *Master of the royal doors in Săliștea de Sus Buleni*

Săliștea de Sus Buleni, main icon, *Apostles Peter and Paul*, Стꙋ аѱлъ Петръ and Стꙋ аѱлъ Павелъ, above: ІС ХС, 59×91,5 cm. Restoration by Cornelia and Dinu Săvescu 2010-2013. Photo July 2019.

176

MMXVIIIA10 *Master of the royal doors in Săliștea de Sus Buleni*

Săliștea de Sus Buleni, festal icon, *Mandylion*, 61×42 cm. Restoration by Cornelia and Dinu Săvescu 2010-2013. Photo July 2019.

177

MMXVIIIA10 *Master of the royal doors in Sălişte a de Sus Buleni*

Sălişte a de Sus Nistoreşti, royal doors, *Annunciation, with Four Evangelists, Saints Basil the Great and Gregory the Theologian* on both sides, on the left side: Сѵ҃т҃ Ѵасиліе Ѵл҃, on the right side: Сѵ҃т҃ Ґригорие Ѳеослов, royal doors are repainted at the same time the frame was added, royal doors: 35+41×144+15 cm, frame: 74,5×176,5 cm.

Photo September 2020.

Baboş, Covaci 2020, p. 607-608, figs 3 and 5.

178

MMXVIIIA10 *Master of the royal doors in Săliștea de Sus Buleni*
Săcel, processional cross, face 1: *Baptism*, ΪΣ ΧΣ, 39,5×51 cm.
Photo September 2021.

178

MMXVIIIA10 *Master of the royal doors in Săliștea de Sus Buleni*
Săcel, processional cross, face 2: *Crucifixion*, ΪΣ ΧΣ, 39,5×51 cm.
Photo September 2021.

179

MMXVIIIA10 *Master of the royal doors in Săliștea de Sus Buleni*

Dragomirești, patron saint icon, *Dormition of the Theotokos*, Ѵспеніе Пр҃есвтой Б҃ци, Bârsana Monastery Museum, 45×62,5 cm. Restoration by Ovidiu Ciocșan 2012-2014.

Photo April 2019.

180

MMXVIIIA10 *Master of the royal doors in Săliștea de Sus Buleni*

Valea Stejarului, icon, *Saint Paraskeva*, ✠ Прεподо[бна] Парасκεвїѧ, 19,5×29 cm.

Photo September 2021.

181

MMXVIIIA11 *Master of Christ Pantokrator icon in Hărnicești*

Hărnicești, sovereign icon, *Christ Pantokrator*, ЇС ХС, on the book: Пріимѣте блгословеніи ѻц̃а моего наслѣдоу̃ите оуготованное вамъ цр̃тво нб̃сное, ѿ почт̃коу̃ свѣта амн̃. (Matthew 25:34), 63,5×96,5 cm. Above: Прчтомоу ты ѡбразоу̃ покланѣемсѧ блг̃ій (troparion to the Sunday of Orthodoxy). Restoration by Mihai Covaci 2021-2025.

On the frame: рокъ бж̃его ѧ̃ѱ̃кіи м̃ца април д̃ня кѣ̃

Photo June 2023.

Efremov 2002/2003, p. 142, figs 275-276; Baboș 2024a, p. 54, fig. 28.

182

MMXVIIIA12 *Master of Christ Pantokrator icon in Bârsana*

Bârsana, sovereign icon, *Christ Pantokrator*, ЇС ХС, on the book: Пріидѣте блгословеніи Ѻц҃а моего наслѣдоуйте оуготованое вамъ цр҃тво нб҃ное, ѿ почт҃коу свѣта бѣзалкѣ҃ бо сѧ и дасть мн҃, ласти вѣжѣдѣ҃ бо сѧ и напоисте мѧ. (Matthew 25:34-35), Bârsana Monastery Museum, 64×86 cm.
Photo April 2019.

Brătulescu 1941, p. 62, fig. 101.

183

MMXVIIIA13 *Master of Christ Pantokrator icon in Văleni*

Văleni, sovereign icon, *Christ Pantokrator*, ЇС ХС, on the book: Пр҃идѣте бл҃гословл҃ённїй Ѻц҃а моего наслѣдꙋ҃т҃е Ѹготованно ва҃ ц҃р҃тво нб҃ное, ѿ сложенїа мі҃ра. (Matthew 25:34), Maramureș Museum, 63×93,5 cm.

Restoration by Elisabeta Pop 1970-1980.

[ачл]ств [сфн]тѣ иконѣ ѡ ам кѵмпр[ат] ев мѵлть пѣквтосѵл рѡбѵл лѵи Дмнесов и родн ... ши [ав дат] поманѣ ла [сфнта] весереквѣ ѵ"де ѣте хр[ам] [сфнтѵ]лѵи арха"ге[л] Михан[л] ши Гавр[л] ... ши каре ... кѵ адевърат ... рѡбѵл лѵи Дмнесов ... кѵ тоца сла Дн҃цѣ ... моего ... титори пърници ... кл сѣ фїе пентрѵ тол[те] ... поманѣ. Писа а҃ раб[а Божи]ю ... Ноань ... . вѣлиатѵ ... сѣ"тѣ[в]рїе аї ...

Photo April 2019.

Brătulescu 1941, p. 80, 85, fig. 129; INP, fond CMI 1(7044).

184

MMXVIIIA13 *Master of Christ Pantokrator icon in Văleni*

Borșa de Jos, main icon, *Synaxis of the Archangel Michael*, ... архангель Михаил, 59,5×93,5 cm.

Restoration by Cornelia și Dinu Săvescu 2010.

Photo July 2019.

185

MMXVIIIA13 *Master of Christ Pantokrator icon in Văleni*

Borșa de Jos, sovereign icon, *Mother of God with Child*, Ⰵⰻⱃ ⰊⰑ and ⰏⰓ ⰟⰢ, 59,5×93,5 cm.

Restoration by Cornelia și Dinu Săvescu 2010.

Photo July 2019.

186

MMXVIIIA13 *Master of Christ Pantokrator icon in Văleni*

Borşa de Jos, sovereign icon, *Christ Pantokrator*, ΪΣ ΧΣ, on the book: Пріидѣте Благословенный Отца моего наслѣдуйте уготовано вам цр҃тво нб҃ное. (Matthew 25:34), 60,5×92,5 cm. Restoration by Cornelia şi Dinu Săvescu 2010. Photo July 2019.

187

MMXVIIIA13 *Master of Christ Pantokrator icon in Văleni*

Săcel, main icon, *Saint Paraskeva*, пр҃еподобна м҃ти Пар[ас]кевїѧ, 68,5×87,5 cm.

Photo September 2021.

Σϊ҃ѯ Σϊ҃ѯ
Σϊ҃ѯ

188

MMXVIIIA13 *Master of Christ Pantokrator icon in Văleni*

Bârsana Monastery, main icon, *Archangel Michael*, Σ҃ аρϊгл Михаил. Restoration by Mihai Covaci 2021-2025. Photo April 2019.

189

MMXVIIIA14 *Master of the Mother of God icon in Călinești*

Călinești Susani, sovereign icon, *Mother of God with Child*, ⰅⰏⱃ Ⰶⱆ and ⰉⰑ ⰧⰑ, 73×99 cm.

On the frame, in the bottom right corner: ⰀⰅⰔⰏ

Photo September 2020.

Baboș 2024a, p. 54, fig. 29.

ΪΡΗ ΕΛΗΙΣΕΗ

ΪΛΪΑ ΕΛΗΙΣΕ

ΪΛΪΑ

ΕΛΗΙΣΕΗ

190

MMXVIIIA14 *Master of the Mother of God icon in Călinești*

Ruscova, icon, *Fiery Ascent of Saint Elijah*, Сѷ҃ Пр҃ Илиа, Ethnographic Museum of Transylvania in Cluj-Napoca, inv. 9726, 50,5×67,5 cm.

Photo July 2019.

Micu *et alii*. 2011, p. 225, cat. 560.

мр ДУ

Їωснфѫ

191

MMXVIIIA14 *Master of the Mother of God icon in Călineşti*

Rona de Jos, festal icon, *Nativity*, Ѡбразь рожьдество гдѣ нашего ЇС ХС, on the scroll: Слава въ вышнихъ БГУ и не земли мйръ (Luke 2:14), above the kings: Трй царѣ прйехали пок[лонитьсѧ], Bârsana Monastery Museum, 65×82,5 cm.

Restoration by Ovidiu Ciocşan 2012-2014.

Photo April 2019.

Baboş 2024a, p. 55, fig. 31.

192

MMXVIIIA14 *Master of the Mother of God icon in Călinești*
Budești Josani, icon, *Mother of God with Child*, ΜΡ ΘΥ and ΙC ΧC, 42×56 cm.
Restoration by Cornelia and Dinu Săvescu 2007-2009.
Photo April 2019.

193

MMXVIIIA14 *Master of the Mother of God icon in Călinești*

Provenance unknown, sovereign icon, *Virgin of the Incarnation*, ЙР ЙѲУ and ЇС ХС, on the frame: По[д] твою милость прибѣгаѣ Бцѣе Д[ѣ]во, молитовъ н[а]шихъ не презр̑и во скорбе но ѿ бѣд избави нас. Єдина чистаѧ и благо[словенна. Аминь.] (prayer: *Sub Tuum*), National Village Museum 'Dimitrie Gusti' in Bucharest.

Photo July 2021.

194

MMXVIIIA14 *Master of the Mother of God icon in Călinești*

Borșa de Sus, sovereign icon, *Mother of God with Child*, ⰅⰏⰢ ⰐⰑ and ⰏⰒ ⰟⰒ, Maramureș Museum, inv. i407.

Restoration by Mihai Covaci 2021-2025.

Photo March 2025.

Baboș 2024a, cat. 103.

195

MMXVIIIA14 *Master of the Mother of God icon in Călinești*
Borșa de Sus, icon, *Three Holy Hierarchs*, 52,5×65,5 cm. Restoration by Mihai Covaci 2021-2025.
Photo March 2025.

196

MMXVIIIA14 *Master of the Mother of God icon in Călinești*

Provenance unknown, main icon, *Apostles Peter and Paul*, private collection, 59,5×84 cm.

Restoration by Mihai Covaci 2021-2025.

Photo March 2025.

197

MMXVIIIA14 *Master of the Mother of God icon in Călinești*

Sârbi, festal icon, *Annunciation*, Блговѣщеніе Прѣс Бцѣ, Maramureș Museum, inv. i433, 33,5×45,5 cm.

Photo April 2019.

198

MMXVIIIA15 *Master of the Annunciation icon in Valea Stejarului*
Valea Stejarului, festal icon, *Annunciation*, Гавриил and ЙР ЙѲ, 27×36,5 cm.
Photo September 2021.

199

MMXVIIIA15 *Master of the Annunciation icon in Valea Stejarului*
Valea Stejarului, festal icon, *Resurrection*, Воскресеніе Христо, 29,5×37 cm.
Photo September 2021.

ї҃г ї҃х҃с
ѵ҃ і҃ѳ҃ пред҃о

200

MMXVIIIA15 *Master of the Annunciation icon in Valea Stejarului*

Călinești Căeni, festal icon, *Baptism*, Ѣгоѧвленїе Гдⷭ҇[подне] Ѣга нашего Хр҃а, 31×40 cm. Restoration by Mihai Covaci 2021-2025. Photo March 2025.

201

MMXVIIIA16 *Master of the Mother of God icon in Slătioara*

Slătioara, sovereign icon, *Mother of God with Child*, ⳨ΜΡ ⳨ΘΥ and ΪΣ ΧΣ, private collection, 56×84,5 cm.

Restoration by Mihai Covaci 2021-2025.

Photo March 2025.

Baboş 2020c, p. 600, fig. 31.

202

MMXVIIIA17 *Master of the Platytera canvas icon in Sârbi Susani*

Sârbi Susani, icon on canvas, *Virgin Platytera*, ⰔⰏⰐ ⰖⰅ, 96,5×146 cm.

Photo September 2020.

а҃р҃ м҃ [адам] евва а҃р҃ м҃ т҃ к҃ м҃ Ѯва Параскевѣ

203

MMXVIIIA18 *Master of the Last Judgment icon in Vişeu de Mijloc*

Vişeu de Mijloc, icon, *The Last Judgment*, І҃С Х҃С, on the book: Пр҃їдѣте моего бл[агосло]вєнїй наслѣ[д]Ѹйте Ѻц҃а. (Matthew 25:34), National Museum of Romanian Peasant in Bucharest, inv. R 161, 57×82 cm, and Museum of Ethnography in Szentendre, inv. 100689, 56×82,5 cm.

Photo July 2019 and July 2022.

Baboş 2024a, p. 53, fig. 27.

204

MMXVIIIA19 *Master of the Ascension icon in Bila Tserkva*
Bila Tserkva / Biserica Albă, patron saint icon, *Ascension*, 69×89 cm.
Photo July 2019.

Baboș 2021, p. 79, fig. 13.

205

MMXVIIIA20 *Master of the door in Deseşti*

Deseşti, door to nave facing narthex, *Archangel Michael*, А[рхангєль] Мїхаиль, private collection, 86×154,5 cm.
Photo September 2020.

206

MMXVIIIA21 *Master of the iconostasis in Sat-Şugatag*

Strâmtura, main icon, *Synaxis of the Archangel Michael*, Σ[оборь] ... арχ҃ггела Михаила и про[чиихъ] ..., 73,5×126,5 cm.
Photo April 2019.

207

MMXVIIIA21 *Master of the iconostasis in Sat-Şugatag*

Călineşti Susani, festal icon, *Dormition of the Theotokos*, Ѹспенїе Престо[й] Ёцы, 33×45,6 cm.

Photo April 2019.

Baboş 2024a, p. 52, fig. 26.

208

MMXVIIIA21 *Master of the iconostasis in Sat-Şugatag*

Provenance unknown, festal icon, *Presentation of Christ in the Temple*, Стрѣтеніе Ѓднє,

National Museum of Art of Romania in Bucharest.

Photo July 2019.

209

MMXVIIIA21 *Master of the iconostasis in Sat-Şugatag*
Giuleşti Monastery, *Saint Demetrius of Thessaloniki*, Сты Мнк Дмитрій, 26×34 cm.
Photo July 2019.

210

MMXVIIIA21 *Master of the iconostasis in Sat-Șugatag*

Călinești, icon, *Saint Paraskeva*, Ѻ Вѣл Мч Хва Параскевѫ, 25×35,5 cm. Restoration by Mihai Covaci 2021-2025. Photo March 2025.

211

MMXVIIIA21 *Master of the iconostasis in Sat-Șugatag*
Călinești, icon, *Archangel Michael*, 25,5×35 cm.
Photo April 2019.

212

MMXVIIIA21 *Master of the iconostasis in Sat-Şugatag*

Sârbi Susani, icon, *Saint Nicholas of Myra*, Ѻ Ѻц҃ѣ Николае, 24×34,5 cm.

Photo April 2019.

213

MMXVIIIA21 *Master of the iconostasis in Sat-Şugatag*
Călinești Căeni, icon, *Mother of God with Child (Hodegetria)*, ⁂ and ⁂, 30×41,5 cm.
Photo April 2019.

214

MMXVIIIA22 *Master of the Archangels icon*

Provenance unknown, patron saint icon, *Archangels Michael and Gabriel*, Арⷯ Мих[аил] and Арⷯ Гавр[ил], private collection, 53,5×72 cm. On the globe: Свєтє Свєтъ Свєтъ. Restoration by Mihai Covaci 2021-2025. Photo March 2025.

215

MMXVIIIA23 *Master of Christ Pantokrator icon in Valea Stejarului*

Valea Stejarului, sovereign icon, *Christ Pantokrator*, Ї҃С Х҃С, on the book: Прїидѣте Благословенній Ѻц҃а моего наслѣдꙋйте оуготова[ное]. (Matthew 25:34), 47,5×73,5 cm.

Photo September 2020.

216

MMXVIIIA23 *Master of Christ Pantokrator icon in Valea Stejarului*

Valea Stejarului, main icon, *Archangel Michael*, Сѵ҃т Ꙗрхистрат.. Михаилъ, 49×74,5 cm.

Photo September 2020.

217

MMXVIIIA24 *Master of the Mother of God icon in Moisei Monastery*

Moisei Monastery, sovereign icon, *Mother of God with Child*, ѦМР ѲУ and ІС ХС, 49×68,5 cm.

Photo September 2020.

218

MMXVIIIA25 *Master of the Pentecost icon in Valea Stejarului*

Valea Stejarului, festal icon, *Pentecost*, Сошествие С[вятого] Д[у]х[а], 37,5×49,5 cm.

Photo September 2021.

219

MMXVIIIA26 *Master of the icon of the Exaltation of the Holy Cross in Borşa de Sus*
Borşa de Sus, festal icon, *Exaltation of the Holy Cross*, Maramureş Museum, inv. i418, 33,5×37 cm.
Photo April 2019.

BIBLIOGRAPHY
BIBLIOGRAFIE

ANR MM – Arhivele Naționale ale României. Serviciul Județean Maramureș.

Agrigoroaei 2018 – Vladimir Agrigoroaei, "Les peintures de Strei et l'Union des deux Églises," *Museikon*, 2, 2018, p. 37-78.

Ahrweiler 1967 – Hélène Ahrweiler, "Charisticariat et autres formes d'attribution de fondations pieuses aux Xe-XIe siècles," *Зборник Радова Византолошког Института / Recueil des Travaux de l'Institut d'Études Byzantines*, X, 1967, p. 1-27.

Aleksandrowicz 1993 – Wolodymyr Aleksandrowicz, "Morozowicz Andrzej," *Słownik artystow polskich*, tom 5, Pod red. J. Derwojeda, Uzupełnienia i sprostowania do tomów I-IV, Warszawa: Wydawnictwo Krąg, 1993.

Ardelean 2012 – Livia Ardelean, *Istoria economică și socială a Maramureșului între 1600 și 1700*, Baia Mare: Editura Ethnologica, 2012.

Baboș 2000 – Alexandru Baboș, *Three Centuries of Carpentering Churches. A Chronological Approach to the Sacred Wooden Architecture of Maramureș*, Lund University, 2000.

Baboș 2002/2006a – Alexandru Baboș, "Un martor al Maramureșului medieval, biserica de piatră din Sarasău," *Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei*, 2002, p. 703-721, text updated in 2006 and published on the author's personal page on the academia.edu platform, p. 1-17.

Baboș 2002/2006b – Alexandru Baboș, "Mândria Giuleștiului de altădată, *Baserica sa de pétra care n'are socia în giuru*," *Acta Musei Maramorosiensis*, 2002, p. 267-288, text updated in 2006 and published on the author's personal page on the academia.edu platform, p. 1-21.

Baboș 2004 – Alexandru Baboș, *Tracing a sacred Building Tradition. Wooden Churches, Carpenters and Founders in Maramureș until the turn of the 18th Century*, Lund University, 2004.

Baboș 2019 – Alexandru Baboș, "Mărturii istorice adunate în biserica de lemn din Oncești cu rezonanțe în arhitectura, arta și limba Țării Maramureșului," *Acta Musei Maramorosiensis*, XV, 2019, p. 133-161.

Baboș 2020a – Alexandru Baboș, "Cum arăta biserica de lemn din Berbești? Excelența primelor cercetări de arhitectură și artă sacrală în Maramureș," *Memoria Ethnologica*, nr. 76-77, 2020, p. 108-147.

Baboș 2020b – Alexandru Baboș, "Datările bisericilor de lemn din Apșa de Mijloc, istorii recuperate," *Memoria Ethnologica*, nr. 74-75, 2020, p. 16-43.

Baboș 2020c – Alexandru Baboș, "Icoana pe pânză Patimile lui Hristos din Sârbi Susani, Maramureș, o lucrare din secolul XVII din atelierul de zugravi din Colomeea," *Acta Musei Maramorosiensis*, XVI, 2020, p. 583-603.

Baboș 2020d – Alexandru Baboș, "Tăria cerului și podoabele ei, o introducere în arta portalurilor bisericilor de lemn din Transilvania," *CSAV Journal*, XVI, 2020, p. 177-222.

Baboș 2021 – Alexandru Baboș, "Valențele artistice și arhitecturale ale iconostasului fostei biserici de lemn din Biserica Albă, Maramureș," *Memoria Ethnologica*, nr. 80-81, 2021, p. 64-87.

Baboș 2022 – Alexandru Baboș, "Royal Doors of Maramureș beyond Their Appearances," *Museikon*, 6, 2022, p. 263-294.

Baboș 2024a – Alexandru Baboș, *The Icons of Alexander Ponekhalsky. Jertfa di la mine zugrău Alexa cel păcătos*, Cluj-Napoca: Editura Mega, Editura Muzeului Național al Unirii Alba Iulia, 2024.

Baboș 2024b – Alexandru Baboș, "Scrierea în limba română urmărită în câteva izvoare epigrafice culese de pe vechi icoane maramureșene," *Acta Musei Maramorosiensis*, XX, 2024, p. 577-601.

Baboș, Covaci 2020 – Alexandru Baboș, Mihai Covaci, "Raport de cercetare a unor picturi din bisericile de lemn maramureșene," *Acta Musei Maramorosiensis*, XVI, 2020, p. 604-619.

Baran 1960 – Alexander Baran, *Metropolia Kioviensis et eparchia Mukačoviensis*, ed. 2, Romae: Pp. Basiliani, 1960.

Barbu 1998 – Daniel Barbu, *Byzance, Rome et les Roumains. Essais sur la production politique de la foi au Moyen Âge*, Deuxième édition, Bucarest: Éditions Babel, 1998.

Bărnuțiu, Cordea 1994-1995 – Elena Bărnuțiu, Marta Cordea, "Un manuscris din 1584, realizat la Mănăstirea Putna," *Satu Mare – Studii și Comunicări*, XI-XII, 1994-19954, p. 289–299.

Belay 1943 – Belay Vilmos, *Máramaros megye társadalma és nemzetiségei. A megye betelepülésétől a XVIII. század elejéig*, Budapest: Sylvester Nyomda R-T., 1943.

Betea 2012 – Raluca Betea, *Înfricoșata judecată a lui Dumnezeu. Iconografia Judecății de Apoi în comitatul Maramureș (secolele XVII-XIX)*, teză de doctorat, Universitatea "Babeș-Bolyai" Cluj-Napoca, Facultatea de Istorie și Filosofie, 2012.

Betea 2013 – Raluca Betea, "Icoana Judecății de Apoi din biserica de lemn din Budești-Josani (județul Maramureș)," *Apulum*, series *Historia & Patrimonium*, L, 2013, p. 71-112

Bîrlea 1909 – Ioan Bîrlea, *Însemnări din bisericile Maramureșului*, București: Atelierele Grafice Socec & Co., 1909.

Bogdan 1902 – Ioan Bogdan, *Documente și regeste privitoare la relațiile Țării Rumînești cu Brașovul și Ungaria în secolul XV și XVI*, București: Atelierul Grafic I. V. Socecu, 1902.

Bogdan 1978 – Damian P. Bogdan, *Paleografia româno-slavă. Tratat și album*, București: Direcția Generală a Arhivelor Statului, 1978.

Bongiu 1973 – Aurel Bongiu, *La peinture murale des eglises en bois du Maramureș*, PhD dissertation at the University of Vincennes – Paris VIII, 1973.

Brătulescu 1941 – Victor Brătulescu, "Biserici din Maramureș," *Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice*, an XXXIV, fasc. 107-110, 1941.

Bud 1911 – Tit Bud, *Date istorice despre protopopiatele, parochiile și mănăstirile române din Maramureș din timpurile vechi până la anul 1911*, Gherla: Tipografia diecesană, 1911.

Bulia 2023 – Marina Bulia, *Saint Demetrios in Medieval Georgian Art*, Tbilisi, 2023.

Bunea 1902 – Augustin Bunea, *Vechile episcopii românești a Vadului, Geoagiului, Silivașului și Belgradului*, Blaj: Tipografia Seminariului Archidiecesan, 1902.

Bunea 1904 – Augustin Bunea, *Ierarchia Românilor din Ardeal și Ungaria*, Blaj: Tipografia Seminariului Archidiecesan, 1904.

Câmpeanu 2012 – Marius Câmpeanu, "Manuscrisele slavone din colecția Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Maramureș," *e-Bibliotheca Septentrionalis*,2012,https://ebibliothecaseptentrionalis.wordpress.com/2012/04/25/manuscrisele-slavone-din-colectia-muzeului-judetean-de-istorie-si-arheologie-maramures/ (accessed on 14.02.2024).

Căprăroiu 2011 – Denis Căprăroiu, "Opinii istoriografice despre unul dintre voievozii cu numele *Bogdan* din secolul al XIV-lea," *Analele Universității din Craiova*, seria *Istorie*, XVI, nr. 1 (19), 2011, p. 27-43.

Cîmpeanu 2010 – Liviu Cîmpeanu, "Districtele săsești Bistrița și Brașov și jurisdicția lor asupra Rodnei și Branului în secolele XV-XVII," *Banatica*, 20, nr. 2, 2010, p. 131-153.

Cipariu 1855 – Timotei Cipariu, *Acte și fragmente latine romanesci*, Blaj: Cu tipariul Seminariului diecesanu, 1855.

Ciubotă 2016 – Viorel Ciubotă, "Două inventare inedite ale mănăstirilor Bârsana și Boroneaevo (Ucraina)," *Revista Arhivei Maramureșene*, 9, 2016, p. 285-303.

Ciubotă, Ardelean 2015 – Viorel Ciubotă, Livia Ardelean, *Biserica Albă. Ghid cultural-istoric / Біла Церква. Довідник з історії та культури / Biserica Albă. A Cultural-Historical Guide*, Satu Mare: Editura Muzeului Sătmărean, 2015.

Ciubotă, Horvat 2012 – Viorel Ciubotă, Liuba Horvat, "Un document din anul 1749 despre mănăstirile din Maramureș," *Satu Mare – Studii și Comunicări*, XXVIII/II, 2012, p. 21-32.

Constantinescu 1973 – Radu Constantinescu, "Note privind istoria Bisericii române în secolele XIII-XV," *Studii și Materiale de Istorie Medie*, VI, 1973, p. 173-192.

Conțac 2024 – Emanuel Conțac, "Receptarea lui Ioan Hrisostomul în *Tâlcul evangheliilor* (Omilia a 14-a) prin intermediul *Comentariului la Matei* al lui Wolfgang Musculus (1544)," *Limba Română*, 73, 2024, p. 49-68.

Conțac 2025a – Emanuel Conțac, "Receptarea lui Ioan Hrisostomul în omilia din Duminica Floriilor, din *Cazania I coresiană* (1567), prin intermediul *Comentariului la Matei* (1544) al lui Wolfgang Musculus," *Apulum*, LXII, series *Historia et Patrimonium*, *Supplementum*, 2024, p. 1-14.

Conțac 2025b – Emanuel Conțac, "Chemarea primilor ucenici în interpretarea lui Wolfgang Musculus (*Comentariul la Matei*, 1544) și în Cazania I coresiană (*Tâlcul evangheliilor*, 1567)", paper presented at the 19th Conference *Bibliology and Cultural National Heritage*, Alba Iulia, 5-6 June 2025.

Costin 1958 – Miron Costin, *Opere*, București: Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1958.

Cotovanu 2003 – Lidia Cotovanu, "Deux cas parallèles d'*oikonomia* byzantine appliquée aux métropolites Anthime Kritopoulos de Sévérin et Cyprien de Kiev, de Petite-Russie et des Lituaniens (deuxième moitié du XIVe siècle). I," *Revue Roumaine d'Histoire*, XLII, 2003, nr. 1-4, p. 19-60.

Cotovanu 2004 – Lidia Cotovanu, "Deux cas parallèles d'*oikonomia* byzantine appliquée aux métropolites Anthime Kritopoulos de Sévérin et Cyprien de Kiev, de Petite-Russie et des Lituaniens (deuxième moitié du XIVe siècle). II," *Revue Roumaine d'Histoire*, XLIII, 2004, nr. 1-4, p. 11-56.

Cotovanu 2020 – Lidia Cotovanu, "Church without Borders. A Successful Project of the Hesychast Patriarchs of the 14th Century," *Bulletin de Correspondance Hellénique Moderne et Contemporain*, École Française d'Athènes, 2, 2020, p. 9-24.

Curta 2025 – Florin Curta, "Medieval Vlach Transhumance: Re-assessing the Evidence," Constantin Bărbulescu *et alii* (eds), *Națiuni, naționalism și perspective interetnice în Transilvania. In honorem Sorin Mitu la 60 de ani*, Cluj-Napoca: Editura Mega, 2025, p. 83-92.

Cziple 1916 – Alexandru Cziple, "Documente privitoare la episcopia din Maramurăș," *Analele Academiei Române, Memoriile Secțiunii Istorice*, seria II, tom XXXVIII, 1916, p. 249-376.

DIR. C. Transilvania – Documente privind istoria României, C. Transilvania, *Veacul: XI, XII și XIII*, vol. I (1075-1250), București: Editura Republicii Populare Române, 1951

Damian 2005 – Iulian-Mihai Damian, "Inspirația, contextul și aplicarea decretului regal *Privilegium Ruthenorum* (1443) în Transilvania și Banat," *Anuarul Școlii Doctorale „Istorie. Civilizație. Cultură"*, vol. I, Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2005, p. 89-100.

Diaconescu 1996 – Marius Diaconescu, "Colonizarea rutenilor în Maramureș în sec. XV-XVI," *Satu Mare – Studii și Comunicări*, nr. 13, 1996, p. 93-98.

Diaconescu 1997a – Marius Diaconescu, "Dragoș, „descălecătorul" Moldovei, între legendă și realitate," *Nobilimea românească din Transilvania / Az erdélyi román nemesség*, coord. Marius Diaconescu, Satu Mare: Editura Muzeului Sătmărean, 1997, p. 77-90

Diaconescu 1997b – Marius Diaconescu, "Les implications confessionnelles du Concile du Florence en Hongrie," *Mediaevalia Transilvanica*, I, nr. 1-2, 1997, p. 29-62.

Diaconescu 1999 – Marius Diaconescu, "Un episcop ortodox necunoscut – Gavriil de Mukačevo, 1577," Viorel Ciubotă, Vasile Marina (eds), *Relații româno-ucrainene – istorie și contemporaneitate*, Satu Mare: Editura Muzeului Sătmărean, 1999, p. 175-184.

Diaconescu 2011 – Marius Diaconescu, "Contribuții la datarea donației Ciceului și Cetății de Baltă lui Ștefan cel Mare," *Analele Putnei*, IX, nr. 1, 2013, p. 91-112.

Diaconescu 2013 – Marius Diaconescu, "On the Isidore's Encyclical Letter Addressed from Buda on March 5th, 1440, to the Romanians, Ruthenians and Serbs in the Kingdom of Hungary," *Analele Universității București*, Istorie, partea II, 2011, p. 49-63.

Dobozi-Faiciuc 1998 – Elisabeta Dobozi-Faiciuc, *Dragomirești străveche vatră maramureșeană*, Cluj-Napoca: Editura „Dragoș Vodă", 1998.

Dobyčina 2012 – Anastasia Dobyčina, "A 'Divine Sanction' on the Revolt: The Cult of St. Demetrius of Thessalonica and the Uprising of Peter and Asen (1185-1186)," *Studia ceranea*, 2, 2012, p. 113-126.

Documenta Pontificum 1953 – *Documenta Pontificum Romanorum historiam Ucrainae illustrantia (1075-1953)*, collegit introductione et adnotationibus auxit P. Athanasius G. Welykyj OSBM, vol. I (1075-1700), Roma: Sumptibus Ucrainorum apud exteros degentium, 1953.

Drăganu 1928 – Nicolae Drăganu, *Toponimie și istorie*, Cluj: Institutul de arte grafice „Ardealul", 1928.

Drăganu 1933 – Nicolae Drăganu, *Românii în veacurile IX-XIV pe baza toponimiei și a onomasticei*, București: Imprimeria Națională, 1933.

Drăguț 1982 – Vasile Drăguț, *Arta românească. Preistorie, Antichitate, Ev Mediu, Renaștere, Baroc*, București: Editura Meridiane, 1982.

Dumitran 2012 – Ana Dumitran, "Pictura românească în județul Alba până la mijlocul secolului al XIX-lea. Demersuri pentru o bază de date," *Patrimonium Apulense*, XII, p. 7-387.

Dumitran 2020 – Ana Dumitran, "The Chronology of the Murals in the Râmeț Monastic Church (Alba County, Romania) Based on a Reevaluation of the Dating of the Narthex Inscription," *Museikon*, 4, 2020, p. 109-162.

Dumitran 2023 – Ana Dumitran, "Ruthenian Patterns in the Painting of Romanian Churches in Transylvania, Crișana, and Maramureș in the 15th-17th Centuries," Ana Dumitran, Mirosław Piotr Kruk (eds), *Intercultural and Visual Art Transfer in Central Europe and the Balkans. Ruthenian-Ukrainian and Romanian Art from the 15th to the Early 19th Century*, Cluj-Napoca: Editura Mega, Editura Muzeului Național al Unirii Alba Iulia, 2023, p. 93-153.

Dumitran, Somak 2023a – Ana Dumitran, Oksana Somak, "Tripticul *Deisis* de la Muzeul Național Brukenthal," *Brukenthal. Ars et Historia*, 2023, p. 51-67.

Dumitran, Somak 2023b – Ana Dumitran, Oksana Somak, "Icoana *Sfântului Ioan Botezătorul cu scene din viață* de la Budești-Josani," Ciprian Firea, Aurel Rustoiu (eds), *Sub semnul artei. Studii în onoarea academicianului Marius Porumb la 80 de ani*, Cluj-Napoca: Editura Mega, 2023, p. 293-302.

Dvornik 2001 – Francis Dvornik, *Slavii în istoria și civilizația europeană*, traducere de Diana Stanciu, București: Editura All, 2001.

Efremov 1966 – Alexandru Efremov, "Trei icoane maramureșene expuse în străinătate," *Revista Muzeelor*, an III, nr. 2, 1966, p. 172-174.

Efremov 1980 – Alexandru Efremov, *Comori de artă românească. Catalog icoane*, București, 1980.

Efremov 2002/2003 – Alexandru Efremov, *Icoane românești*, București: Editura Meridiane, 2002, reprinted in 2003.

Engel 2001 – Pál Engel, *The Realm of St Stephen. A History of Medieval Hungary, 895-1526*, Translated by Tamás Pálosfalvi, English edition by Andrew Ayton, London – New York: I. B. Tauris Publishers, 2001.

Entz 1961 – Entz Géza, "Mittelalterliche Rumänische holzkirchen in Siebenbürgen," Tudor Vianu, Mircea Popescu (eds), *Omagiu lui George Oprescu cu prilejul împlinirii a 80 de ani*, București: Editura Academiei Republicii Populare Romîne, 1961, p. 159-171.

Érdujhelyi 1897 – Menyhért Érdujhelyi, "Magyarországi gör. katholikusok a mohácsi vész előtt," *Katholikus Szemle*, 11, 1897, nr. 1, p. 44-53.

FHDR 1982 – *Fontes Historiae Daco-Romanae. IV, Scriptores et acta Imperii Byzantini Saeculorum IV-XV / Izvoarele Istoriei României. IV, Scriitori și*

acte bizantine. Secolele IV-XV, publicate de Haralambie Mihăescu, Radu Lăzărescu, Nicolae-Șerban Tanașoca, Tudor Teoteoi, București: Editura Republicii Socialiste România, 1982.

Filip 2018 – Dumitrița Daniela Filip, "Un document istoric inedit descoperit în arhiva Episcopiei Ortodoxe Române a Maramureșului și Sătmarului: Antimisul Sfântului Ierarh Martir Antim Ivireanul," *Studia Doctoralia Andreiana*, II, an VII, nr. 2, 2018, p. 36-45.

Filip 2021 – Dumitrița Daniela Filip, "Drăgoșeștii și ridicarea mănăstirii maramureșene Peri la rangul de stavropighie a Patriarhiei de Constantinopol – între strategie politică și bisericească," *Apulum. Series Historia et Patrimonium*, LVIII, 2021, p. 19-32.

Filip 2023 – Dumitrița Daniela Filip, *Programul iconografic din bisericile de lemn maramureșene. Document istoric și discurs teologic*, Cluj-Napoca: Editura Mega, 2023.

Filipașcu 1940/1997 – Alexandru Filipașcu, *Istoria Maramureșului*, București: Tipografia Ziarului „Universul", 1940, text reeditat de Editura Gutinul, Baia Mare, 1997.

Font 2000 – Márta Font, "Mittelalterliche Herrschaftsbildung in Ungarn und in der Kiewer Rus' im Vergleich," *Ungarn-Jahrbuch. Zeitschrift für die Kunde Ungarns und verwandte Gebiete*, 24/1998-1999, München: Verlag Ungarisches Institut, 2000, p. 1-18.

Font 2005 – Márta Font, "Missions, Conversions, and Power Legitimization in East Central Europe at the Turn of the First Millenium," Florin Curta (ed.), *East Central and Eastern Europe in the Early Middle Ages*, Ann Arbor: University of Michigan Press, 2005, p. 283-296.

Gavriil Protul 1969 – *Viața si traiul sfinției sale părintelui nostru Nifon, patriarhul Țarigradului, care au strălucit între multe patemi si ispite în Țarigrad și în Țara Muntenească, scrisă de Chir Gavriil Protul adecă mai marele Sfetagorei*, George Mihăilă, Dan Zamfirescu (eds), *Literatura română veche (1402-1647)*, vol. I, București: Editura Tineretului, 1969, p. 66-112.

Gedevanishvili 2025 – Ekaterine Gedevanishvili, "St. Demetrios of Thessalonike," Nikoloz Aleksidze, Ekaterine Gedevanishvili (eds), *Warrior Saints in Medieval Georgian Art*, Tbilisi, 2025, p. 221-293.

Gheție 1982 – Ion Gheție (coord.), *Texte românești din secolul al XVI-lea*, București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1982.

Ghica 1968 – Carmen Ghica, "Vel logofătul Ioan Tăutu, cea mai veche miniatură a unui dregător," *Studii și Cercetări de Istoria Artei*, seria *Artă Plastică*, 15/1, 1968, p. 114-117.

Ghitta 1985-1986 – Ovidiu Ghitta, "Un colaborator al lui Mihai Viteazul – episcopul Serghie," *Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie din Cluj-Napoca*, XVII, 1985-1986, p. 375-382.

Ghitta 1992 – Ovidiu Ghitta, "Biserica maramureșeană la începutul secolului al XVIII-lea. Episcopul Iosif Stoica," *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Historia*, 1-2, 1992, p. 49-57.

Ghitta 1996 – Ovidiu Ghitta, "O veche dispută bisericească și semnificațiile sale," Sorin Mitu, Florin Gogâltan (eds), *Viață privată, mentalități colective și imaginar social*, Oradea – Cluj-Napoca, 1996, p. 211-223.

Ghitta 2001 – Ovidiu Ghitta, *Nașterea unei Biserici. Biserica greco-catolică din Sătmar în primul ei secol de existență (1667-1761)*, Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2001.

Giraudo 1999 – Gianfranco Giraudo, "Itinéraires de l'Union. De Ruthénie en Transylvanie," Viorel Ciubotă, Vasile Marina (eds), *Relații româno-ucrainene – istorie și contemporaneitate*, Satu Mare: Editura Muzeului Sătmărean, 1999, p. 229-244.

Gorovei 1973 – Ștefan Sorin Gorovei, *Dragoș și Bogdan, întemeietorii Moldovei. Probleme ale formării statului feudal Moldova*, București: Editura Militară, 1973.

Gorovei 1976 – Ștefan Sorin Gorovei, "Biserica de la Bălinești," *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, LII, nr. 1-2, 1976, p. 108-119.

Gorovei 2013 – Ștefan Sorin Gorovei, "Contribuții la genealogia familiilor Tăutu și Callimachi," *Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza" din Iași*, serie nouă, *Istorie*, LIX, 2013, p. 99-119.

Gorovei 2015 – Ștefan Sorin Gorovei, "Un tablou votiv și o necropolă familială. Biserica logofătului Tăutu de la Bălinești," *Analele Putnei*, XI, 2013, p. 99-119.

Gorovei 2019 – Ștefan Sorin Gorovei, „Identitate și memorie istorică. Familia Tăutu," *Acta Bacoviensia – Anuarul Arhivelor Naționale Bacău*, XIV, 2019, p. 25-36.

Gorovei 2023 – Ștefan Sorin Gorovei, "Bălinești. Comentarii cronologice și diplomatice," *Familii, reședințe și ctitorii boierești din Moldova și Țara Românească (secolele XV-XVII)*, volum îngrijit de Monica Dejan, cu un cuvânt înainte de Maria Magdalena Székely, Suceava: Editura Karl A. Romstorfer, 2023, p. 135-160.

Grecescu, Simonescu 1960 – *Istoria Țării Romînești, 1290-1690: Letopisețul Cantacuzinesc*, întocmită de C. Grecescu și D. Simonescu, București: Editura Republicii Populare Romîne, 1960.

Gronek 2015 – Agnieszka Gronek, *Opuszczone dziedzictwo. O malowidłach w cerkwi św. Onufrego w Posadzie Rybotyckiej*, Kraków: Księgarnia Akademicka, 2015.

Gronek 2022 – Agnieszka Gronek, "Icons from the Carpathian Mountains Region in the 'Spiritual Treasure of Ukraine Museum' in Kyiv," *Museikon*, 6, 2022, p. 137-142.

Gudziak 1998 – Borys A. Gudziak, *Crisis and Reform. The Kyivan Metropolitanate, the Patriarchate of Constantinople and the Genesis of the Union of Brest*, Harvard University Press, 1998.

Himka 2009 – John-Paul Himka, *Last Judgement iconography in the Carpathians*, University of Toronto Press, 2009.

Hodinka 1910 – Hodinka Antal, *A Munkácsi görög-katholikus püspökség története*, Budapest: kiadja a Magyar Tudományos Akadémia, 1910.

Horvat, Veheș 2012 – Gabriel Știrbu (coord.), Viorel Ciubotă (coord.), Liuba Horvat, Anastasia Veheș,

Manuscrise slavone și românești din Biblioteca Universității Naționale din Ujgorod: catalog, Satu Mare: Editura Muzeului Sătmărean, 2012.

Hossu 1994 – Valer Hossu, "Dragoșeștii – o familie cu vocație dinastică," *Acta Musei Porolissensis*, XVIII, 1994, p. 173-202.

Hossu 1997 – Valer Hossu, "Stavropighia Perilor în contextul luptei Dragoșeștilor maramureșeni pentru revenirea în scaunul Moldovei," Vasile Iuga, Ștefan Pascu (eds), *Maramureș – Vatră de istorie milenară. Lucrările celui de-al doilea simpozion, Borșa, 2-4 august 1996*, Cluj-Napoca, 1997, p. 91-94.

Hurmuzaki 1887 – *Documente privitoare la istoria românilor*, culese de Eudoxiu de Hurmuzaki, vol. I, 1199-1345, București: Stabilimentul grafic Socec & Teclu, 1887.

Hurmuzaki/Iorga 1915 – *Documente privitoare la istoria românilor*, culese de Eudoxiu de Hurmuzaki, vol. XIV, *Documente grecești privitoare la istoria românilor*, publicate după originale, copiile Academiei Române și tipărituri de N. Iorga, partea I (1320-1716), București: Librăriile Socec & Co., 1915.

INP CMI – Institutul Național al Patrimoniului, arhiva Comisiei Monumentelor Istorice.

Inscripții București 1965 – Alexandru Elian (redactor responsabil), Constantin Bălan, Haralambie Chircă, Olimpia Diaconescu, *Inscripțiile medievale ale României. Orașul București*, vol. I, 1395-1800, București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1965.

Iorga 1904 – Nicolae Iorga, "Ștefan-cel-Mare, Mihai-Viteazul și Mitropolia Ardealului," *Analele Academiei Române*, seria II, tom XXVII, *Memoriile Secțiunii Istorice*, București: Institutul de Arte Grafice Carol Göbl, 1904, p. 1-35.

Iorga 1905 – Nicolae Iorga, "Schimbarea episcopilor moldoveni de Mihai Viteazul," Nicolae Iorga, *Studii și documente cu privire la istoria romînilor*, vol. IX, București: Editura Ministerului de Instrucție, 1905, p. 26-37.

Iorga 1906a – Nicolae Iorga, "Istoria bisericii Romînilor din Maramureș," Nicolae Iorga, *Scrisori și inscripții ardelene și maramureșene*, vol. I, București: Atelierele Grafice Socec et Comp., 1906, p. XXXVII-LVI.

Iorga 1906b – Nicolae Iorga, "Antimise aflate în Ardeal," Nicolae Iorga, *Studii și documente cu privire la istoria romînilor*, vol. XII, București: Atelierele Grafice Socec et comp., 1906, p. 297-302.

Iorga 1913 – Nicolae Iorga, "Ceva despre episcopul maramurășan Iosif Stoica. Câteva fragmente de vechi cazanii românești," *Analele Academiei Române*, seria II, tom XXXVI, *Memoriile Secțiunii Istorice*, București: Librăriile Socec et comp. și C. Sfetea, 1913, p. 151-164.

Iorga 1926 – Nicolae Iorga, "O mărturie din 1404 a celor mai vechi 'moldoveni'," *Analele Academiei Române*, seria III, tom VI, *Memoriile Secțiunii Istorice*, București: Cultura Națională, 1926, p. 69-72.

Ivanciuc 2014 – Teofil Ivanciuc, "Acte medievale românești emise la Sighet," *Revista Arhivei Maramureșene*, 7, 2014, p. 13-26.

Ivanciuc 2016 – Teofil Ivanciuc, "Primele atestări ale târgurilor de coroană maramureșene," *Revista Arhivei Maramureșene*, 9, 2016, p. 13-44.

Ivanciuc 2022 – Teofil Ivanciuc, "Din istoria nobilimii maramureșene. Aristocrația. Lista numelor de familie," *Revista Arhivei Maramureșene*, 15, 2022, p. 9-43.

Janocha 2008 – Michał Janocha, *Ikony w Polsce. Od Średniowiecza do współczesności*, Warszawa: Arkady, 2008.

Jékely 2013 – Jékely Zsombor, "Máramarossziget elpusztult falképei és a legkorábbi magyarországi falképmásolatok," Kollár Tibor (ed.), *A szórvány emlékei*, Budapest: Teleki László Alapítvány, 2013, p. 324-339.

Jékely 2014 – Jékely Zsombor, "Középkori falfestészet a Felsô-Tisza-vidéken," Kollár Tibor (ed.), *Művészet és vallás a Felső-Tisza-vidéken*, vol. III, *Középkori templomok útja*, Nagyvárad – Nyíregyháza, 2014, p. 50-64.

Jékely, Lángi 2009 – Jékely Zsombor, Lángi József, *Falfestészeti emlékek a középkori Magyarország északkeleti megyéiből*, Budapest: Teleki László Alapítvány, 2009.

Koppány 1999 – Koppány Tibor, *A középkori Magyarország kastélyai*, Budapest: Akadémiai Kiadó, 1999.

Krstić 2019 – Aleksandar Krstić, "*Familiares* of the Serbian despots in and from the territory of Banat (1411-1458)," Zoltan Iusztin (ed.), *Politics and Society in the Central and South-Eastern Europe (13th-16th centuries)*, Cluj-Napoca: Editura Mega, 2019, p. 93-109.

Kruk [2018] – Mirosław Piotr Kruk, *Православные фрески в костелах Короны Польской – результат эстетических предпочтений или политической целесообразности?*, manuscript of a conference paper, 2018.

Kyriakoudis 2006-2007 – Euangelos N. Kyriakoudis, "The Scene of the Martyrdom of Saint Demetrios in Post-Byzantine Art," *Зограф*, 31, 2006-2007, p. 203-213.

Lăpedatu 1903 – Alexandru Lăpedatu, *Vlad-vodă Călugărul, 1482-1496. Monografie istorică*, București: Atelierul Grafic I. V. Socecu, 1903.

Lehoczky 1881 – Lehoczky Tivadar, *Beregvármegye monographiája*, vol. III/1, Ungvár: Nyomatott Pollacsek Miksa Kőnyvnyiomdájában, 1881.

Libidov 2020 – Anca Libidov, *Manuscrisele slavone de la Biblioteca Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române. Studiu monografic și antologie de texte*, București: Editura Etnologică, 2020.

Linţa 1972 – Elena Linţa, "Cele mai vechi manuscrise slave din ţara noastră," *Romanoslavica*, XVIII, 1972, p. 245-264.

Linţa 1980 – Elena Linţa, *Catalogul manuscriselor slavo-române din Republica Socialistă România*, vol. II, *Catalogul manuscriselor slavo-române din Cluj-Napoca*, Bucureşti, 1980.

Lukinich, Gáldi 1941 – Emericus Lukinich, Ladislaus Gáldi, *Documenta historiam Valachorum in Hungaria illustrantia usque ad annum 1400 p. Christum*, Budapest: Sumptibus Instituti Historici Europeae Centro-Orientalis in Universitate Scientiarum Budapestinensis, 1941.

Maior 1813 – Petru Maior, *Istoria Besearicei Românilor*, Buda: În Crăiasca Tipografie a Universitatei din Pesta, 1813.

Marcu Istrate 2022a – Daniela Marcu Istrate, *Church Archaeology in Transylvania (ca.950 to ca.1450)*, Leiden – Boston: Brill, 2022.

Marcu Istrate 2022b – Daniela Marcu Istrate, "From the Greek Bishop Hierotheos to the Latin Bishop Simon: The Churches in Alba Iulia and the Controversies Related to the Beginnings of the Diocese of Transylvania," Marcu Istrate, Mureșan, Rustoiu 2022, p. 11-56.

Marcu Istrate, Mureșan, Rustoiu 2022 – Daniela Marcu Istrate, Dan Ioan Mureșan, Gabriel Tiberiu Rustoiu (eds), *Christianization in Early Medieval Transylvania. The Oldest Church in Transylvania and Its Interpretation*, Leiden – Boston: Brill, 2022.

Mârza, Bogdan 2013 – Eva Mârza, Florin Bogdan (eds), *Repertoriul tipografilor, gravorilor, patronilor, editorilor cărților românești (1508-1830)*, ediția a II-a, Sibiu: Astra Museum & Techno Media, 2013.

Meteș 1935 – Ștefan Meteș, *Istoria bisericii românești din Transilvania*, Sibiu: Editura Librăriei Arhidiecezane, 1935.

Meteș 1936 – Ștefan Meteș, *Mănăstirile românești din Transilvania și Ungaria*, Sibiu: Editura Librăriei Arhidiecezane, 1936.

Mickūnaitė 2006 – Geidrė Mickūnaitė, *Making a Great Ruler: Grand Duke Vytautas of Lithuania*, Budapest – New York: Central European University Press, 2006.

Mickūnaitė 2013 – Geidrė Mickūnaitė, "Maniera Graeca in Europe's Catholic East. Representation, Imagination and Tradition: A Case Study of the Parish Church of Trakai in Lithuania," *Ikon*, vol. 6, 2013, p. 141-154.

Micu 2011 – Cristian Micu *et alii*, *Icoane din patrimoniul Muzeului Etnografic al Transilvaniei – Catalogul colecției*, Cluj-Napoca: Editura Digital Data Cluj, 2011.

Mihályi 1900 – Joan Mihályi de Apșa, *Diplome maramureșene din secolul XIV. și XV.*, Maramureș-Sziget: Tipografia lui Mayer și Berger, 1900.

Miklosich, Müller 1862 – Fr. Miklosich, Ios. Müller, *Acta Patriarchatus Constantinopolitani MCCCXV – MCCCCII e codicibus manu scriptis Bibliothecae Palatinae Vindobonensis*, tomus posterior, Vindobonae: Carolus Gerold, MDCCCLXII.

Mironowicz 2003 – Antoni Mironowicz, *Kościół prawosławny w państwie Piastów i Jagiellonów*, Białystok: Wydawn / Uniwersytetu w Białymstoku, 2003.

Moisescu 2001 – Cristian Moisescu, *Arhitectură românească veche*, vol. I, București: Meridiane, 2001.

Mojzsesz 2020 – Mojzsesz Volodimir, "A gerényi körtemplom," *Communicationes Archaeologicae Hungariae*, 2018, p. 225-248.

Monumente istorice 1982 – *Monumente istorice și de artă religioasă din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului*, Cluj-Napoca, 1982.

Moroz 2024 – Volodymyr Moroz, "Wokół problemów powstania diecezji mukaczewskiej i jej związków z metropolią kijowską od połowy XV do końca XVII wieku," *Wschodni Rocznik Humanistyczny*, XXI, nr. 1, 2024, p. 175-203.

Motogna, Turcuș 2022 – Arhim. Macarie Motogna, Șerban Turcuș, "Mănăstirea din Perii Maramureșului între *charistikariat* și *stavropighie*," *Anuarul Institutului de Istorie «George Barițiu» din Cluj-Napoca*, LXI, 2022, p. 35-53.

Mureșan 1999 – Dan Ioan Mureșan, "Isihasmul și prima etapă a rezistenței la deciziile Conciliului florentin în Moldova (1442-1447)," *Studia Universitatis Babeș-Bolyai*, series *Historia*, 1-2, 1999, p. 3-37.

Mureșan 2004 – Dan Ioan Mureșan, "De l'intronisation du métropolite Théoctiste Ier au sacre d'Étienne le Grand," *Ștefan cel Mare și Sfânt. Atlet al credinței creștine*, Sfânta Mănăstire Putna, 2004, p. 336-374.

Mureșan 2006 – Dan Ioan Mureșan, "Girolamo Lando, titulaire du Patriarcat de Constantinople (1474-1497), et son role dans la politique orientale du Saint-Siège," *Annuario dell'Istituto Romeno di Cultura e Ricerca Umanistica di Venezia*, VIII, 2006, p. 153-258.

Mureșan 2010 – Dan Ioan Mureșan, "Une histoire de trois empereurs. Aspects des relations de Sigismond de Luxembourg avec Manuel II et Jean VIII Paléologue," *Emperor Sigismund and the Orthodox World*, herausgegeben von Ekaterini Mitsiou, Mihailo Popović, Johannes Preiser-Kapeller, Alexandru Simon, Wien, 2010, p. 41-101.

Mureșan 2011 – Dan Ioan Mureșan, "Bessarion et l'Église de rite Byzantin du royaume de Hongrie (1463-1472," Christian Gastgeber *et all.* (eds), *Matthias Corvinus und seine Zeit. Europa am Übergang vom Mittelalter zur Neuzeit zwischen Wien und Konstantinopel*, Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 2011, p. 77-92.

Nägler 2003 – Thomas Nägler, "Transilvania între 900 și 1300," Ioan-Aurel Pop, Thomas Nägler (eds), *Istoria Transilvaniei*, vol. I (*Până la 1541*), Cluj-Napoca: Institutul Cultural Român, 2003, p. 199-231.

Nagy 2021 – Nagy Levente, *Reforma la români. Un fenomen de transfer cultural în secolele XVI-XVII*, Oradea: Ratio et Revelatio, 2021.

Nasta 2023 – Muzeul Național de Artă al României. Muzeul Colecțiilor de Artă, *Colecția Liana și Dan Nasta. Donația Elena și Mihai Nasta. Repertoriul colecției*, București: Editura Muzeul Național de Artă al României, 2023.

Năstăsoiu 2009 – Dragoș-Gheorghe Năstăsoiu, *Sancti Reges Hungariae in Mural Painting of Late-Medieval Hungary*, MA Thesis in Medieval Studies, Central European University, Budapest, 2009.

Negrău 2023 – Elisabeta Negrău, "The stylistic influences of Ruthenian painting in the Wallachian Principality of the 17th century," Ana Dumitran, Mirosław Piotr Kruk (eds), *Intercultural and Visual Art Transfer in Central Europe and the Balkans. Ruthenian-Ukrainian and Romanian Art from the 15th to the Early 19th Century*, Cluj-Napoca: Editura Mega, Editura Muzeului Național al Unirii Alba Iulia, 2023, p. 155-183.

Nicolescu 1969 – Corina Nicolescu, "Vechea artă românească din Transilvania," *Revista Muzeelor*, VI, nr. 2, 1969, p. 139-141.

Nicolescu 1971 – Corina Nicolescu, *Icoane vechi românești*, București: Editura Meridiane, 1971.

Nilles 1885 – Nicolaus Nilles, *Symbolae ad illustrandam historiam ecclesiae orientalis in terris coronae S. Stephani*, vol. I, Oeniponte, 1885.

Oikonomidès 1971 – N. Oikonomidès, "À propos des relations ecclésiastiques entre Byzance et la Hongrie au XIe siècle: le Métropolite de Turquie," *Revue des Études Sud-Est Européennes*, IX, 1971, nr. 3, p. 527-533.

Olteanu 1958 – Pandele Olteanu, "Aux origines de la culture slave dans la Transylvanie du Nord et le Maramureș," *Romanoslavica*, I, 1958, p. 169-197.

Olteanu 1966 – Pandele Olteanu, "«Postilla de Neagovo» în lumina «Cazaniei I» a diaconului Coresi (cca. 1564)," *Romanoslavica*, XIII, 1966, p. 105-131.

Onciul 1968 – Dimitrie Onciul, *Scrieri istorice*, Ediție critică îngrijită de Aurelian Sacerdoțeanu, vol. I-II, București: Editura Științifică, 1968.

Oprișanu 1958 – Mihai Oprișanu, *Mănăstirea Moisei, monografie*, teză de licență, Institutul Teologic Universitar Sibiu, 1958.

Pâclișanu 1931 – Zenovie Pâclișanu, "Câteva contribuții la istoria mănăstirii din Perii Maramureșului," *Închinare lui Nicolae Iorga cu prilejul împlinirii vârstei de 60 de ani*, Cluj: Editura Institutului de Istorie Universală, 1931, p. 333-335.

Pâclișanu 1936 – Zenovie Pâclișanu, "Mărunțișuri istorice," *Cultura Creștină*, nr. 7-8, 1936, p. 390-398.

Pâclișanu 1943 – Zenovie Pâclișanu, "În jurul ierarchiei Românilor ardeleni în secolul XV," *Revista istorică română*, 13, 1943, fasc. I, p. 101-105.

Pál, Conțac, Felea 2025 – Enikő Pál, Emanuel Conțac, Ion-Mihai Felea, "Noi contribuții privind raportul dintre cartea de predici a lui Melius (*Válogatott prédikációk*), Cazania I coresiană (*Tâlcul evangheliilor*) și *Postilla de la Neagovo*, din perspectiva Predicii la Tăierea-împrejur a Domnului," *Limba română*, LXXIV, nr. 1-2, 2025, p. 23-57.

Panaitescu 1950 – P. P. Panaitescu, "Bulgaria în nordul Dunării în veacurile al IX-X-lea," *Studii și Cercetări de Istorie Medie*, an I, iun.-dec. 1950, p. 223-236 (sub pseudonimul A. Grecu).

Panaitescu 1959 – *Cronicile slavo-romîne din sec. XV-XVI publicate de Ion Bogdan*, Ediție revăzută și completată de P. P. Panaitescu, București: Editura Academiei Republicii Populare Romîne, 1959.

Panaitescu 1965 – P. P. Panaitescu, *Începuturile și biruința scrisului în limba română*, București: Editura Academiei Republicii Populare Române, 1965.

Panaitescu 2003 – P. P. Panaitescu, *Catalogul manuscriselor slavo-române și slave din Biblioteca Academiei Române*, vol. II, Ediție îngrijită de Dalila-Lucia Aramă și revizuită de G. Mihăilă, cu o prefață de Gabriel Ștrempel, București: Editura Academiei Române, 2003.

Panaitescu, Mihail 2018 – P. P. Panaitescu, Zamfira Mihail, *Catalogul manuscriselor slavo-române și slave din Biblioteca Academiei Române*, vol. III, mss. sl. 601-728 / Partea I-a, mss. sl. 729-822, București: Editura Academiei Române, 2018.

Papahagi 1925 – Tache Papahagi, *Graiul și folklorul Maramureșului*, București: Cultura Națională, 1925.

Pelin 2008 – Valentina Pelin, "Manuscrise din domnia lui Ștefan cel Mare (II)," *Analele Putnei*, IV, nr. 2. 2008, p. 249-326.

Petri 1902 – Petri Mór, *Szilágy megye monográfiája*, vol. IV, Budapest: Kiadja Szilágy Vármegye Közönsége, 1902.

Petrovay 1909 – Petrovay György, "Oklevelek Máramaros vármegye történetéhez," *Történelmi Tár*, 1909, vol. I, p. 1-27.

Pinter, Țiplic 1999 – Zeno K. Pinter, Marian I. Țiplic, "Cercetările arheologice de la biserica Sf. Nicolae din Hunedoara," *Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice*, an X, nr. 1-4, București, 1999, p. 60-67.

Pînzar 2016 – Alexandru Pînzar, *Hotarul de nord al Moldovei (de la formare, în secolul al XIV-lea, până la statornicirea lui pe Ceremuș, Colacin și Nistru)*, Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", 2016.

Pippidi 1979-1981 – Andrei Pippidi, "Note de istorie a Maramureșului în sec. XVI-XVII," *Marmatia*, V-VI, 1979-1981, p. 175-184.

Plokhy 2001 – Serhii Plokhy, *The Cossacks and Religion in Early Modern Ukraine*, Oxford University Press, 2001.

Pop 1985-1986 – Ioan-Aurel Pop, "Un cnezat maramureșean în veacurile XIV și XV: cîteva observații privind caracterul și specificul stăpînirii cneziale," *Acta Musei Napocensis*, XXII-XXIV, 1985-1986, p. 239-249.

Pop 2011 – Ioan-Aurel Pop, *Din mâinile valahilor schismatici. Românii și puterea în Regatul Ungariei medievale (secolele XIII-XIV)*, București: Editura Litera, 2011.

Pop, Simon 2023 – Ioan-Aurel Pop, Alexandru Simon, "Two Kings and the „Ruthenian-Wallachian" Border of Transylvania," *Acta Terrae Septemcastrensis*, XXII, 2023, p. 53-64.

Popa 1938 – Atanasie Popa, "Biserici de lemn din Ardeal," *Anuarul Comisiunii Monumentelor Istorice – Secția pentru Transilvania*, vol. IV, 1932-1938, Cluj, 1938, p. 55-154.

Popa 1970 – Radu Popa, *Țara Maramureșului în veacul al XIV-lea*, București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1970; ediția a II-a îngrijită de Adrian Ioniță, București: Editura Enciclopedică, 1997.

Popa 1971 – Radu Popa, "Noi cercetări de arheologie medievală în Maramureș. Șantierul Sarasău," *Studii și Cercetări de Istorie Veche*, tom 22, 1971, nr. 4, p. 601-626.

Popa 1977 – Radu Popa, "Observații privind vechimea și semnificația ca izvor istoric a unor toponime maramureșene," *Marmația*, III, 1977, p. 37-54.

Popa-Gorjanu 2000 – Cosmin Popa-Gorjanu, "From *Kenezii* to *Nobiles Valachi*: The Evolution of the Romanian Elite of the Banat in the Fourteenth and Fifteenth Centuries," *Annual of Medieval Studies at CEU*, 6, 2000, p. 109-128.

Popa Lisseanu 1934 – George Popa-Lisseanu, *Izvoarele istoriei românilor*, vol. I, *Faptele Ungurilor de secretarul anonim al regelui Bela*, text și traducere, București: Editura Bucovina, 1934.

Popov *sine anno* – Račko Popov, "Paraskeva and Her 'Sisters': Saintly Personification of Women's Rest Days and Other Themes," Mirjana Detelić, Graham Jones, *Saints of the Balkans*, https://www.academia.edu/7831514/Cult_of_the_Saint_in_the_Balkans (accessed 01.09.2025), p. 90-98.

Pór 1896 – Pór Antal, "Kis Károly és Erzsébet utolsó évei," *Századok*, 1896, vol. 4, p. 129-147.
Porumb 1970 – Marius Porumb, "Icoane ale unui zugrav anonim din veacul al XVI-lea," *Acta Musei Napocensis*, VII, 1970, p. 575-584.
Porumb 1975a – Marius Porumb, *Icoane din Maramureș*, Cluj-Napoca: Editura Dacia, 1975.
Porumb 1975b – Marius Porumb, "Vechi icoane din Maramureș (sec. XV-XVIII)," *Studii și Cercetări de Istoria Artei*, seria *Artă Plastică*, XXII, 1975, p. 73-94.
Porumb 1977 – Marius Porumb, "Vechi icoane românești din Transilvania (secolele XV-XVI)," *Revista Muzeelor și Monumentelor. Monumente Istorice și de Artă*, 1, 1977, p. 51-60.
Porumb 1978 – Marius Porumb, "Pictura icoanelor din Moisei și iradierea ei în zonele înconjurătoare în veacul al XVII-lea," *Marmația*, IV, 1978, p. 327-340.
Porumb 1981 – Marius Porumb, *Pictura românească din Transilvania*, vol. I, *Sec. XIV-XVII*, Cluj-Napoca: Editura Dacia, 1981.
Porumb 1998 – Marius Porumb, *Dicționar de pictură veche românească din Transilvania (sec. XIII-XVIII)*, București: Editura Academiei Române, 1998.
Porumb 2023 – Marius Porumb, *Pictura românească din Transilvania. Secolele XIII-XVIII. Dicționar*, București: Editura Academiei Române, Cluj-Napoca: Editura Mega, 2023.
Prioteasa 2016 – Elena Dana Prioteasa, *Medieval Wall Paintings in Transylvanian Orthodox Churches. Iconographic Subjects in Historical Context*, București: Editura Academiei Române, Cluj-Napoca: Editura Mega, 2016.
Prioteasa 2019 – Elena Dana Prioteasa, "Despre sfintele cu nume de zile: un context religios și artistic pentru interpretarea Sfintelor Srěda, Petka și Nedelia din biserica medievală de la Strei (jud. Hunedoara)," Dana Jenei (coord.), *In honorem Răzvan Theodorescu. Profesorul la 80 de ani*, București: Oscar Print, 2019, p. 267-280.
Puskás 2002 – Puskás Bernadett, "A történelmi Munkácsi Egyházmegye ikonfestészete a 18. században – Újabb adatok a vezető mesterek tevékenységével kapcsolatban," *Athanasiana*, 14, 2002, p. 153-162.
Puskás 2008 – Puskás Bernadett, *A görög katolikus egyház művészete a történelmi Magyarországon. Hagyomány és megújulás*, Budapest: Magyar Képek, 2008.
Puskás 2013 – Puskás Bernadett, "Quelques données concernant les icônes d'Ilia de Wisznia, peintre de Munkács," *Apulum*, series *Historia et Patrimonium*, L, 2013, p. 47-70.
Puskás 2022 – Puskás Bernadett, "The Double-Sided Icon of a Seventeenth-Century Galician Painter in Transcarpathia," *Museikon*, 6, 2022, p. 129-136.
Pușcașu 2015 – Voica Pușcașu, "Biserica Sfântul Nicolae din Bălinești. Observații și constatări," *Analele Putnei*, XI, 2013, p. 31-71.
Reli 1938 – S. Reli, *Biserica ortodoxă-română din Maramureș în vremurile trecute*, Cernăuți: Editura Mitropoliei Bucovinei, 1938.
Révész 2012 – Éva Révész, "Die Siegel der Bischöfe von Turkia und die Rolle der Orthodoxie um das erste Millenium im Königreich Ungarn," Martina Bolom-Kotari, Jakub Zouhar (eds), *Cogito, scribo, spero. Auxiliary Historical Sciences in Central Europe at the Outset of the 21st Century*, Hradec Králové, 2012, p. 79-101.
Révész 2014 – Éva Révész, "Die ersten byzantinischen Oberpriester Turkias – Hierotheos, Theophylaktos, Antónios, Démétrios, Ióannés," *Studia Hungaro-Bulgarica*, III, 2014, p. 55-68.
Révész 2022 – Éva Révész, "Gyula's Christianity and the Bishopric of the Eastern Mission," Marcu Istrate, Mureșan, Rustoiu 2022, p. 256-263.
Rowell 1994 – S. C. Rowell, *Lithuania Ascending: A Pagan Empire Within East-Central Europe, 1295–1345*, Cambridge Studies in Medieval Life and Thought: Fourth Series, Cambridge University Press, 1994.
Rumanian Art Treasures 1965-1966 – *Rumanian Art Treasures*, London, Paris, Stuttgart, 1965-1966.
Rusu 1999a – Adrian Andrei Rusu, "Mănăstirea Peri (Hrușevo, Ucraina) (Elemente preliminare noi privitoare la istoria și arheologia ei)," Viorel Ciubotă, Vasile Marina (eds), *Relații româno-ucrainene – istorie și contemporaneitate*, Satu Mare: Editura Muzeului Sătmărean, 1999, p. 169-174.
Rusu 1999b – Adrian Andrei Rusu, *Ioan de Hunedoara și românii din vremea sa. Studii*, Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 1999.
Simon 2014 – Alexandru Simon, "Regional and Hungarian Designs at the End of Batholomew Drágffy's Political Career," *Banatica*, 24, nr. 2, 2014, p. 263-288.
Simon 2023a – Alexandru Simon, "On the Metropolitanate of Severin „in" Transylvanian Feleac: The *Archbishop in Transylvania* and the *Professors of the Greek Faith* in the North," *Banatica*, 33, 2023, p. 277-292.
Simon 2023b – Alexandru Simon, "An Ecclesiastical Crossroad in Transylvanian Feleac? Bishop Makarios of Halych, Archbishop Daniel and Isaac the Treasurer," *Acta Terrae Septemcastrensis*, XXII, 2023, p. 65-81.
Socolan 2005 – Aurel Socolan, *Circulația cărții vechi până la 1800 în județul Maramureș*, Baia Mare: Editura Maria Montessori, 2005.
Socolan, Tóth 1969 – Aurel Socolan, Adalbert Tóth, "Zugravi ai unor biserici de lemn din nord-vestul României," *Marmația*, I, 1969, p. 33-56.
Sokolov 2019 – Kostadin Sokolov, "Die Verehrung des hl. Demetrios von Thessaloniki im Zweiten Bulgarischen Reich anhand archäologischer Funde," Despoina Ariantzi, Ina Eichner (eds), *Für Seelenheil und Lebensglück: das byzantinische Pilgerwesen und seine Wurzeln*, Heidelberg: Propylaeum, 2019, p. 119-130.
Somak, Covaci 2022 – Oksana Somak, Mihai Covaci, "The 'Belz-Drohobych Workshop' in Ukrainian Galicia and its Connection with Romanian Maramureș," *Museikon*, 6, 2022, p. 81-98.
Stredowsky 1710 – *Sacra Moraviae Historia. Sive Vita DD. Cyrilli & Methudii ...* Nunc primum illa omnia luci publicae exposita a Joanne Georgio Stredowsky, Proto-Notario Apostolico. Solisbaci, Impensis Georgii Lehmanni, An. MDCCX.

Sulikowska-Gąska 2009 – Aleksandra Sulikowska-Gąska, "At the Crossroads of Traditions. Orthodox Church Painting in the Reign of the Jagiellons," *Ikonotheka*, 22, 2009, p. 31-39.

Szanter 1986 – Zofia Szanter, "XVII-wieczne ikony w kluczu muszyńskim," *Polska sztuka ludowa*, Warszawa: Instytut Sztuki PAN, 1986, p. 179-196.

Szanter 2003 – Zofia Szanter, "Muszyńscy malarze ikon w XVII wieku," *Zachodnioukraińska sztuka cerkiewna. Dzieła – twórcy – ośrodki – techniki*. Materiały z międzynarodowej konferencji naukowej 10-11 maja 2003 roku, Łańcut: Muzeum-Zamek w Łańcucie, 2003, p. 199-221.

Székely 1997 – Maria Magdalena Székely, "Genealogie și vocație ctitoricească. Familia Cârje," *Arhiva Genealogică*, IV (IX), nr. 1-2, 1997, p. 37-42.

Ștefănescu 1968 – I. D. Ștefănescu, *Arta veche a Maramureșului*, București: Editura Meridiane, 1968.

Ștefănescu 1981 – I. D. Ștefănescu, *Arta feudală în țările române. Pictura murală și icoanele de la origini pînă în secolul al XIX-lea*, Timișoara: Editura Mitropoliei Banatului, 1981.

Teodor 1993 – Pompiliu Teodor, "Politica ecleziastică a lui Mihai Viteazul în Transilvania," *Revista Istorică*, IV, nr. 5-6, 1993, p. 473-489.

Teodorescu, Gheție 1977 – Mirela Teodorescu, Ion Gheție, *Manuscrisul de la Ieud. Text stabilit, studiu filologic, studiu de limbă și indice*, Editura Republicii Socialiste România, București, 1977.

Terdik 2020 – Szilveszter Terdik (ed.), *The Light of Thy Countenance. Greek Catholics in Hungary*, Debrecen: Metropolitan Church Sui Iuris of Hungary, 2020.

Tesori 1970 – *Tesori d'arte di Romania*, Torino, 1970.

Timbuș 2023 – Sergiu Petru Timbuș, *Iconostasul în Transilvania. Istorie, artă și teologie (cca 1400-1650)*, Cluj-Napoca: Editura Mega, 2023.

Theodorescu 1974 – Răzvan Theodorescu, *Bizanț, Balcani, Occident la începuturile culturii medievale românești (secolele X-XIV)*, București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1974.

Tóth 2010 – Peter Tóth, "Die sirmische Legende des Heiligen Demetrius von Thessalonike. Eine lateinische Passionsfassung aus dem mittelalterischen Ungarn (*BHL* 2127)," *Annalecta Bollandiana*, 128, 2010, p. 1-45.

Trésors 1968 – *Trésors, Roumanie. Trésors d'art, Neuchâtel, 7 Juillet 1968 – 5 Janvier 1969*, Neuchâtel, 1968.

Udvari 1992 – István Udvari, *Ruszinok a XVIII. században: történelmi és művelődéstörténeti tanulmányok*, Nyíregyháza: Bessenyei György Kiadó, 1992.

Vasiliev *et alii* 2002 – Valentin Vasiliev, Aurel Rustoiu, Eduard A. Balaguri, Călin Cosma, *Solotvino – „Cetate" (Ucraina Transcarpatică). Așezările din Epoca Bronzului, a doua Vârstă a Fierului și din Evul Mediu timpuriu*, Cluj-Napoca: Editura Napoca Star, 2002.

Véghseő 2015 – Tamás Véghseő, "Reflections on the Background to the Union of Uzshorod / Ungvár (1646)," *Eastern Theological Journal*, I, 2015, nr. 1, p. 147-181.

Véghseő, Terdik 2015 – *Források a magyarországi görögkatolikus parókiák történetéhez. Olsavszky Mihály Mánuel munkácsi püspök 1750-1752. évi egyházlátogatásainak iratai*. Collectanea Athanasiana, II. Textus / Fontes / közreadják T. Véghseő, Sz. Terdik, Nyíregyháza: Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola, vol. 7, 2015.

Véghseő, Terdik 2016 – Tamás Véghseő, Szilveszter Terdik, Tiborné Majchrics, Katalin Földvári, Éva Lágler, *Források a magyarországi görögkatolikus parókiák történetéhez Munkácsi és nagyváradi egyházmegyés parókiák összeírása 1774–1782 között 2. Abaúj, Zemplén, Szepes és Máramaros vármegyék*, Collectanea Athanasiana II. Textus / Fontes, 8/2., Nyíregyháza, 2016.

Velykochyi, Voloshchuk 2017 – Volodymyr Velykochyi, Myroslav Voloshchuk, "The Catholicization of Pokutia: Ethno-Confessional and Historical Myth of the Ukrainian Historiography," *Codrii Cosminului*, XIII/2, 2017, p. 319-342.

Vizauer 2016 – Victor Vizauer, "Maramureșul medieval până în prima jumătate a secolului al XIV-lea în lumina descoperirilor arheologice și a informațiilor scrise," *Acta Musei Maramorosiensis*, XII/1, 2016, p. 177-185.

Voloshchuk 2010 – Myroslav Voloshchuk, "*Dominus noster Bela Galaciae Rex*. Проблема оновлення титулу угорських королів в контексті військових подій рубежу 80–90-рр. XII ст.," *Воєнна історія Галичини та Закарпаття*, Львів, 2010, p. 63-66.

Voloshchuk 2021 – Myroslav Voloshchuk, *Ruthenians (the Rus') in the Kingdom of Hungary, 11th to Mid-14th Centuries. Settlement, Property, and Socio-Political Role*, Translated by Yaroslav Prykhodko, Leiden – Boston: Brill, 2021.

Voloshchuk 2022-2023 – Myroslav Voloshchuk, "Halych and Galicia (until 1772) in the Foreign Policy of the Rulers of Moldova. Experience of the Source Studies and Periodization," *New Europe College Yearbook*, 2022-2023, vol. 2, p. 247-272.

Walter 2016 – Christopher Walter, *The Warrior Saints in Byzantine Art and Tradition*, London – New York: Routledge, 2016.

Wyrostek 1932 – Ludwik Wyrostek, *Ród Dragów-Sasów na Węgrzech i Rusi Halickiej*, Kraków: Nakładem Polskiego Towarzystwa Heraldycznego, 1932.

Zaharia *et alii* 2025 – Laura Zaharia, Boglárka Tóth, István Botár, "Architecture and dendrochronology at the old church in Breb," *Caietele ARA*, 16, 2025 (forthcoming).

Závodszky 1904 –Závodszky Levente, *A Szent István, Szent László és Kálmán korabeli törvények és zsinati határozatok forrásai* (Függelék: *A törvények szövege*), Budapest: Szent István Társulat, 1904.

Žeňuch 2022 – Vavrinec Žeňuch, *A Munkácsi Eparchia 1775-ben készített sematismusa*, Nyíregyháza: Kiadja a Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola, 2022.

***

Александрович 1994 – Володимир Александрович, "Закарпатський напрямок діяльності західноукраїнських малярів другої половини XVII ст. як результат розвитку мистецької ситуації у львівсько-перемиському історико-культурному регіоні," *Культура Українських Карпат: традиції і сучасність*, Матеріали Міжнар. наук. конф., Ужгород, 1994, p. 289-299.

Александрович 2001 – Володимир Александрович, "Олексій Горошкович – перемишльський маляр середини XVI століття," *Перемишль і Перемиська земля проятгом віків: збірник наукових праць та матеріалів Міжнародної наукової конфенренції. Перемишль, 14-15 листопада 1998 року.* Під ред. С. Забровarного; упоряд. С. Заброварний, М. Литвин, Ф. Стеблій. Перемишль; Львів, 2001, p. 100-114.

Александрович 2009 – Володимир Александрович, "Іконостас П'ятницької церкви у Львові," *Львів: історичні нариси*, Львів: Інститут українознавства ім. І. Крипякевича, 1996, p. 103-144.

Александрович 2010 – Володимир Александрович, *Покров Богородиці. Українська середньовічна іконографія,* Львів: Національна академія наук України, 2010.

Александрович 2011 – Володимир Александрович, "Українська пізньосередньовічна іконографія Розп'яття: типологія та функціонування," *Апологет*, 2011, p. 57-70.

Бокало, Диба 2013 – Ігор Бокалоб, Юрій Диба, "Реконструкція іконостса Успенської церкви у Львові," *Пам'ятки України, історія та культура*, nr. 8 (192), 2013, p. 22-29.

Васянович, Долгополова, Мойсієнко 2007 – Олександр Васянович, Людмила Долгополова, Віктор Мойсієнко, "Мелені і Меленівці," *Волинь-Житомирщина. Історико-філологічний збірник з регіональних проблем*, 16, Житомир, 2007, p. 154-187.

Врятовані скарби 2009 – Врятовані скарби. Каталог реставрованих ікон XVII–XX ст. з колекції Івано-Франківського краєзнавчого музею, Львів: Манускрипт-Львів, 2009.

Гаджега 1922 – Василь Гаджега, *Додатки к исторіи русинов и руських церквей в Мараморошe: Студії исторично-архивні*, Науковый Зборник товариства «Просвѣта». Рочник I, Ужгород: Книгопечатня акційного товариства «Уніо», 1922.

Гелитович 2019 – Марія Гелитович, "Іконостас кінця XVI – початку XVII ст. з церкви Преображення м. Сколе: спроба реконструкції та уточнення атрибуції," *Народознавчі зошити*, nr. 6, 2019, p. 1408-1419.

Гелитович 2022 – Марія Гелитович, "Ікони початку XVII ст. з празникового ряду іконостаса церкви Св. Параскеви у Малнові," *Народознавчі зошити*, nr. 4, 2022, p. 910-917.

Давня українська ікона 2003 – *Давня українська ікона із приватних збірок*, Київ: Родовід, 2003.

Дэже 1967 – Ласло Дэже, *Очерки по истории закарпатских говоров*, Будапешт: Издательство АН Венгрии, 1967.

Драган 1970 – Михайло Драган, *Українська декоративна різьба XVI–XVIII ст.*, Київ: Наукова думка, 1970.

Жаткович 1905 – Юрій Жаткович, "Нарис історії Грушівського монастиря," *Місяцеслов на 1906 р.*, Ужгород, 1905 (https://file.lib.in.ua/pdf/zhatkovych-yurii-narys-istorii-hrushivskohomonastyria-na-uhorskii-rusy.pdf, accessed on 27.05.2025).

Жолтовський 1983 – Павло Миколайович Жолтовський, *Художнє життя на Україні в XVI–XVIII ст.*, Київ: Наукова думка, 1983.

Ікона "Іван Хреститель з житієм" 2010 – *Ікона "Іван Хреститель з житієм". Середина XVI ст. Музей-пам'ятка архітектури й живопису XVI-XIX ст. Церква Зішестя Святого Духа в Рогатині. Філіал Івано-Франківського обласного художнього музею [Текст] = St. John the baptist with the scenes from his life. Middle of XVI century. Museum – a memorial of architecture and painting of XVI-XIX c. Descent of the Holy Spirit Church in Rohatyn. Branch of Ivano-Frankivsk regional art museum: [альбом]* / [Нац. н.-д. реставрац. центр України, Львів. філ.]; [кер. проекту Мирослав Откович; тексти: Т. Откович, О. Канарська-Луцан], Львів. філ. ННДРЦ України, 2010.

Кинах 1926 – Гліб Кинах, "Посіщеннє мараморoських монастирів 1749 р.," *Записки Чина Св. Василія Великого*, 1926, tom II, nr. 1-2, p. 105-122.

Кинах 1930 – Гліб Кинах, "Посіщення закарпатських монастирів ЧСВВ. в рр. 1755, 1756, 1765, 1809," *Записки Чина Св. Василія Великого*, 1928/1930, tom III, nr. 3-4, p. 432-446.

Кобаль 2004 – Йосип Кобаль, "До питання про час приходу на Закарпаття Подільського князя Федора Корятовича (Історіографічний на-рис)," *Науковий збірник Закарпатського Краєзнавчого Музею*, VI, 2004, p. 6-18.

Косів 2012 – Роксолана Косів, "Ікони «Спас Виноградна Лоза» 1720–1740-х рр. з Бродів, Озерної та Поділля і твори спільної стилістики у збірці Національного музею у Львові імені Андрея Шептицького," *Волинська ікона: дослідження та реставрація. Матеріали XIX Міжнародної наукової конференції*, Луцьк, 2012, p. 93-96.

Косів 2015 – Роксолана Косів, "Іконопис на тканині в західноукраїнських храмах XVIII ст. (за матеріалами церковних візитації)," *Культура і мистецтво західноукраїнських земель 2009, 2010. Збірник статей*, Відп. ред. В. Александрович, Національна академія наук України, Інститут українознавства імені Івана Крип›якевича, Львів, 2015, p. 225-252.

Косів 2018a – Роксолана Косів, "Твори автора чину Моління 1690 року з церкви в Рушельчичах у контексті діяльності риботицького малярського осередку," *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв: зб. наук. пр.* / за ред. Даниленка В. Я. Харків: ХДАДМ, 2018, p. 27-33.

Косів 2018b – Роксолана Косів, "Інтерпретація іконографії Покрову Богородиці у творчості рибо-

тицьких майстрів 1680–1750-х років," Н*аукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.* Серія: *Мистецтвознавство* / за ред. О. С. Смоляка, Тернопіль: Видавництво ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2018, № 2 (вип. 39), p. 207-214.

Косів 2019a – Роксолана Косів, *Риботицький осередок церковного мистецтва 1670–1760-х років*, Львів: Національний музей у Львові імені Андрея Шептицького, 2019.

Косів 2019b – Роксолана Косів, "Процесійні двобічно мальовані хрести у збірці Національного музею у Львові імені Андрея Шептицького," *Християнська сакральна традиція: віра, духовність, мистецтво. Матеріали XII Міжнародної наукової конференції*, Львів: Львівська православна богословська академія, 2019, p. 215-224.

Косів 2019c – Роксолана Косів, "Ікони «майстра Христа Пантократора 1724 року» на межі Закарпатської та Львівської областей в контексті тогочасного іконопису регіону," *Культура і мистецтво західноукраїнських земель 2011, 2012* / відп. ред. В. Александрович, Львів, 2019, p. 285-308.

Косів 2020 – Роксолана Косів, "Ікони XVII – першої половини XVIII ст. з церков Войнилова на Івано-Франківщині в контексті візитаційних описів, реконструкції місця розташування та атрибуції," *Народознавчі зошити*, nr. 5, 2020, p. 1081-1096.

Косів 2021 – Роксолана Косів, "Ікони XVII – початку XVIII ст. з церков міста Долини у контексті візитаційних описів XVIII ст. та атрибуції," *Народознавчі зошити*, nr. 5, 2021, p. 1218-1233.

Косів 2024 – Роксолана Косів, "Ікони 17–18 ст. з церков Єзуполя на Івано-Франківщині у контексті атрибуції та документів візитації 18 ст.," *Народознавчі зошити*, nr. 6, 2024, p. 1413-1426.

Косів 2025 – Роксолана Косів, "Ікони початку 16–18 ст. з церкви Успіння Богородиці в Торках коло Перемишля в контексті архівних документів та світлин," *Літопис Національного музею у Львові імені Андрея Шептицького*, 2025, p. 70-82.

Коць-Григорчук 2015 – Лідія Коць-Григорчук, *Дипінті українських середньовічних ікон*, Львів: Літопис, 2011.

Коца 2021 – Руслана О. Коца, "Розвиток книжкової традиції на Закарпатті," *Українська мова*, 4 (80), 2021, p. 93-108.

Крстић 2015 – Александар Крстић, "Деспот Ђураћ Вуковић и закуп коморе у НаћбаЊи," *Историјски Часопис*, vol. LXIV, 2015, p. 237-252.

Літопис Руський 1989 – *Літопис Руський*. Пер. з давньорус. Л. Є. Махновця, відп. ред О. В. Мишанич, Київ: Дніпро, 1989 (http://litopys.org.ua/litop/lit25.htm#page424, accessed on 27.05.2025).

Логвин, Міляєва, Свєнціцька 1976 – Григорий Логвин, Людми́ла Міляєва, Віра Свєнціцька, *Український середньовічний живопис. Альбом*, Київ: Мистецтво, 1976.

Луць 1996 – Віктор Луць, "Іконописна майстерня Острога першої половини XVIII ст.," *Волинська ікона: питання історії вивчення, дослідження та реставрації. Тези та матеріали III Всеукраїнської наукової конференції. м. Луцьк, 12-13 грудня 1996 р.*, Луцьк: Волинський краєзнавчий музей, 1996, p. 32-33.

Маркович 2023 – Михайло Маркович, *Історія 550-літнього дерев'яного храму на Закарпатті*, 2023, https://localhistory.org.ua/texts/statti/dereviana-tserkva-rovesnitsia-kolumba-istoriia-550-litnogo-khramuna-zakarpatti/ (accessed on 04.10.2025).

Матановић 2017 – Велимир Матановић, "Посебна истраживања византијско-српских утицаја у Пољској. Фреске манастира у Супрасаљу," *Зограф*, 41, 2017, p. 213-226.

Міляєва 2007 – Людмила Міляєва, *Українська ікона XI–XVIII століть* / за участю М. Гелитович: альбом. Київ: Духовна спадщина України, 2007.

Міляєва, Садова, Рішняк 2019 – Людмила Міляєва, Оксана Садова, Олег Рішняк, *Церква Св. Юра в Дрогобичі. Архітектура, малярство, реставрація*, Київ: Майстер книг, 2019.

Могытыч, Слипченко 1978 – Иван Могытыч, Наталия Слипченко, "Церковь в с. Колодном," *Архитектурное наследие*, 26, 1978, p. 93-101.

Монич 2021a – Олександр Монич, *Аспекти юрисдикційних інкорпорацій в Мараморощині у XVII – першій половині XVIII ст. Наукові записки богословсько-історичного науково-дослідного центру імені архімандрита Василія (Проніна)*, Мукачево: Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна), 2021.

Монич 2021b – Олександр Монич, "Церковно – адміністративна діяльність мукачівського «quasi»-єпископа Івана Йосипа Годермарського у світлі документів ДАЗО," *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*, Серія «Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки», Вип. 33, 2021, p. 5-14.

Монич 2021c – Олександр Монич, *Давні монастирі Мукачівскої Епархії (1360-1800)*, I, Ужгород: Тов «Рік-У», 2021.

Мороз 2017 – Володимир Мороз, *Світильник віри: історія Боронявського монастиря на тлі епох*, Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2017.

Мороз 2019 – Володимир Мороз, *У серці Мараморошу: історія греко-католицької спільноти Дубового й околиць*, Львів: видавництво Українського католицького університету, 2019.

Мороз 2025 – Володимир Мороз, "Справжні корені Мукачівської єпархії," *Локальна Історія*, 28 квітня 2025, https://localhistory.org.ua/texts/statti/spravzhni-koreni-mukachivskoyi-ieparkhiyi/ (accessed on 28.05.2025).

Недески 2015 – Виктор Недески, *Преполовение или Руса Среда? Хеортолошки осврт на празникот Преполовение и проблемот на словенските паганси верувања поврзани со него*, Охрид: Канео, 2015.

Німчук 2015 – Василь Німчук, "Причинки до закар-патського діалектогенезу," В. М. Мойсієнко (ред.), *Український глотогенез: Матеріали Міжнародної наукової конференції*, Житомир: Полісся, 2015, p. 19-37.

Оляніна 2019 – Світлана Оляніна, *Український іконостас: символічна структура та іконологія*, Київ: АртЕк, 2019.

Откович 1979 – Василий Откович, *"Никола в житии" из с. Рихтичи, Декоративное искусство СССР*, Москва, 1979.

Откович 1990 – Василий Откович, *Народна течія в українському живопису XVII–XVIII ст.* Київ: Наукова думка, 1990.

Ошуркевич 2013 – Oleksandra Л. Ошуркевич, "До питання вивчення й каталогізації збірки антимінсів українських ієрархів із колекції Національного музей у Львові ім. А. Шептицького," *Збереження й дослідження історико-культурної спадщини в музейних зібраннях: історичні, мистецтвознавчі та музеологічні аспекти діяльності. Міжнародна наукова конференція. 25-27 вересня 2013 р.*, Львів: Національний музей у Львові імені Андрея Шептицького, 2013, p. 339-373.

Пекар 1971 – Атанасій Пекар, "Василіяни – носії унійних ідей на Закарпатті," *Записки ЧСВВ*, сер. 2, секція 2, т. 7 (13), вип. 1–4. Рим, 1971, p. 272-282.

Пеняк 1980 – С. І. Пеняк, *Ранньословянське і давньоруське населення Закарпаття VI–XIII ст.*, Київ: Наукова Думка, 1980.

Петровъ 1908 – Алексей Петровъ, *Матеріалы для исторіи угорской Руси*, vol. V, С.-Петербургъ: Типографія Императорской Академіи Наукъ, 1908.

Петровъ 1930 – Алексей Петровъ, *Древнѣйшіе грамоты по исторіи карпато-русской церкви и іерархіи 1391-1498 г.*, Прага, 1930.

Приймич 2014 – Михайло Приймич, *Іконостаси Закарпаття. Історико-мистецькі нариси*, Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2014.

Приймич 2017 – Михайло Приймич, *Церковне професійне малярство Закарпаття другої половини XVIII – першої половини XX ст.: народна традиція, візантійська канонічність та впливи західноєвропейського мистецтва*, Ужгород: «Карпати», 2017.

Пушкаш 2003 – Бернадетт Пушкаш, "Марія Повчанська і чудотворні образи карпатського регіону," *Zachodnioukraińska sztuka cerkiewna. Dzieła – twórcy – ośrodki – techniki*, Materiały z międzynarodowej konferencji naukowej 10-11 maja 2003 roku. Łańcut, Muzeum-Zamek w Łańcucie, 2003, p. 253-271.

Саханевъ 1932 – Всеволод Саханевъ, "Новый карпато-русскій эпиграфическій матеріалъ," *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді за 1932 рік.* Річник IX. Ужгород : книгопечатня Юрія Фелдешія в Ужгороді, p. 68-100.

Свєнціцька 1967 – Віра Свєнціцька, *Живопис XIV–XVI століть. В кн. Історія українського мистецтва в шести томах*, vol. 2, Київ, 1967.

Свєнціцька, Откович 1991 – *Українське народне малярство XIII–XIX століть: Світ очима народних митців: Альбом*, Авт.-упоряд. В. Свєнціцька, В. Откович. Київ: Мистецтво, 1991.

Свенціцький 1908a – Іларіон Свєнціцький, *Каталог книг церковно-славянской печати; Видавництво Церковного музея во Львове*, Жовква: Печатня ОО. Василіян, 1908.

Свенціцький 1908b – Іларіон Свєнціцький, *Опись Музея ставропигійскаго института во Львові*, Львів, 1908.

Сидор 2000 – Олег Сидор, "Ікони майстрів Олексія і Дмитрія в колекції Національного музею у Львові," *Літопис Національного музею у Львові*, 2000, p. 89-152.

Сирохман 2000 – Михайло Сирохман, *Церкви України Закарпаття*, Львів, 2000.

Січинський 1926 – Володимир Січинський, *Архітектура старокнязівскої доби (X–XIII ст.)*, Прага: Український Громадський Видавничий Фонд, 1926.

Січинський [1939] – Володимир Січинський, *Monumenta Architecturae Ukrainae. Альбом 64 таблиць з 300 рисунками*, Прага: накладом автора, [1939].

Скоп 2004 – Лев Скоп, *Маляр ікони Богородиця-Одигітрія з Мражниці*, Львів: Логос, 2004.

Тиводар 2012 – Михайло Тиводар, *Тячівщина в давнину. Тячівщина. Історико-краєзнавчі нариси*, Ужгород, 2012.

Ткачук 2018 – Віталій Ткачук, *Українські православні антимінси XVII–XVIII ст.: система функціонування та смислове навантаження*. Дисертація на здобуття наук. ст. канд. іст. наук.: 07.00.01. Київ. нац.. ун-т ім. Тараса Шевченка, Київ, 2018.

Томенчук 2006 – Богдан Томенчук, *Археологія некрополів Галича і Галицької землі. Одержавлення. Християнізація*, Івано-Франківськ: Видавництво «Гостинець», 2006.

Український іконопис XII–XIX ст. з колекції НХМУ 2004 – *Український іконопис XII–XIX ст. з колекції НХМУ*, Київ: Галерея, 2004.

Федак 2024 – Марта Федак, *Творчість майстра ікони «Преображення Господнє» з Яблунева та його кола у контексті західноукраїнського іконопису другої половини XVI – початку XVII ст.: художньо-стильові та іконографічні особливості*. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства, Львів, 2024 (рукопис).

Ходак 2011 – Ірина Ходак, "Ікона «Покрова Богородиці» з колекції Національного художнього музею України: проблема походження," *Студії мистецтвознавчі*, 2011, Число 4, p. 43-68.

Царські врата 2012 – *Царські врата українських іконостасів. Альбом*. Серія «Українське народне мистецтво», Львів: Інститут колекціонерства українських мистецьких пам'яток при НТШ, 2012.

Шумило 2017 – Сергій Вікторович Шумило, "Перший давньоруський монастир на Афоні та його зв'язки з Київською Руссю: 1000 років," *Афонское наследие: Научный альманах*, nr. 5-6, Kyiv-Chernihiv, 2017, p. 46-82.

Ярема 2005 – Патріарх Димитрій (Ярема), *Іконопис Західної України XII–XV ст.*, Львів: Друкарські куншти, 2005.

Ярема 2017 – Патріарх Димитрій (Ярема), *Іконопис Західної України XVI – поч. XVII ст.*, Львів: Друкарські куншти, 2017.

INDEX OF PAINTERS
INDICELE PICTORILOR

1	MMXVA01	Master from the circle of Belz-Drohobych	1470-1480	Breb Budeşti Susani	cat. 1 cat. 2	p. 37, 54-55, 179, 181, 182, 224-226, 329	Maestru din cercul Belz-Drohobych
2	MMXVIA01	Master of the Holy Trinity icon in Săliştea de Sus Buleni		Săliştea de Sus Buleni Ieud Deal Văleni	cat. 3 cat. 4 cat. 5	p. 184, 185, 227-231, 329, 331, 334	Maestrul icoanei Sfintei Treimi de la Săliştea de Sus Buleni
3	MMXVIA02	Master of the Saint Demetrius icon in Strâmtura		Strâmtura	cat. 6	p. 21-23, 27, 185, 231, 326	Maestrul icoanei Sfântului Dimitrie de la Strâmtura
4	**George of Mealen**		1570s	Budeşti Josani	cat. 7	p. 124, 182, 231-235, 328	**Gheorghe din Meleni**
5	MMXVIA03	Master of the triptychs in Bica and Agârbiciu	mid-16th century	Budeşti Susani	cat. 8-9	p. 124, 182, 184, 239-241, 253, 327-329	Maestrul triptice-lor de la Bica şi Agârbiciu
6	MMXVIA04	Master of the Archangel Michael icon in Budeşti Susani		Budeşti Susani Provenance unknown	cat. 10 cat. 11	p. 182, 184, 237-239, 259, 334	Maestrul icoanei Arhanghelului Mihail de la Budeşti Susani
7	MMXVIA05	Master from the circle of Oleksii		Călineşti	cat. 12	p. 185, 186, 222, 223, 235-237, 329	Maestru din cercul lui Oleksii
8	MMXVIA06	Master of the Deësis icon in 'Dimitrie Gusti' National Village Museum		Provenance unknown	cat. 13		Maestrul icoanei Deisis de la Muzeul Naţional al Satului „Dimitrie Gusti"
9	MMXVIIA01	Master of the Saint Nicholas icon in Budeşti Josani		Budeşti Josani	cat. 14	p. 182	Maestrul icoanei Sfântului Nicolae de la Budeşti Josani
10	MMXVIIA02	Master of the Deësis icon in Budeşti Josani		Budeşti Josani	cat. 15		Maestrul icoanei Deisis de la Budeşti Josani
11	MMXVIIA03	Master of the Saint Nicholas icon in Ieud Deal	1610-1620	Ieud Deal	cat. 16	p. 185	Maestrul icoanei Sfântului Nicolae de la Ieud Deal

12	MMXVIIA04	Master of the royal doors in Onceşti	1621	Onceşti	cat. 17	p. 253	Maestrul uşilor împărăteşti de la Onceşti
13	MMXVIIA05	Master of the royal doors in Budeşti Susani	1628	Provenance unknown Ieud Deal Budeşti Susani	cat. 18 cat. 19 cat. 20	p. 185, 253, 255, 298	Maestrul uşilor împărăteşti de la Budeşti Susani
14	**Mykhailo Popovych of Kolomyia**		1620-1621	Budeşti Josani Provenance unknown Strâmtura	cat. 21-25 cat. 26 cat. 27	p. 182, 185, 254-261, 289, 315, 328, 331	**Mihail Popovici din Colomeea**
15	MMXVIIA06	Master of the Deësis canvas icon inside the nave of Sârbi Susani		Sârbi Susani	cat. 28	p. 193, 260, 261, 331	Maestrul icoanei pe pânză Deisis din naosul bisericii de la Sârbi Susani
16	MMXVIIA07	Master of the Passion of Christ icon in Bili Oslavy		Sârbi Susani	cat. 29	p. 262-264, 329	Maestrul icoanei Pătimirilor lui Hristos de la Bili Oslavy
17	MMXVIIA08	Master of the Mother of God icon in Mrazhnytsia	1610-1630	Călineşti	cat. 30-32	p. 200, 264-266, 329	Maestrul icoanei Maicii Domnului de la Mrazhnytsia
18	MMXVIIA09	Master of the Saints Peter and Nicholas icon in Onceşti	1639	Onceşti	cat. 33	p. 266, 267	Maestrul icoanei Sfinţilor Petru şi Nicolae de la Onceşti
19	MMXVIIA10	Master of the altar cross in Sârbi Susani		Sârbi Susani	cat. 34	p. 36, 37, 193, 267, 270	Maestrul crucii de altar de la Sârbi Susani
20	MMXVIIA11	Master of the royal doors in Budeşti Josani	1640s	Budeşti Josani Strâmtura	cat. 35 cat. 36	p. 181, 197, 198	Maestrul uşilor împărăteşti de la Budeşti Josani
21	MMXVIIA12	Master of the festal row in Serednie Vodiane	1640s	Serednie Vodiane	cat. 37-39	p. 251-253, 331	Maestrul registrului prăznicar de la Apşa de Mijloc
22	MMXVIIA13	Master of the Deësis icon in Budeşti Susani		Budeşti Susani	cat. 40		Maestrul icoanei Deisis de la Budeşti Susani
23	MMXVIIA14	Master of the Holy Trinity icon in Sârbi Susani	1640s	Sârbi Susani Borşa de Jos Şieu	cat. 41 cat. 42 cat. 43-44	p. 193, 195, 200, 206, 270	Maestrul icoanei Sfintei Treimi de la Sârbi Susani
24	MMXVIIA15	Master of the festal row in Budeşti Josani	1640s-1650s	Budeşti Josani	cat. 45-57	p. 181, 197, 198, 270	Maestrul registrului prăznicar de la Budeşti Josani
25	MMXVIIA16	Master of the Deësis icon in Poienile Izei		Poienile Izei	cat. 58	p. 272, 273	Maestrul icoanei Deisis de la Poienile Izei
26	MMXVIIA17	Master of the Holy Trinity icon in Ieud Deal		Ieud Deal Corneşti	cat. 59 cat. 60-61	p. 200, 273, 276, 280, 281	Maestrul icoanei Sfintei Treimi de la Ieud Deal
27	MMXVIIA18	Master of the triptych in Giuleşti Monastery		Giuleşti	cat. 62	p. 273, 292, 293	Maestrul tripticului de la Mănăstirea Giuleşti
28	MMXVIIA19	Master of the Deësis canvas icon from the narthex of Sârbi Susani		Sârbi Susani	cat. 63	p. 195, 197, 260, 261, 275	Maestrul icoanei pe pânză Deisis din pronaosul bisericii de la Sârbi Susani

29	MMXVIIA20	Master of the Deësis canvas icon in Rona de Jos		Rona de Jos	cat. 64	p. 260, 261, 275, 276	Maestrul icoanei pe pânză Deisis de la Rona de Jos
30	MMXVIIA21	Master of the royal doors in Călinești	1670s-1680s	Călinești Văleni Vișeu de Jos Moisei	cat. 65 cat. 66 cat. 67 cat. 68	p. 200, 273, 276, 292, 293	Maestrul ușilor împărătești de la Călinești
31	MMXVIIA22	Master of the Annunciation icon in Hărnicești		Hărnicești	cat. 69	p. 199, 200, 276	Maestrul icoanei Bunei Vestiri de la Hărnicești
32	MMXVIIA23	Master of the Saint Nicholas icon in Borșa de Sus		Borșa de Sus	cat. 70		Maestrul icoanei Sfântului Nicolae de la Borșa de Sus
33	**Illia Brodlakovych of Mukachevo**			Șieu	cat. 71-72	p. 206, 248-250, 273, 274, 276, 278-280, 328	**Illia Brodlakovych din Muncaci**
34	MMXVIIA24	Master of the Deësis icon in Art Museum in Cluj-Napoca		Provenance unknown	cat. 73	p. 274	Maestrul icoanei Deisis de la Muzeul de Artă din Cluj-Napoca
35	MMXVIIA25	Master of the Archangel Michael icon in Strâmtura		Strâmtura	cat. 74		Maestrul icoanei Arhanghelului Mihail de la Strâmtura
36	MMXVIIA26	Master of the Archangel Michael icon in Deseşti		Deseşti	cat. 75		Maestrul icoanei Arhanghelului Mihail de la Deseşti
37	MMXVIIA27	Master of the Saints Cosmas and Damian icon		Provenance unknown	cat. 76		Maestrul icoanei Sfinților Cosma și Damian
38	MMXVIIA28	Master of the Saint Nicholas icon in Șieu		Șieu	cat. 77-78	p. 206, 274	Maestrul icoanei Sfântului Nicolae de la Șieu
39	MMXVIIA29	Master of the Saint Nicholas icon in Rona de Jos		Rona de Jos	cat. 79-80	p. 273, 274, 283, 285, 329, 330	Maestrul icoanei Sfântului Nicolae de la Rona de Jos
40	MMXVIIA30	Master of the processional cross in Glod		Glod	cat. 81		Maestrul crucii procesionale de la Glod
41	MMXVIIA31	Master of the Saint Nicholas icon in Onceşti		Onceşti	cat. 82	p. 273	Maestrul icoanei Sfântului Nicolae de la Onceşti
42	MMXVIIA32	Master of the Archanghel Michael icon in Sârbi Susani		Sârbi Susani	cat. 83	p. 195, 197	Maestrul icoanei Arhanghelului Mihail de la Sârbi Susani
43	MMXVIIA33	Master of the icon of the Entry into Jerusalem in Hărnicești	1681	Hărnicești Provenance unknown Serednie Vodiane Bila Tserkva Bocicoel Văleni Deseşti Borșa Giuleşti	cat. 84-85 cat. 86, 93 cat. 87, 97 cat. 88-89 cat. 90 cat. 91 cat. 92 cat. 94 cat. 95-96	p. 69, 184, 185, 198-200, 209, 253, 271, 273, 274, 276, 281-283, 330	Maestrul icoanei Intrării în Ierusalim de la Hărnicești

44	MMXVIIA34	Master of the iconostasis in Moisei Monastery (Iosif Kulimir?)	1670s-1690s	Moisei Breb Poienile Izei Glod Onceşti Giuleşti	cat. 98-100 cat. 101-107 cat. 108-109 cat. 110-111 cat. 112 cat. 113	p. 16, 27-29, 194, 201, 273, 274, 289-293, 329, 331, 334	Maestrul iconostasului Mănăstirii Moisei (Iosif Kulimir?)
45	MMXVIIA35	Master of the cross in Nistoreşti		Săliştea de Sus Nistoreşti	cat. 114	p. 273	Maestrul crucii de la Nistoreşti
46	MMXVIIA36	Master of the cross in Hărniceşti		Hărniceşti	cat. 115	p. 273	Maestrul crucii de la Hărniceşti
47	**Hryhorii of Kolomyia**		1670s-1690s	Budeşti Susani Sârbi Susani Budeşti Josani Bârsana Provenance unknown	cat. 116, 119 cat. 117, 120 cat. 118 cat. 121 cat. 122-125	p. 155, 193, 195, 197, 274, 284-289, 328, 607	**Hryhorii din Colomeea**
48	MMXVIIA37	Master of the Deësis icon in Berbeşti		Berbeşti	cat. 126		Maestrul icoanei Deisis de la Berbeşti
49	MMXVIIA38	Master of the Mother of God icon in Rona de Sus		Rona de Sus	cat. 127		Maestrul icoanei Maicii Domnului de la Rona de Sus
50	MMXVIIA39	Master of the royal doors in Hărniceşti	1680s	Hărniceşti	cat. 128	p. 200, 209, 274, 294	Maestrul uşilor împărăteşti de la Hărniceşti
51	MMXVIIA40	Carver of the royal doors in Rona de Jos		Rona de Jos	cat. 129	p. 209, 294	Sculptorul uşilor împărăteşti de la Rona de Jos
52	MMXVIIA41	Master of the Archangel Michael icon in Ieud Şes	1690s	Ieud Şes Ieud	cat. 130 cat. 131-133	p. 293, 294	Maestrul icoanei Arhanghelului Mihail de la Ieud Şes
53	MMXVIIA42	Carver of the royal doors in Nistoreşti	1680s	Săliştea de Sus Nistoreşti	cat. 134		Sculptorul uşilor împărăteşti de la Nistoreşti
54	MMXVIIA43	Master of the iconostasis in Vişeu de Jos	1700	Vişeu de Jos	cat. 135-137	p. 209, 271, 272, 294	Maestrul iconostasului de la Vişeu de Jos
55	MMXVIIA44	Master of the Mother of God icon in Serednie Vodiane		Serednie Vodiane	cat. 138	p. 274	Maestrul icoanei Maicii Domnului de la Apşa de Mijloc
56	MMXVIIIA01	Master of the Baptism icon in Ieud Deal		Ieud Deal	cat. 139	p. 297	Maestrul icoanei Botezului de la Ieud Deal
57	MMXVIIIA02	Master of the Saint Paraskeva icon in Sârbi Susani		Sârbi Susani	cat. 140	p. 297	Maestrul icoanei Sfintei Paraschiva de la Sârbi Susani
58	MMXVIIIA03	Carver of the cross in Borşa de Sus	1712	Borşa de Sus	cat. 141		Sulptorul crucii de la Borşa de Sus
59	MMXVIIIA04	Master of Christ Pantokrator icon in Bârsana Monastery	1710s	Bârsana	cat. 142-143	p. 203	Maestrul icoanei lui Hristos Pantocrator de la Mănăstirea Bârsana
60	MMXVIIIA05	Master of the old sovereign icons in Sârbi Josani		Sârbi Josani Rona de Jos Provenance unknown	cat. 144-145 cat. 146 cat. 147	p. 206, 297	Maestrul vechilor icoane împărăteşti de la Sârbi Josani

61	MMXVIIIA06	Master of the Mother of God icon in Breb		Breb Sat-Şugatag Hărniceşti Deseşti Slătioara Glod Şieu Borşa de Sus	cat. 148 cat. 149 cat. 150-151 cat. 152-153 cat. 154 cat. 155, 158 cat. 156 cat. 157	p. 200, 203, 207, 208, 297	Maestrul icoanei Maicii Domnului de la Breb
62	MMXVIIIA07	Master of the Deësis icon in Onceşti		Onceşti	cat. 159-160		Maestrul icoanei Deisis de la Onceşti
63	MMXVIIIA08	Master of the royal doors in Deseşti		Deseşti	cat. 161-162	p. 209	Maestrul uşilor împărăteşti de la Deseşti
64	MMXVIIIA09	Master of the Saint Paras-keva icon in Corneşti		Corneşti Hărniceşti Breb Provenance unknown Valea Stejarului	cat. 163 cat. 164 cat. 165 cat. 166 cat. 167	p. 207, 298, 299	Maestrul icoanei Sfintei Paraschiva de la Corneşti
65	**Ioan Seredyskyi of Rybotycze**		1722	Bârsana	cat. 168	p. 299-302, 328	**Ioan Seredyskyi din Rybotycze**
66	MMXVIIIA10	Master of the royal doors in Săliştea de Sus Buleni	1724-1730	Săliştea de Sus Buleni Borşa de Sus Rona de Jos Poienile Izei Săliştea de Sus Nistoreşti Săcel Dragomireşti Valea Stejarului	cat. 169, 175-176 cat. 170-171 cat. 172-173 cat. 174 cat. 177 cat. 178 cat. 179 cat. 180	p. 206, 208, 302-306, 319, 330	Maestrul uşilor împărăteşti de la Săliştea de Sus Buleni
67	MMXVIIIA11	Master of Christ Panto-krator icon in Hărniceşti	1728	Hărniceşti	cat. 181	p. 305-307, 316	Maestrul icoanei lui Hristos Pantocrator de la Hărniceşti
68	MMXVIIIA12	Master of Christ Panto-krator icon in Bârsana		Bârsana	cat. 182	p. 306	Maestrul icoanei lui Hristos Pantocrator de la Bârsana
69	MMXVIIIA13	Master of Christ Panto-krator icon in Văleni	1737	Văleni Borşa de Jos Săcel Bârsana	cat. 183 cat. 184-186 cat. 187 cat. 188	p. 316-319, 329	Maestrul icoanei lui Hristos Pantocrator de la Văleni
70	MMXVIIIA14	Master of the Mother of God icon in Călineşti	1750	Călineşti Susani Ruscova Rona de Jos Budeşti Josani Provenance unknown Borşa de Sus Sârbi	cat. 189 cat. 190 cat. 191 cat. 192 cat. 193, 196 cat. 194-195 cat. 197	p. 307-309, 310-313	Maestrul icoanei Maicii Domnului de la Călineşti
71	MMXVIIIA15	Master of the Annunciation icon in Valea Stejarului		Valea Stejarului Călineşti Căeni	cat. 198-199 cat. 200	p. 313	Maestrul icoanei Bunei Vestiri de la Valea Stejarului
72	MMXVIIIA16	Master of the Mother of God icon in Slătioara		Slătioara	cat. 201	p. 313, 314	Maestrul icoanei Maicii Domnului de la Slătioara
73	MMXVIIIA17	Master of the Platytera canvas icon in Sârbi Susani		Sârbi Susani	cat. 202	p. 309, 310	Maestrul icoanei pe pânză a Platyterei de la Sârbi Susani
74	MMXVIIIA18	Master of the Last Judgment icon in Vişeu de Mijloc	1740s	Vişeu de Mijloc	cat. 203	p. 315	Maestrul icoanei Judecăţii de Apoi de la Vişeu de Mijloc

75	MMXVIIIA19	Master of the Ascension icon in Bila Tserkva	1730s	Bila Tserkva	cat. 204	p. 315	Maestrul icoanei Înălțării de la Biserica Albă
76	MMXVIIIA20	Master of the door in Deseşti		Deseşti	cat. 205	p. 315	Maestrul uşii de la Deseşti
77	MMXVIIIA21	Master of the iconostasis in Sat-Şugatag	1740s	Strâmtura Călineşti Susani Provenance unknown Giuleşti Călineşti Sârbi Susani	cat. 206 cat. 207 cat. 208 cat. 209 cat. 210-211, 213 cat. 212	p. 209, 314-316, 320, 321, 329	Maestrul iconostasului din Sat-Şugatag
78	MMXVIIIA22	Master of the Archangels icon		Provenance unknown	cat. 214		Maestrul icoanei Arhanghelilor
79	MMXVIIIA23	Master of Christ Pantokrator icon in Valea Stejarului		Valea Stejarului	cat. 215-216	p. 317, 330	Maestrul icoanei lui Hristos Pantocrator de la Valea Stejarului
80	MMXVIIIA24	Master of the Mother of God icon in Moisei Monastery		Moisei	cat. 217	p. 330	Maestrul icoanei Maicii Domnului de la Mănăstirea Moisei
81	MMXVIIIA25	Master of the Pentecost icon in Valea Stejarului		Valea Stejarului	cat. 218		Maestrul icoanei Coborârii Sfântului Duh de la Valea Stejarului
82	MMXVIIIA26	Master of the icon of the Exaltation of the Holy Cros in Borşa de Sus		Borşa de Sus	cat. 219		Maestrul icoanei Înălțării Sfintei Cruci de la Borşa de Sus
83	*MMXVIIA45*	*Master of Last Judgment wall painting in Breb*		*Breb*	*fig. 94*	*p. 268-269*	*Maestrul picturii parietale a Judecății de Apoi din Breb*
84	*MMXVIIA46*	*Master of the iconostasis in Budeşti Josani*		*Budeşti Josani*	*figs 47-48*	*p. 180-181, 183*	*Maestrul iconostasului din Budeşti Josani*

INDEX OF PLACES
INDICE DE LOCURI

Agârbiciu 239-241, 327, 329, 346, 347
Alba 43
Alba Iulia 48, 57, 90, 104, 127, 135-138, 190
Almaszég – see Voivozi (Bihor County)
Almaş (Sălaj County) 76, 79
Apshytsia 160
Apşa de Jos – see Nyzhnya Apsha
Apşa de Mijloc – see Serednie Vodiane
Apşa de Sus – see Verhnie Vodiane
Apşiţa see Apshytsia
Arad 140, 141
Aranyos(vár) – see Cheud
Ardeal – see Transylvania
Ardud 76-79, 113
Árva 78
Athos 56
Austria-Hungary 12
Austrian Empire 12
Austro-Ungaria – see Austria-Hungary
Avaria 22

Baia Mare 13, 119, 134, 279
Baia Sprie 12
Balcani – see Balkans
Bălineşti 117, 121
Balkans 19-21, 25, 30-32, 37, 88, 96, 97, 229, 230, 275, 323, 326
Baloteşti – see Sârbi Susani (Baloteşti)
Balychi 270
Banat 60
Bardejov 317
Bârjava – see Borzhava
Bârsana 12, 55, 72, 73, 160, 203, 206, 208, 209, 297, 299-302, 306, 312, 466, 473, 496, 497, 500, 525, 527, 530, 531, 538, 541, 547, 550
Băscău 170
Bedeu / Bedevlya 38, 50, 55, 59-61, 63, 66, 67, 70, 71, 73
Belarus 56, 83, 84, 147
Belgrad/Belgrade 103, 106, 107, 109, 227
Beltiug 70, 71, 111
Belz 37, 54, 55, 225, 226, 329, 338, 339
Benediug – see Mănăstirea (Cluj County)
Berbeşti 140, 478
Bereg 12, 76, 78, 100, 102, 104, 109, 110, 128, 132, 134, 135, 165, 178
Beskids / Bezkizi 12
Bica 239, 241, 327, 329, 346, 347
Bihor 77, 79
Bila Tserkva 20, 39, 40, 45, 46, 50, 52, 55, 67-73, 219, 438, 439, 563
Bili Oslavy 262-264, 329, 370
Bilyn 170
Biserica Albă – see Bila Tserkva
Bistra (Bihor County) 77, 79
Bistriţa 76, 79, 193
Bizanţ – see Constantinople
Blansko 165
Bobâlna 77
Bobovyshche 105
Bocicoel 142, 440
Bocicoi(u Mare) – see Velykyi Bychkiv
Boiereni 285, 286
Bolekhiv 224, 226, 227
Borcut – see Kvasy
Boronyava 55, 143, 299, 300, 525
Borşa 146, 444
Borşa de Jos 160, 316, 385, 544, 545
Borşa de Sus 208, 302-304, 306, 312, 419, 494, 495, 512, 513, 527-529, 543, 553, 554, 578
Borzhava 12, 20, 78, 110
Botiza 160, 210-212, 214, 215, 294, 487-489
Brâncoveni (monastery) 152
Braşov 128, 138
Breb 54, 118, 119, 159, 160, 179, 207, 224-226, 268, 269, 289, 290, 297, 338, 452-458, 502-515, 522
Brest 123, 132, 134, 140
Brno 165
Bucharest – see Bucureşti
Bucovina 158, 170
Bucureşti 118, 119, 152, 155, 160, 185, 244, 245, 284, 285, 328, 501, 552, 562, 567
Budapest 249, 366
Budeşti Josani 27-29, 140, 160, 179, 181-184, 186, 189, 197, 198, 231-235, 238-240, 254-258, 260, 270, 273, 286, 289, 312, 315, 328, 331, 345, 353, 354, 361-365, 378, 379, 388-400, 470, 551
Budeşti Susani (Vinţeşti) 54, 55, 119, 140, 160, 179, 181, 182, 224-226, 231, 237-240, 252, 253, 255, 259, 286, 329, 339, 346-349, 357-359, 383, 468, 471
Bukovets 55, 170
Bukovina – see Bucovina
Bulgaria 25, 81, 101, 227, 290
Bulgarian Empire (First) 18, 19
Bulgarian Empire (Second) 19, 25, 26
Bushtyno / Bustyaháza / Buştina 71, 129
Buzeşti 165
Byzantine Empire / Byzantium – see Constantinople

Călineşti 118, 141, 186, 223, 235-237, 264-266, 276, 307, 310-313, 315, 316, 329, 330, 350, 372-374, 412-415, 548-556, 569, 570
Călineşti Căeni 160, 185, 186, 559, 572
Călineşti Susani 170, 186, 312, 373, 548, 566
Camenița Podoliei – see Kamianets-Podilskyi
Câmpulung (la Tisa) 13, 20, 38-40, 43, 52, 60, 62, 63, 65, 66, 71, 134
Carpathians / Carpaţi 12, 14, 18, 19, 59, 71, 72, 81, 99, 112, 122, 131, 137, 138, 149, 157, 158, 170, 193, 208, 209, 255, 324
Cavnic 31
Cehia – see Czech Republic
Cehu Silvaniei 78, 79
Cenad 59, 60, 87, 88
Cerna (monastery) 133
Černá hora / Cernahora 12
Cetatea de Baltă 111, 124
Cetăţele 31, 32, 35, 37, 325
Chełm 83, 84, 104, 105, 112, 123
Chesău 191, 197
Cheud 76, 78
Chioar 31, 76, 78, 134, 165
Ciceu 76, 78, 79, 110, 111, 124
Ciolt 279
Cipru – see Cyprus
Cluj (county) 46, 111, 112, 190, 191, 197, 239
Cluj-Napoca 41, 118-120, 138, 144, 145, 151, 344, 346, 347, 422, 427, 429, 436, 549
Codrii Cosminului 114
Colomeea – see Kolomyia
Constantinople / Constantinopol 22, 24, 26, 34, 53, 56, 59, 80-84, 86-88, 90, 92-97, 99-102, 107, 114, 144, 145, 231, 240, 323
Copăciş 179
Cornești 55, 141, 160, 171, 173, 207, 276, 298, 404, 405, 520-524
Cosău 12, 31, 37, 181
Crăciunești 18
Cracovia – see Kraków
Crăiniceni – see Krainykovo
Crimea / Crimeea 82, 83
Crişănești – see Krychovo
Criva – see Kryva

Croatia / Croația 81, 88
Csicsó-vár – see Ciceu
Cuhea 31, 38-40, 43, 49, 50, 55, 59, 60, 67, 71-73, 160, 172, 184, 215, 216, 218-221
Cumania 81, 82
Cyprus 34
Czech Republic 165
Czertyżne 298

Dăbâca – see Doboka
Daliowa 230, 231
Dalmatia / Dalmația 81, 88, 98
Dănileni – see Danylovo
Danube 18-21, 30, 325
Danylovo 165
Darva – see Kolodne
Debrecen 50, 128
Deda 155, 284-286, 328
Deseşti 140, 160, 297, 315, 424, 442, 506, 507, 518, 519, 564
Deshkovytsia 165
Dilove 170
Districtul de Sus 206, 208
Długie 232
Doboka 79
Dobra (Poland) 252
Dobre Pole – see Câmpulung (la Tisa)
Dobříkov 165
Dobrjanske 127, 129, 131
Dobrovăţ 118
Dolha – see Dovhe
Dolyna 227, 229, 251, 256, 257, 264
Domneşti – see Ruske Pole
Dovhe 38, 39, 160
Drăgoieşti – see Drahovo
Dragomireşti 160, 175, 295, 319, 328, 538
Drahovo 55
Drohobych 37, 54, 55, 225, 226, 238, 264, 266, 275, 276, 299, 302, 329, 338, 339
Dubrovytsia 229
Dumbrava (Bistriţa-Năsăud County) 193
Dumbrava – see Novoselytsia
Dunăre – see Danube

Eastern Roman Empire – see Constantinople
Eger 57, 101, 102, 104, 113, 114, 116
Epivat 37
Esztergom 87, 88, 104, 116
Europa / Europe 11, 20, 21, 31, 52, 54, 114, 124, 157, 271, 327
European Union 13

Făgăraş 133
Feleac 103, 111, 112, 115, 116
Fereşti 119, 160, 315, 316
Florence / Florența 101, 132
Florynka 266, 267
Frasin – see Yasinia

Galicia / Galiția 13, 27, 58, 81-87, 89, 94, 95, 99, 101, 102, 104, 119, 150, 158, 176, 223, 240, 242, 253, 260, 270, 271, 321, 327, 332
Geomal 149
Georgia 24, 34
Gherla 137
Ghirişu Român 191, 197
Giuleşti (mănăstire) 55, 122, 160, 199, 289-293, 315, 329, 406, 407, 445-447, 464, 465, 568
Giuleşti (sat) 38-40, 43, 45-48, 50, 51, 59, 61, 121, 179, 202, 323, 324, 331
Glod 142, 164, 170, 208, 209, 289, 430, 431, 461, 462, 510, 514, 515
Gorlice 232
Great Moravia 46
Gutâi 12, 31
Győr 108, 113, 114

Habra 134
Habsburg Empire / Habsburg Monarchy 12, 132, 135
Halici / Halych 12, 13, 48, 53, 58, 80, 82-87, 89, 94-96, 99, 101, 103-107, 109, 116, 122, 123, 144-146, 251
Hărniceşti 69, 118, 121, 160, 184, 185, 198-200, 203, 207, 253, 271, 273, 274, 276, 282, 283, 294, 298, 305-307, 316, 318, 330, 418, 434-448, 467, 480, 504, 505, 521, 540
Haţeg 34, 325
Herinceni – see Horinchovo
Horiany 48, 55
Horincea 121
Horinchovo 121, 142, 143
Horonda 301
Hosszúmező – see Câmpulung (la Tisa)
Hoteni 119, 160, 181
Hrip 118
Hrushiv 226
Hrushovo 21, 38-40, 42, 43, 45, 55, 57-60, 62-68, 70, 72-79, 91, 92, 99-101, 105, 108-117, 119, 122-126, 129, 134, 139, 150-152, 191, 323, 327
Huedin 239
Hunedoara 34, 103
Hungarian Kingdom / Hungary 12, 17, 20, 26, 27, 30, 38, 39, 43, 44, 46, 48, 51, 56-60, 66, 67, 72, 75, 78-84, 86-88, 90, 92-95, 97, 98, 101-108, 110, 111, 114, 115, 123-125, 128, 131, 132, 136, 137, 139, 149, 208, 251, 255, 323, 324, 326
Hust / Huszt – see Khust

Ialova – see Vilkhivtsi
Iaşi 37, 134, 150, 152
Iconium 37, 267
Ierusalim – see Jerusalem
Ieud 55, 128, 141, 185, 483-485
Ieud Deal 160, 184, 185, 229, 230, 255, 273, 280, 281, 334, 342, 355, 358, 403-405, 492
Ieud Şes 160, 293, 482-485
Imperiul Austriac – see Austrian Empire
Imperiul Bizantin – see Constantinople
Imperiul Habsburgic – see Habsburg Empire
Imperiul Roman de Răsărit – see Constantinople
Ivanivtsi 106, 107, 112
Ivano-Frankivsk 148, 215, 224, 226, 227, 229, 232, 238, 244, 251, 255-257, 262, 264, 267, 270, 276, 306, 307, 310, 312, 313, 330
Ivashkovytsia 165
Iza 171, 206
Iza Neagră – see Rika
Izky 164, 170

Jalová 316
Jerusalem 82, 83, 131, 145, 241, 257

Kalná Roztoka 316
Kalocsa 59, 60
Kamianets-Podilskyi 144, 145
Kamyanka-Buzka 308
Karlowitz 137
Khmelnytskyi (region) 56
Khodaki 235
Khust 12, 13, 18, 20, 38-40, 52, 54, 70, 71, 76, 118, 125, 126, 157, 174, 295, 319
Kolochava Horb 170
Kolochava Imshad 170
Kolodne 165, 295
Kolomyia 155, 182, 191, 194, 197, 208, 254-257, 259, 260, 261, 263, 274, 284-286, 288, 289, 305-307, 310, 314, 315, 319, 328-331, 361-367, 468-477
Kopashne 299
Korchyn 266, 267
Korosten 235
Körtvélyes – see Hrushovo
Košice 297, 303, 304
Kožany 305
Krainykovo 91, 163, 165, 277
Kraków 129, 130
Krivé 298
Krokeia 25
Krychovo 55
Kryva 62, 63, 65, 73
Kulchytsi 225, 226
Kvasy 170
Kyiv 53, 56, 58, 83, 84, 89, 94-96, 100-105, 107, 123, 132-134, 138, 145-147, 152-154, 245, 260, 262, 263, 283, 298-300, 310, 311
Kyivan Rus' 46, 309

Laconia 25
Ladomirová 148, 149
Latali 24
Lauryshava (monastery) 56
Lavky 105
Lecivka 238
Leordina 119
Lesko 236
Lesser Poland 157
Levoča 114
Liov – see Lviv
Liskowate 236
Lithuania / Lituania 56, 84, 94-96, 104
Little Russia – see Galicia
Liucha 313, 314
Lower Russia – see Galicia
Lozyanskyi 170
Lunca 50-52, 323, 324
Lutsk 96, 134
Lviv 12, 13, 54, 102, 118, 129, 130, 138, 144-150, 152-154, 164, 170, 176, 195, 214, 215, 224-230, 232-238, 241-246, 249-252, 256, 257, 261, 263-267, 270, 272-274, 279-281, 288, 292, 294, 298-302, 304-306, 308-312, 315, 318, 327, 329, 330

Macedonia 32
Malá Poľana 306
Malniv 270, 309
Mănăstirea (Cluj County) 46
Mani 34, 325

Mara 31, 37, 179
Maramureş 11-14, 17-22, 27-31, 35, 37-40, 43, 46, 48, 50-62, 65-67, 70, 72, 74-76, 78-80, 83, 87-95, 97-105, 109-111, 113, 114, 116-119, 121, 123-131, 133-140, 143, 145, 146, 148-150, 152, 154, 157-160, 162, 163, 165, 167, 170, 173-175, 178, 181, 186, 189, 190, 193, 197, 198, 200, 203, 206-210, 214, 215, 219, 223-226, 235-240, 242, 245, 251, 253, 257, 260, 266, 268-274, 276, 282, 284-286, 292-295, 298, 300-302, 305, 307, 308, 310, 312-315, 317-319, 321-334, 338, 339, 357, 368, 370, 375, 413, 419, 432, 441, 452, 455-457, 463, 478, 516, 517, 520, 525, 542, 553, 556, 578
Máriapócs 190, 251
Martvili 24
Mealen – see Meleni
Mediesu Aurit / Megyesálya 76-78, 110
Meleni 235, 328, 345
Moghilău – see Mohyliv
Mohács 125, 126
Mohyliv 147
Moisei 16, 28, 29, 55, 118, 160, 194-197, 201, 289, 290, 292, 293, 329, 415, 417, 449, 450-465, 576
Moldavia / Moldova 12, 13, 28, 29, 38, 39, 58, 61, 65, 67, 71, 72, 75, 80, 82, 83, 89, 93, 99-101, 112, 114, 115, 117, 119-122, 124, 131, 133, 135-138, 140-143, 149-152, 164, 239, 240, 243, 244, 273-275, 300, 327
Moldovița 24
Moravia Mare – see Great Moravia
Moscow 56, 83, 84, 96, 101, 104, 131, 132
Mrazhnytsia 264, 329, 372-374
Mstyslav 147
Muncaci / Munkach / Munkács – see Mukachevo
Mukachevo 19, 20, 51, 56, 76, 79, 89, 94, 102-117, 122-126, 128-130, 132-137, 139-141, 143, 146, 149, 151-154, 208, 236, 240, 241, 245, 248, 249, 274, 278-280, 283, 295, 297, 298, 305, 306, 308, 312, 313, 317, 318, 327, 328, 420, 421
Mura Mică 193, 195
Mureș (county) 193, 285
Mystychi 267

Nadvirna 263
Năneşti 55
Nankovo 143
Naples 98
Neagova / Neagovo – see Dobrjanske
Neapole – see Naples
Nedilna 301
Negreşti 240
Nehrovets 170
Neresnytsia / Nereșnița 56, 63, 66, 149
Neteda 31
Nicopole / Nicopolis 94
Nicula 214
Nieznajowa 261
Nimetska Mokra 171
Nižná Písaná 303, 304, 317
Nová Sedlica 306, 307
Novoselytsia 163, 165, 174
Nowica 238, 298
Nyahove – see Dobrjanske
Nyaláb 76, 78
Nyzhnie Selyshche 165, 299
Nyzhnii Studenyi 170
Nyzhnya Apsha 20, 55, 62, 63, 160, 170, 282, 283

Oaș 12, 78, 79
Obliaska 170
Ocna Șugatag 119
Ohrid 25, 32
Oleksandrivka 142, 143, 165
Oltenia 59
Onceşti 141, 160, 253, 266, 290, 292, 331, 356, 375, 432, 463, 516, 517
Opole 255
Oradea 62, 63, 101, 102, 104
Orsha 147
Ostroh 134, 287
Ozerna 281

Pannonia 18, 19, 26. 27
Partium 12
Pavlovets 170
Pécs 87, 88
Peloponez / Peloponnese 34, 325
Pereiaslav 154
Peremyshl – see Przemyśl
Peri – see Hrushovo
Piatra Șoimului – see Șinteu
Plopiș 165
Plytovate 170
Pocuția – see Pokuttya
Podobovets 170
Poienile de sub Munte 20, 170
Poienile Izei 142, 144-146, 160, 272, 273, 289, 292, 304, 402, 459, 460, 532
Pokuttya 164, 170, 197, 209, 215, 255, 257, 270, 271, 289, 305-307, 310-315, 317-319, 321, 330
Poland 229, 230, 232-237, 266, 267, 283, 297, 298, 306, 316
Polish-Lithuanian Commonwealth 12, 27, 58, 81-83, 86, 87, 93-96, 100-102, 112, 114, 115, 118-121, 124, 132-134, 138, 145, 195, 235
Polonia – Poland
Polonia Mică – see Lesser Poland
Polonne 56
Polonynskyi (monastery) 56
Potelych 175
Powroźnik 297
Prešov 295, 306
Pruchnik 232, 234
Pryslip 170
Przemyśl 53, 83, 84, 100-102, 104, 107, 112, 118, 123, 129, 147, 153, 154, 227, 229, 231-233, 235-238, 241, 245, 249, 251, 266, 270, 273, 274, 280, 281, 283, 288, 298, 305, 306, 308, 310, 312-315, 318, 329
Putna 67, 119
Pylypets 170

Radelychi 263
Radruż 267
Rahău / Rakhiv 12
Rakowa 316
Râmeț 21, 43-46, 57, 124
Râșca 117, 122
Rășinari 149
Regiunea Subcarpatică – see Zakarpattya
Rekity 142, 170
Remeți 38
Repynne 170
Rika 12, 165
Rodna 12, 76, 79
Rohatyn 176, 232, 244, 251, 252, 257, 267
Roma 82, 131, 132, 136, 137, 139
Romania / România 12-14, 32, 99, 285, 295, 358, 501, 567
Rome – see Roma
Rona de Jos 50, 157, 162, 189, 197, 208, 209, 275, 276, 283, 285, 294, 304, 329, 330, 410, 428, 429, 481, 500, 530, 531, 550
Rona de Sus 479
Ronișoara 157
Rosvyhovo 279
Równia 236
Rozavlea 27, 55, 160, 185, 208, 209, 326
Roztoka 170
Ruscova 20, 160, 308, 549
Rushelchychi 285
Rusia Kieveană – see Kyivan Rus'
Rusia – see Russia
Rusia Albă – see Belarus
Rusia Mică – see Galicia
Ruská Bystrá 235, 236, 316
Rus'ke 249
Ruske Pole 38, 39
Russia 83, 84, 93, 104
Rybotychi / Rybotycze 283, 285, 287, 288, 298-305, 309, 313, 316-318, 328, 329, 525
Rykhtychi 264

Săcel 536, 537, 546
Săclânța – see Sokyrnytsya
Sălaj 76, 78, 79
Sălăuța 13
Săliște (Sibiu County) 149
Săliște (Maramureș County) 119
Săliștea de Jos – see Nyzhnie Selyshche
Săliștea de Sus Buleni 160, 184, 204, 206, 208, 227-229, 302, 304, 305, 330, 334, 341-343, 526-539
Săliștea de Sus Nistorești 160, 184, 206, 208, 289, 304, 466, 486, 535
Săliștea Veche 190
Sambir 238, 266, 302
Sândreni – see Oleksandrivka
Sanok 287
Săpânța 40, 42, 65, 66, 220
Sarasău 18, 38-43, 45, 60, 61, 63, 66, 72, 73, 142, 173, 189, 190
Sârbi 38, 39, 119, 141, 193, 313, 556
Sârbi Josani 160, 193, 201, 289, 297, 498-501
Sârbi Susani (Baloteşti) 36, 160, 192, 193, 197, 200, 261-264, 267, 270, 275, 285, 308-310, 315, 331, 368, 370, 376, 377, 384-387, 408, 433, 469, 472, 493, 561, 571
Sarny 236
Sáros 135
Sat-Șugatag 118, 140, 160, 204, 205, 309, 310, 314-316, 321, 329, 503, 565-572
Sătmar 12, 31, 78, 79, 109, 135, 146, 165, 240, 275
Satu Mare 77, 118, 119, 295, 296
Seini 165
Serbia 26, 81, 96, 97, 101, 102
Serednie Vodiane 20, 160, 251, 252, 253, 282, 283, 331, 380-382, 437, 448, 490
Severin 89, 90, 93, 105, 111, 112
Shandrovets 267

Shchaslyve 300, 301
Shevchenkove 85
Sibiel 149
Sibiu 104, 138, 149, 240, 275
Sicilia / Sicily 32
Sighet(u Marmației) 13, 18, 20, 38, 52, 54, 147, 160, 175, 206, 328
Sirmium 26, 27
Skole 252, 264-266, 280, 281, 302
Slatina (river) 203
Slatina – see Solotvyno
Slătioara 148, 149, 208, 313, 508, 509, 560
Slavonia 87, 88
Slovacia / Slovakia 12, 148, 149, 157, 235, 236, 240, 295, 297, 298, 303-307, 313, 316, 317
Smilna 281
Smolnik 235, 236
Sokyrnytsia 165
Solnocul de Mijloc – see *Szolnok Mediocris*
Solnocul Interior – see *Szolnok Interior*
Solotvyno 20, 160
Someș 79
Soviet Union 12
Sozan(i) 118
Speyer 127
Sremska Mitrovica – see Sirmium
Stanislaviv – see Ivano-Frankivsk
Stanylia 231
Stara Skvariava 175, 176
Stara Stuzhytsia 249
Staryi Sambir 270
Staryska 236
Steblivka 165, 178
Stelea (monastery) 244, 245
Strâmtura 27, 141, 142, 160, 185, 189, 203, 209, 231, 344, 367, 379, 423, 565
Strei 34, 35, 325
Strigoniu – see Esztergom
Suceava 288
Sucevița 121
Sudova Vyshnia 248-250, 270, 278-281, 283, 328, 329
Sukhyi 170, 249, 251
Svidnik 235, 236, 306, 307
Sykhiv 280, 281
Synevyrska Polyana 170
Szabolcs 135
Szatmár – see Sătmar
Szentendre 562
Sziget – see Sighet(u Marmației)
Szilágy-Cseh – see Cehu Silvaniei
Szilágyság – see Sălaj
Szlachtowa 266, 267
Szolnok Interior 286
Szolnok Mediocris 76, 78, 79, 110

Șieu 141, 160, 206, 207, 276, 279, 280, 328, 386, 387, 420, 421, 426, 427, 511
Șinteu 77
Șurdești 165

Talabor – see Tereblya
Taras – see Teresva
Taras (river) 171
Târgoviște 133, 134, 244, 245
Tarna Mare 295, 296
Târnova – see Ternovo
Tărnovo – see Veliko Târnovo
Tăuți (Moldavia) 121
Teceu – see Tyachiv
Techez – see Tekovo
Técső – see Tyachiv
Tekeháza – see Tekovo
Tekovo 127, 129
Tereblya 142
Teresva 55, 58, 62, 63, 65, 67, 71-75, 87, 89, 94, 95, 98, 100
Ternovo 56, 63, 66
Tesalonic / Thessalonica / Thessaloniki 22, 25-27, 326
Tisa (river) 12, 13, 18-20, 68, 138, 139, 158, 170
Tisa (village) 18, 147
Tismana 132-134
Tiszántúl 50
Topoľa 313
Torki 229
Torna 126
Torun 170
Tourkia 21, 56, 57, 81, 82, 90, 93-95
Transcarpathia / Transcarpathian region – see Zakarpattya
Transilvania / Transylvania / Transylvanian Principality 12, 13, 18, 19, 21, 30, 31, 41, 44, 46, 48, 50, 57, 65, 79, 87-90, 94, 100-104, 110, 111, 112, 114-116, 118, 119, 122-124, 126-129, 131-138, 141, 149, 158, 175, 190, 193, 197, 239, 240, 255, 273, 274, 285, 286, 324, 325, 327, 328, 330, 331, 549
Trebușeni – see Dilove
Trianon 12
Trostianets 280, 281
Trushevychi 230
Tsalendjikha 34
Turka 250, 266
Turov 83, 84, 134
Turț 240
Tyachiv 12, 13, 20, 38, 39, 52, 295

Țara Românească 81, 82, 89, 90, 93, 105, 133, 138, 146, 244, 245
Țaratul Bulgar – see Bulgarian Empire
Țaratul Vlaho-Bulgar – see Bulgarian Empire (Second)
Țibleș 12

Ucraina – see Ukraine
Uglea – see Uhlya
Ugocsa 12, 76, 78, 100, 110, 129, 135, 163, 165, 174, 178, 295
Uhlya 38, 39, 55, 56, 63, 66, 67
Ujgorod – see Uzhhorod
Ukraine 12, 13, 52, 56, 127, 129, 157, 176, 225, 260, 263, 283, 287, 297, 302, 306, 310, 311
Ung 129, 135, 178
Ungaria – see Hungarian Kingdom
Ungrovlahia – see Țara Românească
Unguraș 78, 79, 110
Ungvár – see Uzhhorod
Uniunea Europeană – see European Union
Uniunea Sovietică – see Soviet Union
Univ 252
Upper District – see Districtul de Sus
Upper Russia – see Russia
Ustjanowa Górna 236, 237
Uzhhorod 91, 116, 118, 129, 136, 138, 248, 278, 282, 318

Vác 87, 88
Vad 79, 112, 124, 127, 133
Vadu Izei 223
Valea Albă – see Bilyn
Valea Stejarului 160, 207, 305, 313, 317, 330, 524, 539, 557-559, 574, 575, 577
Văleni 172, 173, 184, 189, 200, 227, 231, 316-318, 329, 331, 343, 413, 441, 542-547
Vaser 12, 13
Vechea 190
Velesnytsia 305, 307, 310, 311
Velgoshti 32
Veliko Tărnovo 25, 37, 227, 290
Velyka Kopania 163, 165
Velyki Hrybovychi 244, 246
Velykyi Bereznyi 249, 251
Velykyi Bychkiv 37-39, 50-52, 55, 71, 125, 142, 323
Veneția / Venice 115
Verhnie Vodiane 118
Verkhnii Dorozhiv 299-301
Verkhnii Studenyi 164, 170
Verkhovyna 164, 165
Viena / Vienna 108, 115, 251
Vilkhivtsi 55, 62, 63, 66
Vilkhovytsia 279, 280
Vințești – see Budești Susani (Vințești)
Virișmort – see Tisa (village)
Vișc / Visk – see Vyshkovo
Vișeu (river) 170, 206
Vișeu de Jos 12, 13, 50, 51, 160, 203, 209-211, 215, 219, 271, 294, 414, 487-489
Vișeu de Mijloc 315, 562
Vișeu de Sus 55, 118
Vlach-Bulgarian Tsardom – see Bulgarian Empire (Second)
Voivozi (Bihor County) 77, 79, 110
Volânia / Volhynia 48, 58, 81, 82-85, 134, 235, 287
Volodymyr (Volhynia) 83, 84
Volya Vysotska 175
Voynyliv 215, 251, 252, 270
Vynohradiv 129
Vyshenka 227-230
Vyshkovo 13, 20, 38, 52-54, 129

Wallachia – see Țara Românească
Węglówka 229, 231, 232, 235, 270
Wola Cieklińska 297

Yabluniv 238
Yablunytsa 170
Yasinia 164, 170
Yavora 230, 238
Yavoriv 227
Yezupil 251
Yuskovychi 280, 281

Zabłudów 129
Zakarpattya 12, 48, 52, 226, 248, 249, 251, 266, 280, 282, 283, 295, 305, 311, 317, 318, 330
Zalău 78
Zanevskyi (monastery) 56
Zavadka 276, 301
Zemplén 135
Zhovkva 288
Zhytomyr 235
Zilah – see Zalău
Żohatyn 232
Żurawin 238, 267
Zwierzyń 229, 231-233, 235, 270

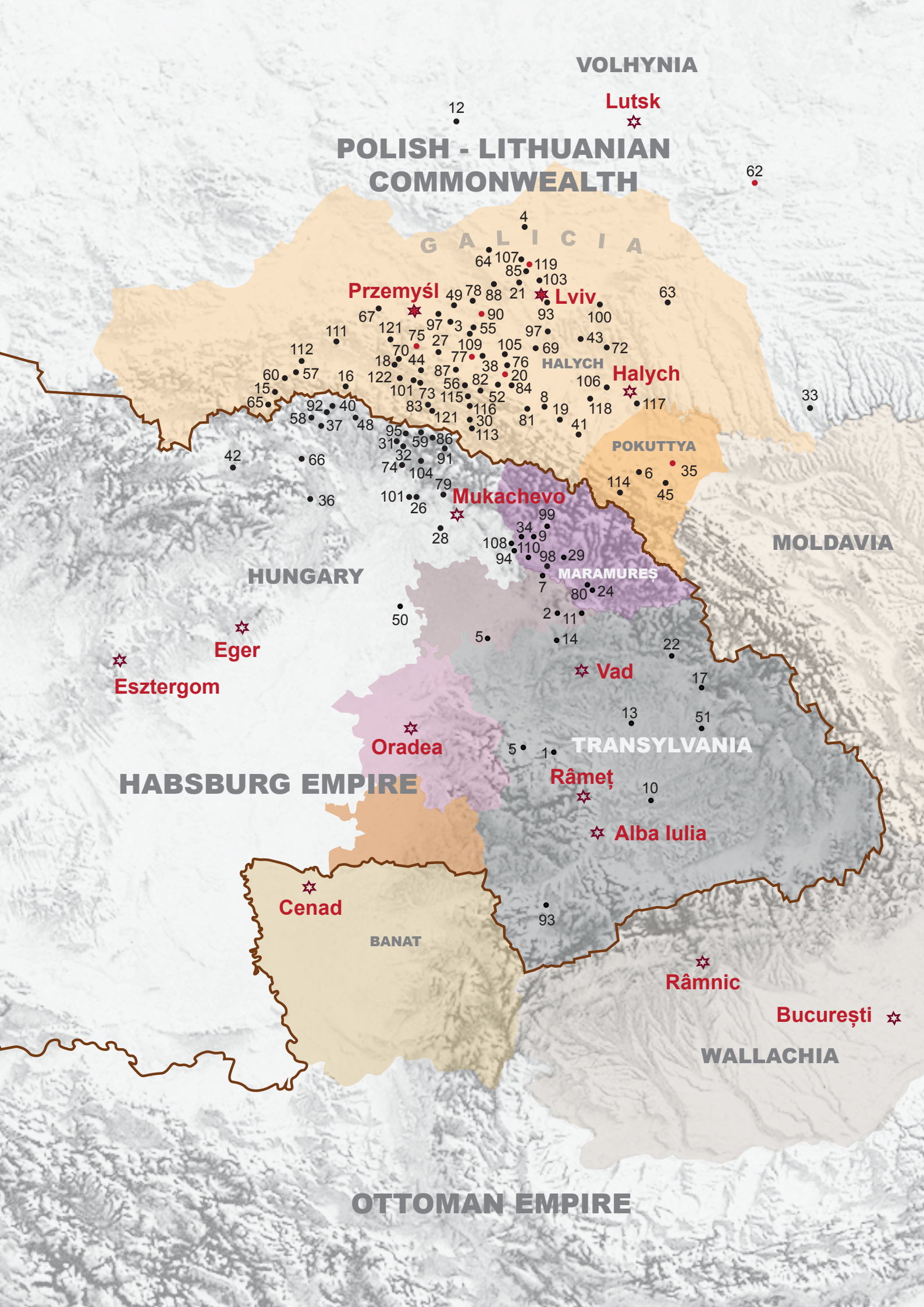
VOLHYNIA
Lutsk
POLISH - LITHUANIAN COMMONWEALTH
GALICIA
Przemyśl
Lviv
HALYCH
Halych
POKUTTYA
Mukachevo
MOLDAVIA
HUNGARY
MARAMUREȘ
Eger
Esztergom
Vad
Oradea
TRANSYLVANIA
HABSBURG EMPIRE
Râmeț
Alba Iulia
Cenad
BANAT
Râmnic
București
WALLACHIA
OTTOMAN EMPIRE

Fig. **119**. *Central Europe in the political context around 1700*. After the failed siege of Vienna in 1683, the Ottoman Empire withdrew from Hungary and Transylvania, while continuing to exercise its authority in the Balkans and along the lower course of the Danube. The establishment of the Churches united with Rome proved decisive for the evolution of the Romanian communities that had come under Habsburg rule. In Maramureş, the enforcement of the religious union was completed in 1732, when Transylvania lost control over the county and its administration was transferred to Hungary. The new confessional and political realities did not disrupt the traditional channels of cultural exchange across the Carpathians. Maramureş continued to be linked above all with the artistic centres of Pokuttya, a historical subdivision of the principality of Halych-Volhynia, which in the final decades of the twelfth century entered the titulature of the kings of Hungary as the 'Kingdom of Galicia and Lodomeria.' This title continued to be borne by the Hungarian kings even after the territory was occupied by the Poles and was inherited by the Habsburgs in 1526 together with the Holy Crown of Hungary. In 1772 it provided the pretext for the Habsburg Monarchy's participation in the First Partition of Poland. Although the territories annexed on that occasion did not correspond to those of medieval Galicia—since they also included substantial areas of southern Poland, while most of Volhynia was incorporated into the Russian Empire—the official designation of the new Austrian crownland remained the 'Kingdom of Galicia and Lodomeria.'

Europa Centrală în contextul politic din jurul anului 1700. După eșecul asediului Vienei (1683), Imperiul Otoman s-a retras din Ungaria și Transilvania, dar a continuat să-și exercite stăpânirea în Balcani și de-a lungul cursului inferior al Dunării. Decisivă pentru evoluția comunităților românești intrate sub stăpânire habsburgică a fost întemeierea Bisericilor unite cu Roma. În Maramureș, impunerea unirii religioase a fost finalizată în 1732, când Transilvania a pierdut controlul asupra comitatului, a cărui administrare a fost transferată Ungariei. Noua ordine confesională și politică nu a modificat vechile căi de transfer cultural de o parte și de alta a Carpaților. Legăturile Maramureșului au continuat îndeosebi cu centrele artistice din Pocuția, o subdiviziune istorică a cnezatului de Halici-Volânia, intrat în ultimele decenii ale secolului XII în titulatura regilor Ungariei ca regatul Galiției și Lodomeriei. Titlul a continuat să fie folosit de regii Ungariei și după ocuparea teritoriului de către polonezi și a fost moștenit de Habsburgi în 1526, împreună cu coroana Ungariei. În 1772, acest titlu a oferit pretextul pentru participarea Imperiului Habsburgic la prima împărțire a Poloniei. Deși teritoriile încorporate nu au corespuns cu cele ale Galiției medievale, ci au cuprins și părți însemnate din sudul Poloniei, iar cea mai mare parte a Volâniei a revenit Imperiului Rus, denumirea oficială a provinciei austriece a fost tot cea de Regat al Galiției și Lodomeriei.

✡ Bishopric residence / Reședință episcopală

• Renowed icon painting workshops / Ateliere de iconari renumite

• 1-122 Places / Așezări

Correspondence of locality names / **Corespondența numelor de localități**

	Place (land)	Romanian	Ukrainian	Hungarian	Polish
1	Agârbiciu (RO)			Egerbegy	
2	Baia Mare (RO)			Nagybánya	
3	Balychi (UA)		Баличі		Balice
4	Belz (UA)		Белз	Bełz	
5	Bica (RO)			Kalotabikal	
6	Bili Oslavy (UA)		Білі Ослави		Osławy Białe
7	Bixad (RO)			Bikszád	
8	Bolekhiv (UA)		Болехів		Bolechów
9	Boronyava (UA)		Боронява	Huszt-Baranya	
10	Cetatea de Baltă (RO)			Küküllővár	
11	Cetățele (RO)			Györkefalva	
12	Chełm (PL)		Холм		
13	Chesău (RO)			Mezőkeszü	
14	Ciolt (RO)		Чолт	Csolt	
15	Czertyżne (PL)		Чертіжне		
16	Daliowa (PL)		Дальова		
17	Deda (RO)			Déda	
18	Dobra (PL)				
19	Dolyna (UA)		Долина		Dolina
20	Drohobych (UA)		Дрогобич	Drohobycz	
21	Dubrovytsia (UA)		Дубровиця		Dąbrowica
22	Dumbrava (RO)			Dumbráva	
23	Esztergom (HU)	Strigoniu			
24	Giulești (RO)			Gyulafálva	
25	Halych (UA)	Halici	Галич	Halics	Halicz
26	Horiany (UA)		Горяни	Gerény	
27	Horodysko (UA)		Городисько		
28	Horonda (UA)		Горонда	Gorond	
29	Hrushovo (UA)	Peri	Грушово	Szentmihálykörtvélyes	
30	Ilnyk (UA)		Ільник		Ilnik
31	Jalová (SK)		Ялова		
32	Kalná Roztoka (SK)		Кальна Розтока		
33	Kamianets-Podilskyi (UA)	Camenița	Кам’янець-Подільський		Kamieniec Podolski
34	Khust (UA)	Hust	Хуст	Huszt	
35	Kolomyia (UA)	Colomeea	Коломия		
36	Košice (SK)			Kassa	
37	Kožany (SK)		Кожани (Козяни)		
38	Kulchytsi (UA)		Ку́льчиці		Kulczyce
39	Kyiv (UA)	Kiev	Київ	Kiev	
40	Ladomirová (SK)		Ладомирова		
41	Lecivka (UA)		Лецівка		
42	Levoča (SK)			Lőcse	
43	Lishchyny (UA)		Ліщини		
44	Liskowate (PL)		Лісковате		
45	Liucha (UA)		Люча		

	Place (land)	Romanian	Ukrainian	Hungarian	Polish
46	Lutsk (UA)		Луцьк		Łuck
47	Lviv (UA)	Liov	Львів	Ilyvó	Lwów
48	Malá Poľana (SK)		Мала Поляна		
49	Malniv (UA)		Малнів		
50	Máriapócs (HU)	Poceiu	Мариапоч		
51	Meleni (UA)		Мелені		
52	Mrazhnytsia (UA)		Мражниця		
53	Mukachevo (UA)	Muncaci	Мукачево	Munkács	
54	Mura Mică (RO)			Kisszederjes	
55	Mystychi (UA)		Мистичі		
56	Nedilna (UA)		Недільна		
57	Nieznajowa (PL)		Незнайова		
58	Nižná Písaná (SK)		Нижня Писана		
59	Nová Sedlica (SK)		Новоселиця		
60	Nowica (PL)		Новиця		
61	Oradea (RO)			Nagyvárad	
62	Ostroh (UA)		Острог		
63	Ozerna (UA)		Озерна		
64	Potelych (UA)		Потелич		Potylicz
65	Powroźnik (PL)		Поворозник		
66	Prešov (SK)			Eperjes	
67	Pruchnik (PL)		Порохник		
68	Przemyśl (PL)		Перемишль		
69	Radelychi (UA)		Раделичі		
70	Rakowa (PL)		Ракова		
71	Râmeț (RO)			Remete	
72	Rohatyn (UA)		Рогатин		Rohatyn
73	Równia (PL)		Рівня		
74	Ruská Bystrá (SK)		Руська Бистра		
75	Rybotycze (PL)		Риботичі		
76	Rykhtychi (UA)		Рихтичі		Rychcice
77	Sambir (UA)		Самбір		Sambor
78	Sarny (UA)		Сарни		
79	Shchaslyve (UA)		Щасливе		
80	Sighetu Marmației (RO)	Sighet	Сигіт	Máramarossziget	
81	Skole (UA)		Сколе		
82	Smilna (UA)		Смільна		
83	Smolnik (PL)		Смільник		
84	Stanylia (UA)		Станиля		
85	Stara Skvaryava (UA)		Стара Скварява		Skwarzawa Stara
86	Stara Stuzhytsia (UA)		(Стара) Стужиця	Patakófalu	
87	Staryi Sambir (UA)		Старий Самбір		Stary Sambor
88	Staryska (UA)		Старичі		
89	Strei (RO)			Zeykfalva	
90	Sudova Vyshnia (UA)		Судова Вишня		Sądowa Wisznia

	Place (land)	Romanian	Ukrainian	Hungarian	Polish
91	Sukhyi (UA)		Сухий		
92	Svidník (SK)		Свидник		
93	Sykhiv (UA)		Сихів		
94	Tekovo (UA)	Techez	Теково	Tekeháza	
95	Topoľa (SK)		Тополя		
96	Torki (PL)		Торки		
97	Trostianets (UA)		Тростянець		
98	Tyachiv (UA)	Teceu	Тячів	Técső	
99	Uhlya (UA)	Uglea	Угля	Uglya	
100	Univ (UA)		Унів		
101	Ustjanowa Górna (PL)		Устиянова Горішня		
102	Uzhhorod (UA)	Ujgorod	Ужгород	Ungvár	
103	Velyki Hrybovychi (UA)		Вели́кі Грибо́вичі		
104	Velykyi Bereznyi (UA)		Великий Березний	Nagyberezna	
105	Verkhnii Dorozhiv (UA)		Верхній Дорожів		
106	Voinyliv (UA)		Войнилів		Wojniłów
107	Volya Vysotska (UA)		Воля-Висоцька		Wola Wysocka
108	Vynohradiv (UA)	Seleuşu Mare	Виноградів	Nagyszőlős	
109	Vyshenka (UA)		Вишенька		
110	Vyshkovo (UA)	Vişc	Вишкове	Visk	
111	Węglówka (PL)		Ванівка		
112	Wola Cieklińska (PL)		Воля Цеклінська		
113	Yabluniv (UA)		Яблунів		Jabłonów
114	Yablunytsia (UA)		Яблуниця		
115	Yasenytsia-Zamkova (UA)		Ясениця-Замкова		
116	Yavora (UA)		Явора		
117	Yezupil (UA)		Єзупіль		Jezupol
118	Zavadka (UA)		Зава́дка		Zawadka
119	Zhovkva (UA)		Жовква		Żółkiew
120	Żohatyn (PL)		Жогатин		
121	Żurawin (PL)		Журавин		
122	Zwierzyń (PL)		Здвижень		

Fig. **120**. *Provenance unknown.* This icon of the *Mother of God with Child*, now housed in the Museum of the Metropolitanate in Cluj-Napoca, is among the many works from Maramureș and Transylvania that can be attributed to Hryhorii of Kolomyia. Photo: July 2019.

Proveniență necunoscută. Această icoană a *Maicii Domnului cu Pruncul*, păstrată la Muzeul Mitropoliei din Cluj-Napoca, este una dintre numeroasele lucrări din Maramureș și Transilvania care îi pot fi atribuite lui Hryhorii din Colomeea. Foto: iulie 2019.

This book is devoted to the icons of Maramureș produced before the mid-18th century. It adopts a broad, interdisciplinary perspective, examining the historical, confessional, architectural, and artistic contexts in which these sacred images were conceived and painted. Alongside the information gathered from the painted panels themselves and their photographic documentation, the study advances a series of hypotheses concerning the world of those who commissioned, painted, and venerated the icons that have survived to the present day. The analysis arrives at a central conclusion: between the 15th and 18th centuries, painting in Maramureș was in profound symbiosis with the art of the Ruthenian–Ukrainian iconographic schools in neighboring regions, even when the painters were local masters or artists hailing from other Romanian provinces. Following the dissolution of the Orthodox Balkan states and, above all, after the fall of Byzantium in 1453, the Ruthenian world was transformed into a crucible in which Eastern and Western iconographic traditions fused into a remarkable synthesis. By the second half of the 18th century, this new artistic vision had become the dominant aesthetic paradigm throughout the European territories of Eastern Christendom, including Maramureș, which fully embraced this horizon of forms, styles, and meanings.

Această carte este dedicată icoanelor din Maramureș create înainte de mijlocul secolului al XVIII-lea. Volumul propune o perspectivă amplă și interdisciplinară, analizând contextul istoric, confesional, arhitectural și artistic în care aceste imagini sacre au fost concepute și pictate. Alături de informațiile culese de pe panourile pictate și de ilustrațiile lor, lucrarea propune o serie de ipoteze privind reconstituirea universului celor care au comandat, au pictat și au venerat icoanele păstrate până astăzi. Concluzia centrală a analizei este că, între secolele XV și XVIII, pictura din Maramureș s-a aflat într-o simbioză profundă cu arta școlilor iconografice ruteano-ucrainene din regiunile vecine, chiar și atunci când pictorii au fost localnici sau au venit din alte provincii românești. După dispariția statelor ortodoxe balcanice și, mai ales, după căderea Bizanțului în 1453, lumea ruteană s-a transformat într-un creuzet în care tradițiile iconografice orientale și occidentale s-au contopit într-o remarcabilă sinteză. Până în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, această nouă viziune artistică a devenit norma estetică dominantă în întreaga zonă europeană a Creștinătății Răsăritene, inclusiv în Maramureș, care și-a însușit pe de-a-ntregul acest orizont de forme, stiluri și sensuri.

ISBN 978-630-372-038-8
ISBN 978-630-6548-41-5

editura MEGA